

Comhairle Contae an Chabháin
**Plean Gníomhaithe ar
son na hAeráide**

2024-2029

Cavan County Council Leading on Climate Action

Cruthaíodh an Plean Gníomhaithe ar son na hAeráide seo trí chomhoibriú Chomhairle Contae an Chabháin agus na hOifige Réigiúnaí um Gníomhú ar son na hAeráide (CARO). Is é príomh-mhisean Chomhairle Contae an Chabháin aistriú an Chabháin chuig todhchaí ísealcharbóin a bhrostú trí chur chuige cruthaitheach a úsáid maidir le taighde, pleanáil, rannpháirtíocht an phobail agus cur i bhfeidhm tionscadal ar leibhéal áitiúil i réimse an fhuinnimh agus an athraithe aeráide. Is í an aidhm iarmhairtí an athraithe aeráide a mhaolú agus cáilíocht na beatha a fheabhsú do chónaitheoirí.

Bhunaigh an Rialtas na hOifigí Réigiúnacha um Gníomhú ar son na hAeráide (CAROanna) in 2018 agus é mar chuspóir acu maoirseacht agus comhordú a dhéanamh ar rannpháirtíocht ar fud sraitheanna éagsúla rialtais. Feidhmíonn siad freisin mar mhóil chun leas a bhaint as an taithí agus an saineolas comhchoiteann i ngníomhú ar son na haeráide. Spreagann na ceithre oifig réigiúnacha CARO seo tionscnaimh um ghníomhú ar son na haeráide go gníomhach ag scálaí réigiúnacha agus áitiúla araon, ag obair go dlúth le hÚdaráis Áitiúla ina réigiúin faoi seach.

Comhairle Contae an Chabháin
Cavan County Council

Comhairle Contae an Chabháin
Plean Gníomhaithe ar son
na hAeráide
2024-2029

Clár

BROLLACH	1
ACHOIMRE FEIDHMIÚCHÁIN	2
1.0 RÉAMHRÁ	4
1.1 FORBHREATHNÚ AR AN ATHRÚ AERÁIDE	5
1.2 CUSPÓIR AN PHLEAN SEO UM GHNÍOMHÚ AR SON NA hAERÁIDE	7
1.3 COMHTHÉACS AN BHEARTAIS AERÁIDE	8
1.4 BEARTAS IDIRNÁISIÚNTA UM ATHRÚ AERÁIDE	8
1.5 BEARTAS UM ATHRÚ AERÁIDE IN ÉIRINN	9
1.6 RÓL NA nÚDARÁS ÁITIÚIL	9
1.7 PLEANÁIL GNÍOMHAÍOCHTA AERÁIDE NA nÚDARÁS ÁITIÚIL	11
1.8 FÓCAS AN PHLEAN SEO UM GHNÍOMHÚ AR SON NA hAERÁIDE	11
1.9 DEISEANNA Ó GHNÍOMHÚ AR SON NA hAERÁIDE	12
1.10 FAISNÉIS TIONLACAIN	13
1.11 STRUCHTÚR AN PHLEAN SEO UM GHNÍOMHÚ AR SON NA hAERÁIDE	14
2.0 GNÍOMH AR SON NA hAERÁIDE ATÁ BUNAITHE AR FHIANAISE	16
2.1 COMHTHÉACS AN CHABHÁIN DO GHNÍOMHÚ AR SON NA hAERÁIDE	17
2.2 MEASÚNÚ RIOSCA DON ATHRÚ AERÁIDE	18
2.2.1 Céim 1: Measúnú ar rioscaí agus tionchair aeráide reatha	18
2.2.2 Céim 2: Measúnú ar rioscaí agus tionchair aeráide amach anseo	20
2.2.3 Príomhthorthaí an Mheasúnaithe Riosca ar an Athrú Aeráide (Breathnaithe)	20
2.2.4 Príomhthorthaí an Mheasúnaithe Riosca ar an Athrú Aeráide (Réamh-mheasta)	23
2.2.5 Rioscaí Aeráide Amach Anseo	24
2.2.6 Athléimneacht a Thógáil trí Oiriúnú	26
2.3 PRÓIFÍL ASTAÍOCHTAÍ CHONTAE AN CHABHÁIN	25
2.3.1 Fardal Astaíochtaí Bonnlíne Chontae an Chabháin – Príomhthorthaí	25
2.3.2 Foinsí astaíochtaí de réir earnála	25
2.3.3 Riachtanais chun Astaíochtaí a Laghdú	26
2.4 PRÓIFÍL FUINNIMH & ASTAÍOCHTAÍ CHOMHAIRLE CONTAE AN CHABHÁIN	27
2.4.1 Úsáid Fuinnimh	29
2.4.2 Astaíochtaí Carbóin	30
2.5 DEISEANNA LAGHDAITHE ASTAÍOCHTAÍ DO CHOMHAIRLE CONTAE AN CHABHÁIN	30
2.6 RANNPHÁIRTÍOCHT PÁIRTITHE LEASMHARA	31
2.6.1 Rannpháirtíocht Páirtithe Leasmhara Réamhdhréachta	31
2.6.2 Preas & na Meáin	34
3.0 CREAT NA nGNÍOMHAÍOCHTAÍ AERÁIDE	35
3.1 BREITHNITHE TRASGHEARRTHACHA	36
3.2 MEASÚNACHT STRAITÉISEACH TIMPEALLACHTA AGUS MEASÚNACHT CHUI	37
3.3 RIALACHAS COMHSHAOIL	37

3.4 AILÍNIÚ LE BEARTAS/GEALLTANAIS	39
3.5 FÍS & MISEAN AN PHLEAN	41
3.5.1 Fis an Phlean	41
3.5.2 Misean an Phlean	41
3.5.3 Spriocanna Straitéiseacha	42
3.6 RIALACHAS & CEANNAIREACHT	43
3.7 TIMPEALLACHT THÓGTHA & IOMPAR	49
3.8 AN COMHSHAOL NÁDÚRTHA & BONNEAGAR GLAS	61
3.9 POBAIL: ATHLÉIMNEACHT & AISTRIÚ	66
3.10 INBHUANAITHEACHT & BAINISTÍOCHT ACMHAINNÍ	71
4.0 CRIOS DÍCHARBÓNAITHE BHAILE AN CHABHÁIN	77
4.1 FORBHREATHNÚ	78
4.2 CUSPÓIR AN CHREASA DÍCHARBÓNAITHE	78
4.3 ROGHNÚ NA gCRIOSANNA DÍCHARBÓNAITHE	79
4.4 ACHOIMRE AR ASTAÍOCHTAÍ CHRIOS DÍCHARBÓNAITHE BHAILE AN CHABHÁIN	79
4.4.1 An Earnáil Tráchtála & Phoiblí	82
4.4.2 Cónaithe	82
4.4.3 Talmhaíocht	82
4.4.4 Iompar	82
4.4.5 Dramhaíl	82
4.5 ACHOIMRE AR CHLÁR NA nDEISEANNA	82
4.6 DEISEANNA A CHUMASÚ	85
4.7 GNÍOMHAÍOCHTAÍ AN CHREASA DÍCHARBÓNAITHE	87
5.0 CUR I bhFEIDHM AGUS TUAIRISCIÚ	97
5.1 PLEANÁIL LE hAGHAIDH CUR I bhFEIDHM	98
5.2 CISTIÚ AGUS COMHPHÁIRTÍOCHTAÍ	99
5.3 SPLEÁCHAIS	99
5.4 DUL CHUN CINN GNÍOMHAÍOCHTAÍ AR SON NA hAERÁIDE A RIANÚ	99
5.5 CEANGLAIS AGUS SOCRUITHE TUAIRISCITHE	100
5.5.1 Tuairisciú Inmheánach	101
5.5.2 Córas Monatóireachta agus Tuairiscithe (M&R)	101
5.5.3 Feidhmíocht Earnála	101
5.5.4 Plean Gníomhaithe ar son na hAeráide an Údarais Áitiúil Náisiúnta	101
5.5.5 Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe	101
5.5.6 Comhoibriú	101
5.5.7 Maoirseacht	101
GLUAIS TÉARMAÍ	102

Liosta na dTáblaí

Tábla 2. 1	Athrú réamh-mheasta ar mhinicíocht na nguaiseacha aeráide do Chontae an Chabháin faoi 2050	23
Tábla 2. 2	Rioscaí Aeráide réamh-mheasta amach anseo i gContae an Chabháin	24
Tábla 2. 3	Miondealú ar Astaíocht ar fud an Chontae de réir Earnála	27
Tábla 2. 4	Garspriocbhlianta a úsáidtear in anailís	28
Tábla 2. 5	Deiseanna Laghdaithe Astaíochtaí	30
<hr/>		
Tábla 3. 1	Breithnithe trasghearrthacha ar chreatghníomhaíochtaí	36
Tábla 3. 2	Prionsabail rialachais chomhshaoil	38
Tábla 3. 3	Rialachas & Ceannaireacht Ailíniú Beartais & Comhthairbhí	44
Tábla 3. 4	Rialachas & Ceannaireacht Gníomhartha	44
Tábla 3. 5	Timpeallacht Thógtha & Iompar Ailíniú Beartais & Comhthairbhí	50
Tábla 3. 6	Timpeallacht Thógtha & Iompar Gníomhartha	50
Tábla 3. 7	An Timpeallacht Nádúrtha & Bonneagar Glas Ailíniú Beartais & Comhthairbhí	62
Tábla 3. 8	An Timpeallacht Nádúrtha & Bonneagar Glas Gníomhartha	62
Tábla 3. 9	Pobail: Athléimneacht & Aistriú Ailíniú Beartais & Comhthairbhí	67
Tábla 3. 10	Pobail: Athléimneacht & Aistriú Gníomhartha	67
Tábla 3. 11	Inbhuanaitheacht & Bainistíocht Acmhainní Ailíniú Beartais & Comhthairbhí	72
Tábla 3. 12	Inbhuanaitheacht & Bainistíocht Acmhainní Gníomhartha	72
<hr/>		
Tábla 4. 1	Riachtanais Laghdaithe DZ	83
Tábla 4. 2	Rialachas & Ceannaireacht	87
Tábla 4. 3	Timpeallacht Thógtha & Iompar	88
Tábla 4. 4	An Comhshaoil Nádúrtha & Bonneagar Glas	92
Tábla 4. 5	Pobail: Athléimneacht & Aistriú	94
Tábla 4. 6	Inbhuanaitheacht & Bainistíocht Acmhainní	95

Liosta na bhFíoracha

Fíor 1. 1	Aimhrialtachtaí Teochta (°C) Oileán na hÉireann 1900-2002 (difríocht ó 1961-1990) (Foinse: Met Éireann)	6
Fíor 1. 2	Comhthéacs Reachtaíochta agus Beartais don Phlean Gníomhaithe ar son na hAeráide (Foinse: Oifigí Réigiúnacha um Ghníomhú ar son na hAeráide)	8
Fíor 1. 3	Forbhreathnú ar raon feidhme na n-údarás áitiúil maidir le gníomhú ar son na haeráide	10
Fíor 1. 4	Comhshochair a bhaineann le gníomhú ar son na haeráide	12
Fíor 2. 1	Athruithe Réamh-mheasta Chontae an Chabháin	18
Fíor 2. 2	Minicíocht na n-imeachtaí aitheanta adhaimsire i gContae an Chabháin 2006 – 2022 de réir catagóire	21
Fíor 2. 3	Buaicphointí na n-imeachtaí aimsire breathnaithe & tionchair don Chabhán	21
Fíor 2. 4	Samplaí de thionchair ó imeachtaí adhaimsire i gContae an Chabháin	22
Fíor 2. 5	Astaíocht de réir Earnála i gContae an Chabháin	25
Fíor 2. 6	Ídiú Fuinnimh Chomhairle Contae an Chabháin in 2022	29
Fíor 2. 7	Astaíochtaí Carbóin a ghin Comhairle Contae an Chabháin in 2022	30
Fíor 2. 8	Cur i láthair do Chomhaltaí Tofa agus do Choistí Beartais Straitéisigh	32
Fíor 2. 9	Ceardlann do bhaill thras-roinne Chomhairle Contae an Chabháin	32
Fíor 2. 10	Comhairliúchán Poiblí Réamhdhréachtaithe mar a thaispeántar san Anglo Celt	34
Fíor 3. 1	Creat ó fhís an phlean go gníomhartha	36
Fíor 3. 2	Clár Oibre 2030: Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe	39
Fíor 3. 3	Spriocanna Gníomhaithe Éifeachtacha ar son na hAeráide a Bhaint Amach	39
Fíor 4. 1	Crios Dícharbónaithe an Chabháin	79
Fíor 4. 2	Iomlán na n-astaíochtaí Carbóin sa DZ	81
Fíor 4. 3	Laghduithe ar Astaíochtaí Réamh-mheasta ar fud DZ	85
Fíor 5. 1	Struchtúir Tuairiscithe	100

Réamhrá

Is cúis mhór bhróid dom Plean Gníomhaithe Aeráide an Chabháin a thabhairt isteach. Mar Chathaoirleach, feicim dúthracht agus spiorad comhchoiteann ár bpobail, agus is mór an onóir dom an plean fiseach seo a chur i láthair a rianaíonn ár gcúrsa i dtreo todhchaí inbhuanaithe agus athléimneach.

Is toradh é an plean seo ar thaighde, comhairliúchán agus comhoibriú fairsing i measc shaoránaigh, shaineolaithe agus údarais áitiúla an Chabháin. Is treoirphlean é a thugann aghaidh ar cholúin bhunúsacha den ghníomhú ar son na haeráide.

Cinntíonn ár dtiomantas d'Aistriú Cóir nach bhfágтар aon duine ar lár le linn an turais bhunathraigh seo.

Ní hamháin gur doiciméad é an Plean Gníomhaithe ar son na hAeráide seo; is tiomantas é - tiomantas chun ár gcontae a chosaint, ár dtodhchaí a dhaingniú, agus pobal a chruthú a bhfuil rath air ar aon dul lenár gcomhshaol.

Gabhaim buíochas ó chroí le gach duine a chuidigh leis an bplean seo, agus iarraim ar gach cónaitheoir sa Chabhán a bheith linn san iarracht ríthábhachtach seo. Le chéile, cruthóimid oidhreacht inbhuanaitheachta, athléimneachta agus bróid dár gcontae.

**CATHAOIRLEACH
AN COMH. PHILIP
BRADY**

Agus muid sa tóir ar thodhchaí inbhuanaithe agus athléimneach, táimid bródúil as an gcéad Phlean Gníomhaithe ar son na hAeráide de chuid Chomhairle Contae an Chabháin a chur i láthair. Cuimsítear sa doiciméad seo ár dtiomantas chun aghaidh a thabhairt ar dhúshlán práinneach an athraithe aeráide, dúshlán a théann i bhfeidhm ar gach gné dár bpobal agus dár gcomhshaol. Mar údarás áitiúil atá freagrach agus atá ag smaoineamh chun cinn, tuigimid go dteastaíonn gníomh trom, nuálach agus comhchoiteann chun folláine ár gcontae agus a mhuintir a chosaint.

Tá gréasán saibhir d'áilleacht nádúrtha, d'oidhreacht chultúrtha, agus de mheon bríomhar pobail i gContae an Chabháin, atá neadaithe i gcroílár na hÉireann. Tá ár dtiomantas do mhaoirseacht chomhshaoil agus don dea - shláinte shóisialta fréamhaithe go domhain inár bhféiniúlacht. Leis an bPlean Gníomhaithe ar son na hAeráide seo, glacaimid leis an bhfreagracht carachtar uathúil ár gcontae a chosaint do na glúnta atá le teacht.

Díríonn ár bplean ar mhaolú, iarracht a dhéanamh spriocanna astaíochtaí a bhaint amach, oiriúnú chun athléimneacht, inbhuanaitheacht, rannpháirtíocht an phobail agus nuálaíocht a chinntiú. Is mór againn comhoibriú, fáiltiú roimh ionchur ó shaoránaigh, gnólachtaí agus grúpaí pobail, ag aithint a ról ríthábhachtach maidir le spriocanna aeráide a bhaint amach.

Tá níos mó i gceist leis an bplean seo ná cáipéis; is geallúint é - ár gcontae a chosaint, ár dtodhchaí a dhaingniú, agus pobal rathúil a thógáil ar aon dul leis an dúlra. Iarraimid ar gach cónaitheoir sa Chabhán a bheith linn ar an turas criticiúil seo, rud a chruthaíonn oidhreacht inbhuanaitheachta agus bróid.

**PRÍOMHFHEIDH
MEANNACH
EOIN DOYLE**

Achoimre Feidhmiúcháin

Tá an Plean Gníomhaithe ar son na hAeráide seo curtha i dtoll a chéile ag Comhairle Contae an Chabháin chun aghaidh a thabhairt ar na dúshláin mhéadaitheacha a bhaineann leis an athrú aeráide inár gcontae agus chun cabhrú leis an tiomantas náisiúnta maidir le laghdú 51% ar astaíochtaí gás ceaptha teasa a bhaint amach agus méadú 50% ar éifeachtúlacht fuinnimh a chomhlíonadh. Is é príomhspríoc an phlean seo todhchaí inbhuanaithe a chinntiú do mhuintir an Chabháin agus contae ísealcharbóin, athléimneach a chruthú ag an am céanna. Tharla forbairt an phlean seo mar thoradh ar chomhairliúcháin fhairsing agus comhoibríthe le Comhaltaí Tofa, le ranna uile na comhairle, le húdaráis áitiúla chomharsanachta, le hionadaithe gnó, agus leis an bpobal.

Tugann an plean seo breac-chuntas ar fhreagrachtaí na Comhairle maidir le hathléimneacht aeráide a fheabhsú, éifeachtúlacht fuinnimh a fheabhsú, agus astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú thar a sócmhainní, seirbhísí agus bonneagar féin. Tá an Chomhairle cuntasach go hiomlán as na gníomhartha seo. Ina theannta sin, leagtar béim sa phlean ar ról níos leithne na Comhairle maidir le hearnálacha eile a threorú, a mholadh agus a éascú chun a spriocanna aeráide a bhaint amach agus litearthacht aeráide a fheabhsú.

Soláthraíonn Cuid 1 den phlean comhthéacs an bheartais aeráide do ghníomhartha ar fud an chontae.

I gCuid 2, cuirimid forbheathnú i láthair ar an bhfianaise a thacaíonn le pleanáil gníomhaíochta ar son na haeráide sa chontae, ag scrúdú príomhfhoinsí na n-astaíochtaí agus na rioscaí a bhaineann le haeráid atá ag athrú.

Sainmhíníonn Cuid 3, an Creat Gníomhaithe ar son na hAeráide, fis agus misean an údarais áitiúil maidir le gníomhú ar son na haeráide sa chontae, lena n-áirítear spriocanna straitéiseacha, cuspóirí, agus gníomhartha sonracha.

Díríonn Cuid 4 ar Chrios Dícharbónaithe Bhaile an Chabháin, limistéar a roghnaíodh mar bhinse tástála le haghaidh bearta uailmhianacha gníomhaíochta aeráide ar féidir, má éiríonn leis, iad a leathnú chuig codanna eile den chontae.

Pléann Cuid 5 na praiticiúlachtaí a bhaineann le cur i bhfeidhm an phlean agus a sheachadadh go rathúil sna cúig bliana amach romhainn.

1

Réamhrá

Seasaimid ag pointe criticiúil i stair ár bpobail, agus caithfidh dul i ngleic leis an athrú aeráide. Is freagairt dhiongbháilte é ár bPlean Gníomhaithe ar son na hAeráide de chuid na nÚdarás Áitiúil ar an dúshlán sainitheach seo. Léiríonn sé ár dtiomantas gan staonadh d'fholláine ár gcónaitheoirí a chosaint, ár gcomhshaol a chaomhnú, agus todhchaí inbhuanaithe agus athléimneach a chothú.

Is é seo Plean Gníomhaithe ar son na hAeráide Údarás Áitiúil an Chabháin (LA-CAP). Leagann an LA-CAP seo amach conas a oibreoidh Comhairle Contae an Chabháin ar fud a seirbhísí agus a feidhmeanna agus i gcomhpháirtíocht le gníomhaireachtaí rialtais, gnólachtaí, pobail, an earnáil phoiblí agus páirtithe leasmhara eile, chun cabhrú le hoibleagáidí náisiúnta aeráide a chomhlíonadh ar an leibhéal áitiúil.

Cinntíonn ár dtiomantas d'Aistriú Cóir nach bhfágfar aon duine ar lár agus muid ag aistriú i dtreo todhchaí níos inbhuanaithe. Creidimid i gcumhacht gnímh áitiúil chun athrú domhanda a spreagadh, agus táimid tiomanta ceannaireacht a thabhairt le dea-shampla.

Léiríonn an plean seo mianta comhchoiteanna, eagna, agus diongbháilteacht ár bpobail. Le chéile, tugaimid faoi aistear freagrachta agus deiseanna, agus a fhios againn go múnlaíonn an ghníomh a dhéantar inniu an todhchaí a fágaimid do na glúnta atá le teacht.

Lig do LA-CAP ár nÚdarás Áitiúil a bheith ina theist ar ár bhfís chomhroinnte do phobal níos gile, níos glaise agus níos athléimní.

Clúdaíonn an plean gníomhaíochta seo cúig bliana de sheachadadh ó 2024-2029

FIS

Go mbeidh Comhairle Contae an Chabháin ina heagraíocht atá seasmhach ó thaobh na haeráide agus ísealcharbóin a spreagann, a threoraíonn agus a thacaíonn le gníomhaíocht uaillmhianach chun Geilleagar Áitiúil Aeráid-neodrach a bhaint amach

1.1 Forbhreathnú ar an Athrú Aeráide

Tuigtear níos mó agus níos mó gurb é an t-athrú aeráide an dúshlán domhanda fadtéarmach is criticiúla faoi láthair agus tá a thionchair le brath ar fud an domhain agus sa bhaile i gcónaí. Tagraíonn an téarma Athrú Aeráide do athrú mórsála, fadtéarmach i bpatrúin aimsire agus meán-teocht an Domhain, de bharr scaoileadh dé-ocsaíd charbóin (CO₂) agus gáis cheaptha teasa eile cosúil le gal uisce, meatán agus ocsaíd nítriúil, isteach in atmaisféar an domhain.

Sáinníonn gáis cheaptha teasa an teas ar dhromchla an Domhain, rud is cúis le téamh san atmaisféar, ag ardú teochtaí domhanda.

Léiríonn fianaise go bhfuil athrú tagtha ar an aeráid ón ré réamhthionsclaíoch. Gníomhaíochtaí daonna trí astaíochtaí gás ceaptha teasa a ghintear ó dhó breosláí iontaise le haghaidh fuinnimh agus athruithe ar úsáid talún is cúis le téamh méadaithe. Sa tréimhse 2011-2020 tá teochtaí dromchla domhanda tar éis 1.1°C a bhaint amach os cionn na tréimhse 1850-1900.

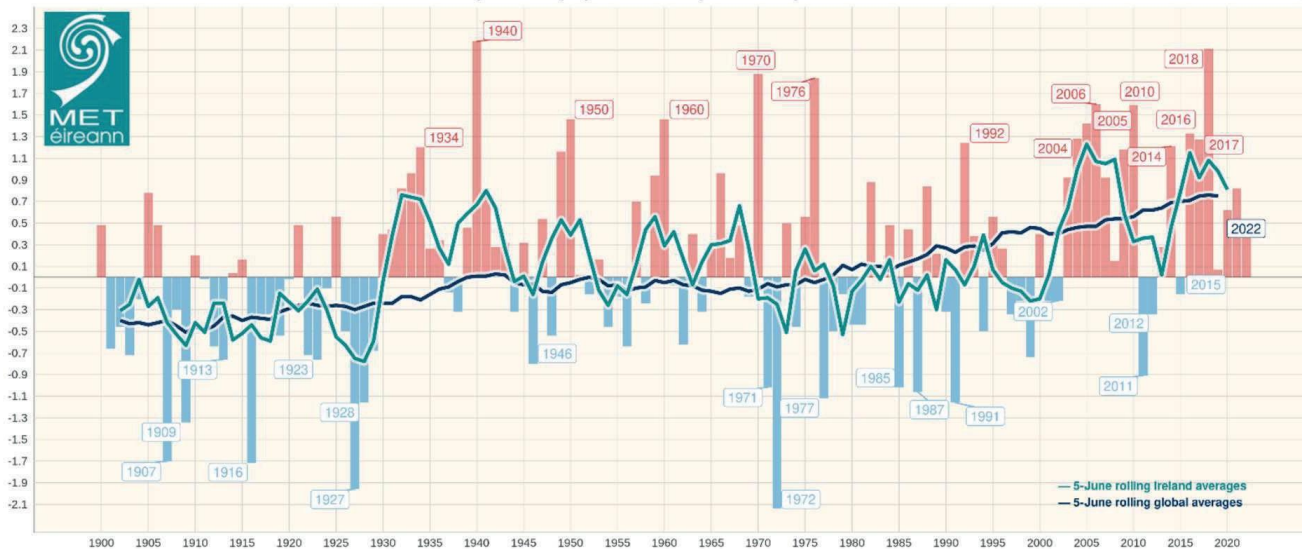
Mar gheall ar an méadú domhanda ar theochtaí a spreagann athrú aeráide tarlóidh níos mó tonnta teasa, triomaigh, dianbháisteach agus drochaimsir eile ar fud an domhain. Méadóidh na tionchair seo dóchúlacht agus déine rioscaí éagsúla lena n-áirítear tuilte, imirce daoine, damáiste do bhonneagar, neamhdheimhneacht i dtaca le soláthar bia agus cailliúint bithéagsúlachta.

Tá aeráid na hÉireann ag athrú ar aon dul le patrúin dhomhanda agus tá na tionchair a bhaineann leis seo le feiceáil tríd an méadú ar mhinicíocht agus déine imeachtaí agus tionchair adhaimsire dár gcórais thógtha agus nádúrtha chriticiúla.

Is é an t-athrú aeráide an bhagairt sláinte is mó amháin atá os comhair an chine dhaonna freisin. Tá na tionchair ag déanamh díobhála don tsláinte cheana féin trí thruailliú aeir, galar, teagmhais adhaimsire agus tráma gaolmhar, díláithriú éigeantais, neamhdheimhneacht i dtaca le soláthar bia, tionchair dhiúltacha ar mheabhairshláinte agus básanna iomarcacha.

Mar shampla, d'fhág stoirmeacha suntasacha ar nós Arwen agus Barra in 2021, 59,000 teach agus gnólacht gan chumhacht. Is minic gur féidir le drochthionchar an athraithe aeráide cur le dúshlán shóisialta,

Provisional Island of Ireland June 1900-2022 Temperature (°C) Anomalies (1961-1990)

Island of Ireland Temperature Anomalies/Difference from Jun Average (13.2°C) 1961-1990 inclusive Above Below

Data from Malin Head, Co Donegal, Binn/Gurteen, Co Offaly/Tipperary, Phoenix Park, Co Dublin, Valentia Observatory, Co Kerry and Armagh Observatory, Co Armagh (Armagh data courtesy of Armagh Observatory and Met Office, UK) Global Temperature Anomalies: HadCRUT5 Near-Global (Land+Sea), Climatic Research Unit, University of East Anglia | Monday 20 June 2022

Fíor 1.1 Aimhrialtachtaí Teochta (°C) Oileán na hÉireann 1900-2022 (difríocht ó 1961-1990) (Foinse: Met Éireann)

chomhshaoil agus eacnamaíocha níos leithne. D'fhéadfadh sé seo leochaileacht agus íogaireacht a mhéadú maidir le haeráid atá ag athrú.

Bunaithe ar athruithe breathnaithe ar an aeráid agus ar a tionchair, tá Met Éireann, an Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (EPA) agus eolaithe aeráide eile, in ann réamh-mheastacháin láidre a dhéanamh ar phatrúin aeráide amach anseo in Éirinn agus ar fud an domhain. D'fhoilsigh an EPA, Foras na Mara agus Met Éireann Tuarascáil Stádas Aeráide na hÉireann i mí Iúil 2021. Is féidir achoimre a dhéanamh ar réamh-mheastacháin aeráide d'Éirinn amach anseo mar seo a leanas:

- Tugann réamh-mheastacháin aeráide le fios go leanfaidh agus go dtreiseoidh na treochtaí aeráide a breathnaíodh le céad bliain anuas sna blianta amach romhainn;
- Tá teochtaí ag méadú agus ceaptar go leanfaidh siad orthu ag méadú ar fud na séasúr go léir;
- Ceaptar le laghduithe suntasacha ar leibhéil na meánfhrasaíochta (báisteach) san Earrach agus sa Samhradh, agus léiríonn na réamh-mheastacháin go dtarlaíonn teagmhais mhórfhrasaíochta, go háirithe le linn an Gheimhridh;
- Léiríonn réamh-mheastacháin athrú beag ar mheánluas agus treo na gaoithe;

Bunaithe ar threochtaí reatha, feicfidh Éire méadú ar leibhéal na farraige, cosúil leis an méid atá tarlaithe go dtí seo. Tá Éire thar a bheith leochaileach d'ardú ar leibhéal na farraige, mar gheall ar a cósta fairsing agus an dlús daonra atá lonnaithe ar an gcósta;

- Méaduithe ar mhinicíocht na tuilte srutha (abhainn) agus báistiúil (uisce dromchla);
- Méaduithe ar mhinicíocht agus ar dhéine tuilte agus creimthe cósta;
- Méaduithe ar mhinicíocht agus déine tonnta teasa an tsamhraidh, teochtaí arda agus triomach;
- Laghduithe ar mhinicíocht an tseaca agus na titim sneachta; agus
- Méadú ar fhad an tséasúir fáis (timthriall feineolaíoch).

Is féidir staid aeráid na hÉireann sa lá atá inniu ann agus an chuma a bheidh uirthi amach anseo a thabhairt le chéile in aon chonclúid shimplí amháin. Tá athrú tagtha ar aeráid na hÉireann i gcomparáid leis na 1900idí, gan amhras tá sí tar éis téamh in éineacht le teochtaí domhanda, rud a fhágann go bhfuil réimse tionchair ann a bhaineann le haeráid níos teo agus le teagmhais aimsire níos measa.

1.2 Cuspóir an Phlean seo um Gníomhú ar son na hAeráide

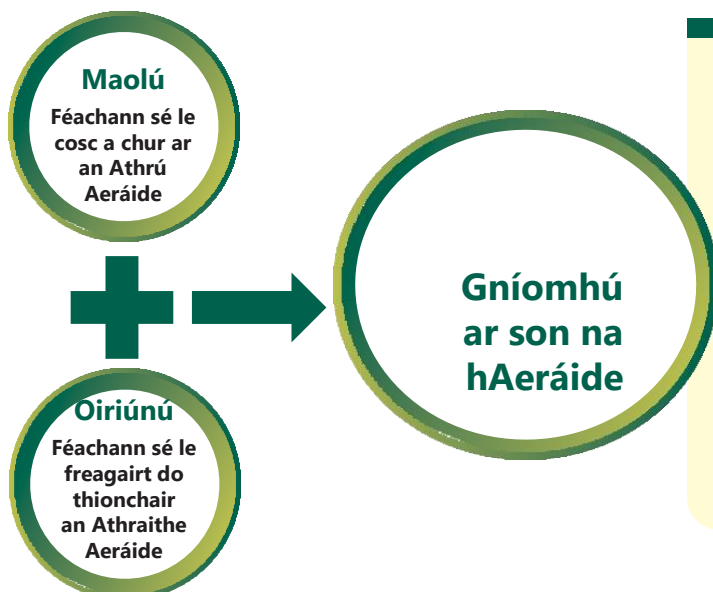
D'ullmhaigh Comhairle Contae an Chabháin an LA-CAP 2024-2029 seo, chun a leagan amach conas is féidir leis an údarás áitiúil cabhrú le dul i ngleic le hathrú aeráide agus raon beart maolaithe, oiriúnaithe agus bearta eile um gníomhú ar son na haeráide a chur chun cinn, chun cabhrú leis na hoibleagáidí náisiúnta aeráide agus Cuspóir Náisiúnta Aeráide foriomlán an Rialtais, a fhéachann le;

An t-aistriú chuig geilleagar atá athléimneach ó thaobh na haeráide de, atá saibhir ó thaobh na bithéagsúlachta de, inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de agus neodrach ó thaobh na haeráide de a shaothrú agus a bhaint amach, tráth nach déanaí ná deireadh 2050.

Ar bhonn níos leithne maidir le cuidiú le hoibleagáidí náisiúnta aeráide a chomhlíonadh, cuidíonn an plean freisin leis na nithe seo a leanas a dhéanamh:

- Tiomantas Chomhairle Contae Chomhartha an Chabháin chun aghaidh a thabhairt ar an athrú aeráide agus ar na dúshláin chomhshaoil, shóisialta agus eacnamaíocha.
- Cabhrú le pobail atá ina gcónaí sa Chabhán tionchair an athraithe aeráide a thuiscint agus freagairt go héifeachtach dóibh.
- Tacú le Contae an Chabháin aistriú chuig geilleagar áitiúil atá neodrach ó thaobh na haeráide de nuair nach mbíonn tionchar diúltach ag gníomhaíochtaí ar an aeráid.
- A chinntiú go gcuireann an Cabhán go fiúntach le spriocanna náisiúnta agus domhanda maidir le gníomhú ar son na haeráide faoi Chomhaontú Pháras agus faoi Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe.
- An Contae a shuíomh chun fanacht iomaíoch agus tarraingteach chun cónaí ann, oibriú ann agus cuairt a thabhairt air san aistriú go neodracht aeráide.

- Ceannaireacht a léiriú trí thionchar, éascú comhordúcháin, feasacht a mhúscailt, abhcóideacht agus comhpháirtíochtaí riachtanacha a chothú.
- Tacú le Crios Dícharbónaithe Bhaile an Chabháin (DZ) mar bhinse tástála do raon beart maolaithe aeráide, oiriúnaithe agus bithéagsúlachta.

Oiriúnú

Tagraíonn sé d'iarrachtaí na rioscaí agus na tionchair a bhaineann le tionchair reatha nó tionchair a bhfuiltear ag súil leo ar an athrú aeráide a bhainistiú.

Maolú

Tagraíonn sé do na hiarrachtaí astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú agus laghdaíonn sé déine na dtionchar ar an athrú aeráide amach anseo

1.3 Comhthéacs an Bheartais Aeráide

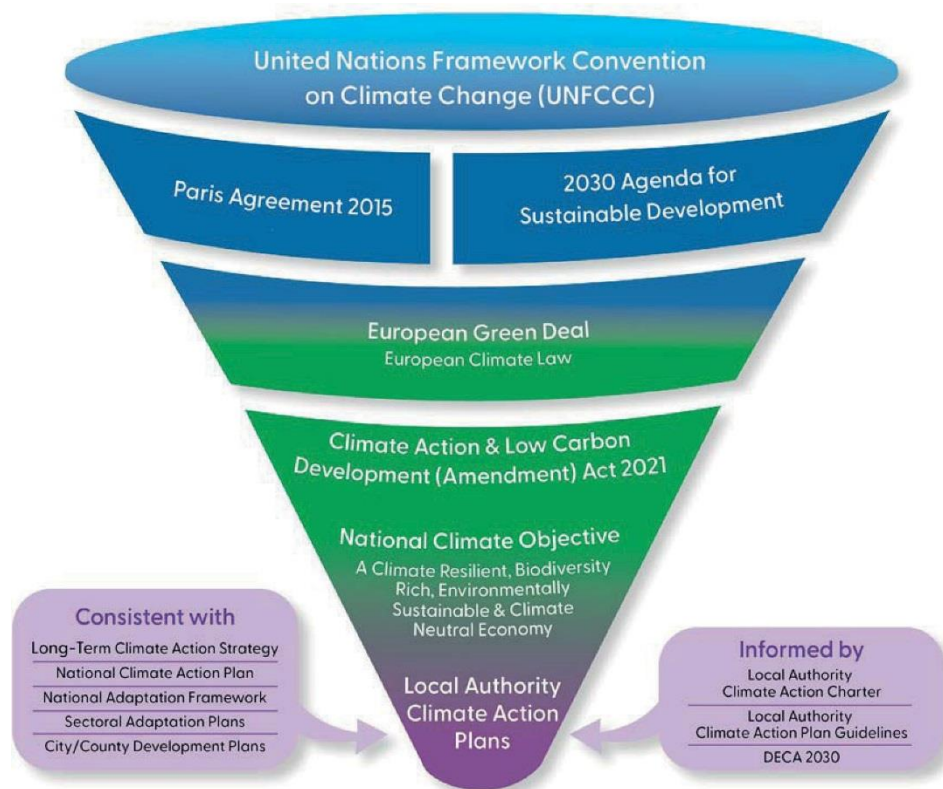
Ullmháíodh an LA-CAP seo de réir an Achta um [Ghníomhú Aeráide agus um Fhorbairt Ísealcharbóin \(Leasú\) 2021](#) agus [Threoirlínte LA-CAP an Údaráis Áitiúil](#), a d'fhoilsigh an Roinn Comhshaoil, Aeráide agus Cumarsáide i mí an Mhárta 2023, agus tá reachtaíocht agus beartas aeráide náisiúnta ábhartha curtha san áireamh aige. Cinnteoidh Comhairle Contae an Chabháin go bhfanfaidh an Plean Gníomhaithe ar son na hAeráide ar aon dul le pleananna agus cláir ardleibhéil thar shaolré an phlean, chomh maith le haon nuashonruithe ábhartha ón mBeartas Náisiúnta Aeráide a chomhtháthú má thagann siad chun cinn.

Eascaíonn an dreasacht do ghníomhú ar son na haeráide as fianaise eolaíoch láidir a dhearbhaíonn tionchar an duine ar an athrú aeráide. Treisithe ag an gconradh idirnáisiúnta is déanaí atá ceangailteach ó thaobh dlí maidir leis an athrú aeráide, go háirithe Comhaontú Pháras 2015, feidhmíonn an plean gníomhaíochta aeráide seo laistigh de chreat níos leithne de bheartais aeráide idirnáisiúnta, AE, náisiúnta agus sainiúil don earnáil.

1.4 Beartas Idirnáisiúnta um Athrú Aeráide

Ó bunaíodh Creat-Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe maidir leis an Athrú Aeráide (UNFCCC) i 1994, tá comhar domhanda ríthábhachtach chun aghaidh a thabhairt ar thionchair an athraithe aeráide a eascraíonn as teochtaí atá ag ardú. Ba chloch mhíle shuntasach san iarracht sin é Comhaontú Pháras 2015, conradh ceangailteach a shínigh 196 náisiún lena n-áirítear Éire. Le cuspóirí soiléire, tá sé mar aidhm aige gníomhú forásach ar son na haeráide a chur chun cinn, agus é ag iarraidh athruithe contúirteacha aeráide a sheachaint. I gcomhar le chéile, dírithe i gClár Oibre 2030 um Fhorbairt Inbhuanaithe, atá dírithe ar 17 Sprioc Forbartha Inbhuanaithe (SDGanna), ar dhíothú na bochtaineachta, ar chosaint an chomhshaoil, agus ar fheabhsú leasa domhanda faoi 2030.

Leagtar béim i nglao ceannairí domhanda ar 'dheich mbliana gníomhaíochta' in 2019 ar an bpráinn a bhaineann leis na spriocanna sin a bhaint amach. Tá an Comhaontú Glas don Eoraip, a seoladh i mí na Nollag 2019, mar bhonn agus mar thaca ag uailmhian na hEorpa a bheith mar an chéad mhór-roinn aeráid-neodrach

Fíor 1.2 Comhthéacs Reachtaíochta agus Beartais don Plean Gníomhaithe ar son na hAeráide (Foinse: Oifigí Réigiúnacha um Ghníomhú ar son na hAeráide)

faoi 2050. Is éard atá i gceist leis sin ná glanastaíochtaí gás ceaptha teasa nialasacha agus fás eacnamaíoch a dhícheangal ó ídiú acmhainní agus cuimsitheacht a áirithiú ag an am céanna. Cumhdaítear na gealltanas sin sa Dlí Aeráide Eorpach, ag sainordú laghdú 55% ar a laghad ar ghlanastaíochtaí gás ceaptha teasa faoi 2030. Chun na haidhmeanna sin a bhaint amach, mhol an AE bearta cuimsitheacha, ag ailíniú beartais aeráide, cánachais, fuinnimh agus iompair, ag stiúradh na mór-roinne i dtreo todhchaí inbhuanaithe, athléimneach ó thaobh na haeráide de.

1.5 Beartas um Athrú Aeráide in Éirinn

Léiríonn beartas na hÉireann um athrú aeráide spriocanna uailmhianacha an AE, atá cuimsithe san Acht um Ghníomhú Aeráide agus um Fhorbairt Ísealcharbóin (Leasú) 2021, ag teacht leis an gCuspóir Náisiúnta Aeráide. Tá sé mar aidhm ag an reachtaíocht seo sochaí inbhuanaithe ina ndéantar astaíochtaí gás ceaptha teasa a fhrithchothromú trína mbaint. Comhtháthaíonn a struchtúr buiséid charbóin ar fud an gheilleagair, teorainneacha earnáil-sonracha, agus straitéis chuimsitheach a chumascann bearta oiriúnaithe agus maolaithe. Leagtar béim sa chreat seo ar shásraí maoirseachta agus tuairiscithe, lena gcothaítear rannpháirtíocht shoचाíoch leathan chun gníomhú aeráide atá suntasach agus bunathraitheach a bhaint amach go dtí 2030 agus ar aghaidh go dtí 2050.

Feidhmíonn an Plean Gníomhaithe ar son na hAeráide 2023, a seoladh i mí na Nollag 2022, mar nuashonrú rithábhachtach faoin Acht nua, ina leagtar amach treochlár chun astaíochtaí a laghdú faoina leath faoi 2030 agus astaíochtaí glan-nialasacha a bhaint amach faoi 2050, mar a gealladh i gClár an Rialtais. Agus é seo á chomhlánú, éascaíonn an chéad Chreat Náisiúnta Oiriúnaithe (NAF) de chuid na hÉireann de 2018 measúnú earnála agus áitiúil ar rioscaí aeráide, ag comhtháthú gníomhaíochtaí athléimneacha i gceapadh beartas ar fud scálaí.

In éineacht leis sin, leagann Straitéis Fhadtéarmach na hÉireann maidir le Laghduithe ar Astaíochtaí Gás Ceaptha Teasa amach conairí tar éis 2030, arb é is aidhm dóibh neodracht charbóin a bhaint amach faoi 2050. Ailíniú le buiséid charbóin agus leis an bPlean Náisiúnta Gníomhaithe ar son na hAeráide, déantar anailís sa straitéis seo ar roghanna aistrithe ar fud earnálacha, rud a nascann spriocanna 2030 na hÉireann leis an Dlí Aeráide Eorpach níos leithne agus le cuspóirí aeráide fadtéarmacha an náisiúin.

Sainnithníonn Pleananna Oiriúnaithe Aeráide Earnála, ag freagairt don Chreat Náisiúnta Oiriúnaithe (NAF) in 2018, rioscaí in earnálacha éagsúla amhail talmhaíocht, bithéagsúlacht, bonneagar agus sláinte agus tugann siad aghaidh orthu. Tá sé mar aidhm ag na pleananna seo, a forbraíodh trí phróiseas pleanála oiriúnaithe struchtúrtha, athléimneacht aeráide a fheabhsú.

Ar an leibhéal áitiúil, leagann tiomantas Chomhairle Contae an Chabháin do Chairt um Ghníomhú ar son na hAeráide na nÚdarás Áitiúil ó 2019 i leith béim ar ról réamhghníomhach i ngníomhú réigiúnach agus náisiúnta ar son na haeráide. Ina theannta sin, déanann straitéis DECA 2030, a bunaíodh in 2021, gach ceann de na 31 údarás áitiúil a ailíniú i gcur chuige comhordaithe maidir le gníomhú éifeachtach ar son na haeráide, ag cur béime ar chomhoibriú ar fud na n-earnálacha poiblí, príobháideacha, oideachais agus pobail. Léiríonn an straitéis seo tiomantas aontaithe do fhreagraí dícharbónaithe agus oiriúnaithe.

1.6 Ról na nÚdarás Áitiúil

Tá obair fhairsing déanta cheana féin ag údarás áitiúla maidir le gníomhú ar son na haeráide agus tá pleananna uailmhianacha acu chun leas a bhaint as a seasamh uathúil chun gníomhú ar son na haeráide a chur chun cinn ar fud a n-eagraíochtaí agus a gcontaetha féin. Sonróidh an LACAP gníomhaíochtaí a dhéanfaidh an t-údarás áitiúil ar fud a sheirbhísí féin chun spriocanna náisiúnta astaíochtaí a bhaint amach agus chun athléimneacht a shócmhainní daonna agus bonneagair i gcoinne tionchair an athraithe aeráide a mhéadú. Sonróidh an LACAP freisin conas a oibreoidh an t-údarás áitiúil lena phobail chun tacú le hathrú agus leis an rialtas náisiúnta agus le gníomhaireachtaí stáit chun gníomhú ar son na haeráide a sheachadadh. Seasann Údarás Áitiúla réidh le bheith i gceannas ar gníomhú ar son na haeráide agus tá uailmhian ollmhór acu maidir leis an méid is féidir leis an údarás áitiúil a bhaint amach le tacaíocht ón rialtas. Tríd an LACAP, féachfaidh údarás áitiúla le gníomhú ar son na haeráide a sheachadadh thar thrí phríomhréimse:

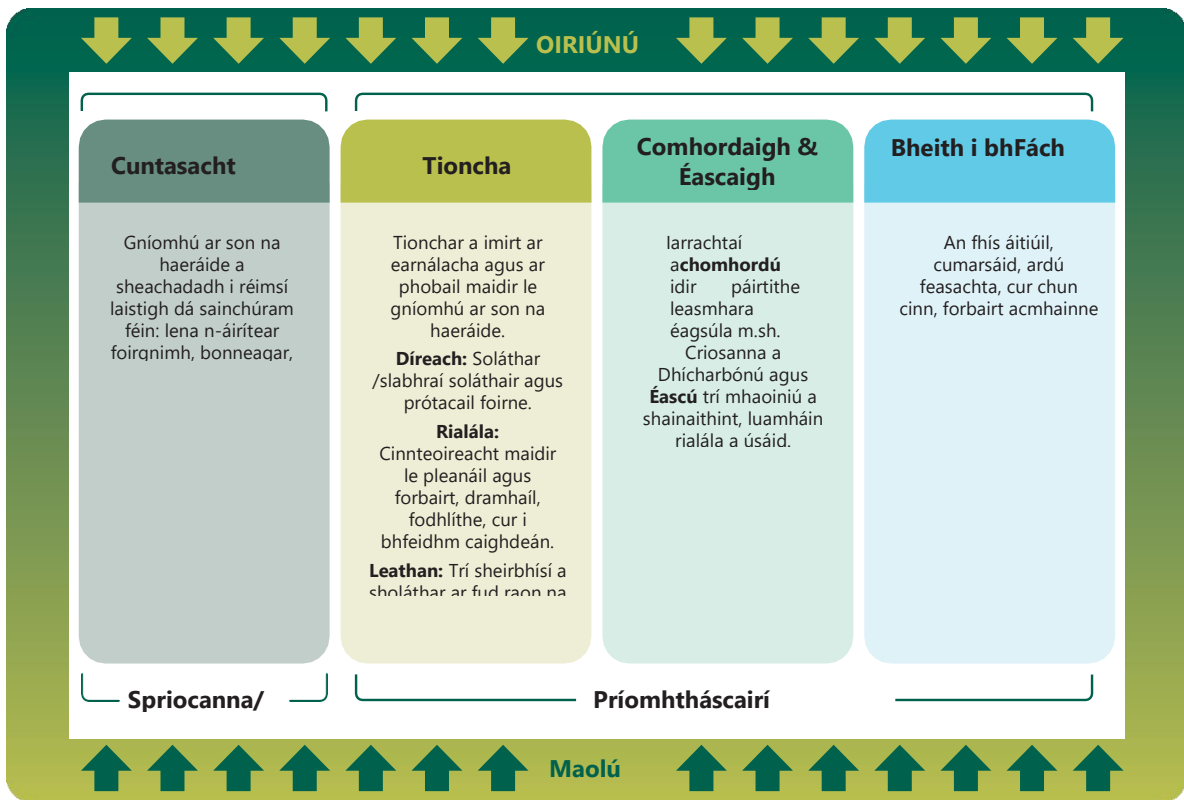
Gníomhú ar son na haeráide a sheachadadh ar fud fheidhmeanna agus sheirbhísí na n-údarás áitiúil: Tá údarás áitiúla freagrach as thart ar 11% d'astaíochtaí uile na hearnála poiblí. Tá údarás áitiúla cuntasach as bainistiú agus laghdú na n-astaíochtaí seo agus tá údarás acu ina leith. Ina theannta sin, is ar an údarás áitiúil atá an fhreagracht athléimneacht na sócmhainní daonna agus bonneagair a chosaint agus a fheabhsú i gcoinne thionchair dhiúltacha an athraithe aeráide agus a chinntiú ag an am céanna go soláthraítear feidhmeanna agus seirbhísí riachtanacha.

Tionchar a imirt ar ghníomhú ar son na haeráide agus é a threorú ar fud a phobail: Tá ról ceannaireachta ag an údarás áitiúil chun gníomhú ar son na haeráide a chur chun cinn ag na leibhéil áitiúla agus pobail. Tríd an ról ceannaireachta seo glacann an t-údarás áitiúil an fhreagracht air féin aghaidh a thabhairt ar na dúshláin gan fasach a bhaineann le dúshláin an athraithe aeráide maidir leis an athrú aeráide ar an iliomad bealaí éagsúla ar leith atá ar fáil dóibh.

Gníomhú ar son na haeráide a chomhordú, a éascú agus a mholadh : Tá scóip shuntasach ag údarás áitiúla freisin chun a bhfeidhmeanna rialála agus straitéiseacha a uasmhéadú

amhail pleanáil spásúil, soláthar bonneagair agus forbairt eacnamaíoch agus pobail áitiúil chun freagairtí áitiúla a spreagadh agus a chur chun cinn agus tionchar a imirt agus tacú le laghdú astuithe ar fud gach earnála den tsochaí ag an leibhéal áitiúil, agus tacú le pobail dul in oiriúint agus athléimneacht a thógáil do thionchair aeráide atá ag athrú. Ina theannta sin, is féidir le húdarás áitiúla cosaint agus feabhsú méadaithe ar an gcomhshaol nádúrtha agus ar an mbithéagsúlacht a dhaingniú, leanúint lena rannpháirtíocht réamhghníomhach maidir le bainistiú riosca tuile, maoiniú foinse agus infheistíocht, chomh maith le comhordú agus oibriú i gcomhpháirtíocht le páirtithe leasmhara eile chun seachadadh tionscnamh agus bonneagar aeráide cuí a éascú agus a chumasú.

Mar thoradh ar na ról iomadúla sin de chuid an údarás áitiúil, agus a LACAP á forbairt acu, beidh ar Chomhairle Contae an Chabháin fócas eagraíochtúil agus pobail a chur i bhfeidhm maidir le hathléimneacht a chothú i gcoinne thionchair dhiúltacha an athraithe aeráide (oiriúnú) agus ar dhul i ngleic le cúiseanna an athraithe aeráide (maolú).

Fíor 1.3 Forbhreathnú ar raon feidhme na n-údarás áitiúil maidir le gníomhú ar son na haeráide

1.7 Pleanáil Gníomhaithe ar son na hAeráide na nÚdarás Áitiúil

Feidhmíonn plean gníomhaíochta aeráide an Chabháin mar dhroichead, ag nascadh beartais aeráide náisiúnta agus idirnáisiúnta le gníomhartha éifeachtacha áitiúla agus ar leibhéal an phobail. Baineann a thábhacht le treisiú a dhéanamh ar thiomantas an rialtais áitiúil, mar atá leagtha amach i straitéis DECA 2030, chun gníomhaíocht aeráide a threorú ag leibhéal éagsúla. Trí pháirtithe leasmhara a aontú ar fud pobal agus gnólaicthe, cothaíonn an plean fíс chomhroinnte do thodhchaí atá neodrach ó thaobh na haeráide de.

Tá ról lárnach ag Comhairle Contae an Chabháin, in éineacht le húdarais áitiúla Éireannacha eile, maidir le bearta oiriúnaithe agus maolaithe araon a chur i bhfeidhm, rud atá ríthábhachtach chun cuspóirí náisiúnta aeráide a bhaint amach. Feidhmíonn an plean seo mar uirlis straitéiseach, ag comhchuibhiú iarrachtaí oiriúnaithe agus maolaithe, ag cothú gníomhú agus torthaí dearfacha ar son na haeráide ag leibhéal áitiúla agus contae araon. Ailíníonn sé gníomhaíochtaí inláimhsithe le mianta níos leithne, rud a chinntíonn comhleanúnachas idir tionscnaimh ar leibhéal na talún agus fíс uileghabhálach an phlean, ag cloí le Treoirínte Phlean Gníomhaithe ar son na hAeráide na nÚdarás Áitiúil arna leagan síos ag an Roinn Comhshaoil, Aeráide agus Cumarsáide i mí an Mhárta 2023.

1.8 Fócas an Phlean Gníomhaithe ar son na hAeráide seo

Glacann an LA-CAP seo fócas eagraíochtúil chomh maith le fócas ar fud na tíre ar ghníomhú ar son na haeráide.

Leagtar amach sa phlean conas a bheidh Comhairle Contae an Chabháin freagrach as athléimneacht aeráide a fheabhsú, éifeachtúlacht fuinnimh a mhéadú agus astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú, ar fud a sócmhainní, a seirbhísí agus a bhonneagar féin, a bhfuil sé cuntasach go hiomlán ina leith, agus ról níos leithne a léiriú freisin maidir le tionchar a imirt ar earnálacha eile, iad a mholadh agus a éascú, chun a spriocanna agus a n-uailmhianta aeráide féin a bhaint amach. Tá sé seo riachtanach chun a chinntiú gur féidir na buntáistí comhshaoil, sóisialta agus eacnamaíocha a thagann le gníomhú ar son na haeráide, a bhaint amach go hiomlán.

Tugann sé seo deis do Chomhairle Contae an Chabháin breithniú a dhéanamh ar ár ról mar éascaitheoir agus mar chumasóir chun aghaidh a thabhairt ar dhúshláin an athraithe aeráide. Tá ról lárnach le himirt againn mar thioncharóir laistigh de Chontae an Chabháin, ag obair leis an bpobal i gcoitinne agus le gnólaicthe áitiúla chun gníomhú dearfach ar son na haeráide a chur chun cinn.

Oibreoidh Comhairle Contae an Chabháin chun tionchar a imirt ar dhaoine eile, tacú leo agus iad a chumasú chun a spriocanna agus a n-uailmhianta aeráide féin a bhaint amach:

51

Spríoc maidir le Laghdú Astaíochtaí ar fud na sochaí faoi 2030.

Glan-nialas tráth nach déanaí ná deireadh 2050.

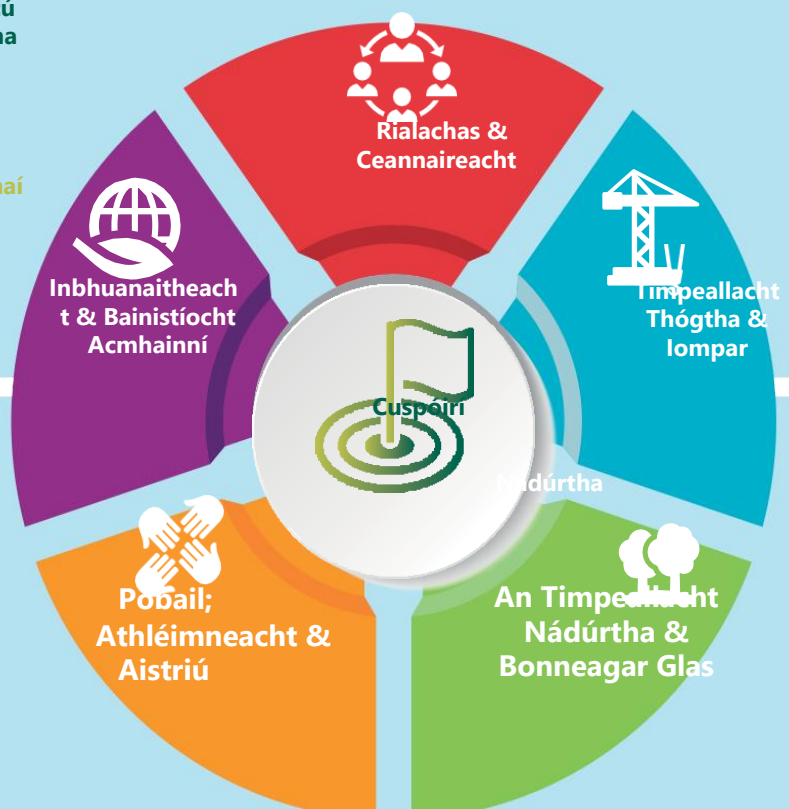
Laghdóidh Comhairle Contae an Chabháin a cuid astuithe gáis cheaptha teasa féin agus feabhsóidh sí a héifeachtúlacht fuinnimh de réir spriocanna náisiúnta d'údarais áitiúla:

51

Laghduithe Astaíochtaí faoi 2030 i gcomparáid le bonnlíne 2018.

50

Éifeachtúlacht Fuinnimh a Fheabhsú faoi 2030 i gcomparáid le bonnlíne 2009.

1.9 Deiseanna ó Ghníomhú ar son na hAeráide

Síneann na buntáistí a bhaineann le gníomhú ar son na haeráide i bhfad níos faide ná astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú agus rioscaí aeráide a laghdú, mar a léirítear i bhfigiúr 1.4.

Chun an Plean Gníomhaithe ar son na hAeráide a chur i gcrích i gContae an Chabháin éilítear infheistíochtaí úra a mbíonn buntáistí iomadúla ag baint leo, a fheabhsaíonn folláine, cáilíocht na beatha, agus a d'fhéadfadh ionchais ghnó agus fostaíocht nua a chothú. Ní hamháin go gcuireann go leor beart beartaithe srian ar astaíochtaí gás ceaptha teasa agus treisíonn siad athléimneacht aeráide ach ailíníonn siad go sineirgíoch le cuspóirí eile Chomhairle Contae an Chabháin. Cuimsíonn siad seo forbairt eacnamaíoch fheabhsaithe, soláthar seirbhíse, agus cuimsiú sóisialta. Cuireann an plean úsáid thomhaiste acmhainní chun cinn tuilleadh, rud a chinntíonn seachadadh seirbhíse ar ardchaighdeán, éifeachtúlacht costais, agus ceannaireacht thrédhearcach, dhaonlathach.

Is féidir na buntáistí agus na hionchais a bhaineann le gníomhú ar son na haeráide a bharrfheabhsú as lámha a chéile leis an bPlean Gníomhaithe ar son na hAeráide a chur i bhfeidhm. Is é atá i gceist leis an bpríomhchéim maidir le pobail a chumhachtú chun rochtain a fháil ar dheiseanna níos fearr ná a bpríomhchomhthairbhí agus a n-ionchais a thuiscint. Bíonn tionchar díreach ag úsáid an léargais seo ar forbairt agus ar fhorghníomhú

an Phlean Gníomhaithe ar son na hAeráide. Tugann gach sprioc straitéiseach sa phlean seo breac-chuntas ar na comhthairbhí is féidir a bhaint amach in éineacht le hastaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú agus athléimneacht aeráide a threisiú. Cé go bhfuil cuid de na buntáistí sin línithe thíos, níl an liosta uileghabhálach, mar is féidir le go leor comhthairbhí breise teacht chun cinn ó chur chun feidhme éifeachtach an ghnímh ar son na haeráide.

Chomh maith leis an rannchuidiú criticiúil chun rabhadh domhanda, dícharbónú agus gníomhú ar son na haeráide a theorannú lena soláthraítear comhthairbhí a d'fhéadfadh cabhrú le deiseanna a uasmhéadú chun aghaidh a thabhairt ar dhúshlán iomadúla shóisialta, chomhshaoil agus eacnamaíoch agus beidh cuid den ról a bhaineann leis an bplean seo a sheachadadh ná chun éifeachtaí dearfacha a fháil. Tá Comhairle Contae an Chabháin tiomanta dá chinntiú go n-oibríonn an LA-CAP seo chun an oiread comhthairbhí, tairbhí sláinte agus réimsí deiseanna agus is féidir a fháil. Cuimsíonn an plean gníomhaíochta aeráide seo Clár Deiseanna a bhaineann go sonrach le Crios Dícharbónaithe Bhaile an Chabháin mar a chuirtear i láthair i gcuid 4.5.

Chomh maith leis an gclár seo, thángthas ar dheiseanna lasmuigh de limistéar DZ freisin a bhfuil acmhainneacht ollmhór acu ó thaobh dícharbónú agus comhthairbhí de. Deis amháin den sórt sin is ea an poitéinseal do Ghiniúint Fuinnimh In-athnuaite. Tá pleananna curtha in áirithe ag togra le déanaí a ghin grúpa Mannok

 Cruthú Jabanna & Forbairt Scileanna	 Sláinte Phoiblí & Folláin	 Rialachas Feabhsaithe	 Rannpháirtíocht Chathartha	 Seachadadh Seirbhíse
 Fás Eacnamaíoch	 Costais Laghdaithe	 Rannpháirtíocht Foirne	 Caighdeán an Aeir agus Polasaí maidir le Torann ó	 Athléimneacht agus Bonneagar Feabhsaithe
 Soghluaisteacht Fheabhsaithe	 Oideachas agus Feasacht	 Cuimsiú Sóisialta	 Rannpháirtíocht na hÓige	 Méadú ar Shlándaíl Fuinnimh

Fíor 1. 4 Comhshochair a bhaineann le gníomhú ar son na haeráide

do chlár claochlaithe fuinnimh ar a dtugtar Mannok Renewable Energy Valley. Anseo, molann an grúpa Mannok, faoi réir na gceanglas rialála is gá agus is ábhartha agus cloí le prionsabail chúí pleanála agus forbartha inbhuanaithe don limistéar, a mbonn tionsclaíoch atá acu cheana a athrú ó bhonn trí leas a bhaint as fuinneamh nádúrtha agus in-athnuaite agus nuálaíocht a spreagadh i dteicneolaíocht fuinnimh inbhuanaithe. Tá sé mar aidhm ag togra an ghleanna fuinnimh cumhacht a thabhairt do 3 shaoráid déantúsaíochta atá ann cheana i gceantar Bhéal Átha Conaill le 150GWh d'fhuinneamh in-athnuaite chomh maith le táirgeadh stroighne a dhícharbónú trí 500,000t CO₂ a bhaint gach bliain. Déanfar é seo trí phróiseas lúb dúnta a úsáidfidh teicneolaíocht gabhála carbóin, ocsaigin ghinte agus hidrigin ghlas. Ní hamháin go mbeidh tionchar substaintiúil ag baint beagnach leathmhilliún tona CO₂ in aghaidh na bliana ar riachtanais laghdaithe astaíochtaí an chontae ach beidh foráil ann freisin do chomhthairbhí ollmhóra i réimsí na fostaíochta, cháilíocht an aeir, an fhuinnimh ghlain agus an rathúnais eacnamaíoch.

1.10 Eolas Tionlacain

Tá an plean seo bunaithe ar bhonn láidir fianaise agus tacaíonn sé leis an bhfaisnéis eolaíoch is cothroime le dáta, sonraí maidir le hastaíochtaí, measúnuithe riosca agus leochaileachta bunaithe, ranníocaíochtaí páirtithe leasmhara agus measúnuithe comhshaoil, chun cabhrú le gníomhaíochtaí a mhúnlú agus a threorú.

Ag gabháil leis an bplean seo tá 7 AguisíníUimhreacha a sholáthraíonn gnéithe ar leith den bhonn fianaise agus measúnuithe comhshaoil a chuir bonn eolais faoin bplean.

Ba chóir an LA-CAP seo a léamh i gcomhar leis na hAguisíní a ghabhann leis:

Aguisín A Measúnú Maolaithe Aeráide/Fardal Astuithe Bonnlíne

Leagtar béim sa cháipéis seo ar fhoinsí astaíochtaí GHG laistigh de limistéar riaracháin níos leithne Chomhairle Contae an Chabháin chomh maith le hastaíochtaí ó fhoinsí atá faoi smacht iomlán Chomhairle Contae an Chabháin.

Aguisín B Measúnú um Maolú Aeráide/Fardal Astaíochtaí Bonnline, DZ Bhaile an Chabháin

Aithnítear sa doiciméad seo foinse astaíochtaí GHG ó laistigh de Bhaile an Chabháin mar an Crios Dícharbónaithe aitheanta laistigh den Chontae.

Aguisín C Measúnú Riosca ar an Athrú Aeráide (CCRA)

Soláthraíonn an CCRA bonn fianaise agus measúnú ar rioscaí agus tionchair athraithe aeráide an Chabháin ar sheachadadh seirbhísí ag Comhairle Contae an Chabháin.

Aguisín D Tuarascáil Achomair ar Rannpháirtíocht Páirtithe Leasmhara

Is é cuspóir na tuarascála seo an treo straitéiseach tosaigh a leagan amach don LA-CAP nua i bhfoirm gníomhartha ardleibhéil agus torthaí gaolmhara. Tugtar breac-chuntas sa tuarascáil freisin ar shonraí na ngníomhaíochtaí, na n-imeachtaí agus na gcruinnithe a rinne Comhairle Contae an Chabháin mar chuid de phróiseas rannpháirtíochta na bpáirtithe leasmhara, a úsáideadh chun príomhdheiseanna a aithint, ceannach isteach na bpríomhpháirtithe leasmhara a dhaingniú agus chun mothú úinéireachta comhroinnte a chruthú do na gníomhartha.

Aguisín E Clár Deiseanna & Plean Gníomhaíochta na gCriosanna Dícharbónaithe

Is doiciméad straitéiseach é seo a thugann breac-chuntas ar chlár deiseanna, gníomhartha sonracha, amlínte, páirtithe freagracha, agus acmhainní a theastaíonn chun spriocanna laghdaithe astaíochtaí carbóin a bhaint amach laistigh de limistéar ainmnithe. Feidhmíonn sé mar threochlár chun aistriú go cleachtais agus teicneolaíochtaí níos glaine, níos inbhuanaithe chun dul i ngleic go héifeachtach leis an athrú aeráide.

Aguisín F Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta (SEA) Tuarascáil Timpeallachta

Sonraítear sa doiciméad seo an próiseas córasach a bhaineann leis na héifeachtaí dóchúla comhshaoil a bhaineann le plean a chur chun feidhme a thuar agus a mheas, chun a chinntiú go dtugtar aghaidh go hiomchuí ar na héifeachtaí sin ag an gcéim is luaithe is iomchuí den chinnteoireacht.

Tá Tuarascáil Chomhshaoil ag gabháil leis an LA-CAP, arna hullmhú de réir Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Measúnacht Timpeallachta ar Phleananna Áirithe agus ar Chláir Áirithe) 2004 (I.R. 435 de 2004 arna leasú le I.R. 200 de 2011) le haghaidh Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta.

Aguisín G Tuarascáil Tionchair Natura

Le hAirteagail 6(3) agus 6(4) den Treoir um Ghnáthóga (92/43/CEE), cuirtear oibleagáid ar údarais inniúla breithniú a dhéanamh ar éifeachtaí gach plean agus tionscadail as féin nó in éineacht le pleananna nó tionscadail eile ar láithreán Eorpach amháin nó níos mó (láithreáin Natura 2000) trí phróiseas ar a dtugtar Measúnacht Chuí. Is Limistéir faoi Chosaint Speisialta (SPAanna) iad láithreáin Natura d'éin agus do Limistéir faoi Chaomhnú Speisialta (SACanna) do ghnáthóga agus do speicis. Rinneadh próiseas foirmiúil de Mheasúnacht Chuí mar chuid d'ullmhú an LA-CAP seo. De réir Airteagal 6(3) den Treoir um Ghnáthóga, gabhann Tuarascáil Tionchair Natura Chéim 2 leis an bplean seo.

1.11 Struchtúr an Phlean Gníomhaithe ar son na hAeráide seo

Tá beartas agus reachtaíocht idirnáisiúnta agus náisiúnta um athrú aeráide curtha san áireamh go hiomlán ag an LA-CAP seo, an t-eolas is déanaí ar shaintréithe reatha an athraithe aeráide chomh maith lena thionchair agus a réam-mheastacháin don todhchaí. Agus toradh an phróisis seo á léiriú, tá an LA-CAP leagtha amach i gcúig chuid:

1

Réamhrá

2

Gníomhú ar son na hAeráide atá bunaithe ar fhianaise

3

Creat na nGníomhartha Aeráide

4

Crios Dícharbónaithe Bhaile an Chabháin

5

Cur i bhFeidhm agus Tuairisciú

Réamhrá

Tugann sé isteach an plean agus leagann sé béim ar a chomhthéacs agus a chuspóir chomh maith leis na comhbhuntaistí a bhaineann leis an bplean seo a chur i bhfeidhm.

Gníomhú ar son na hAeráide atá bunaithe ar fhianaise

Leagtar béim sa chuid seo ar phríomhthorthaí an bhoinn fianaise a forbraíodh chun bonn eolais a chur faoi ghníomhú ar son na haeráide. Cuimsíonn an bonn fianaise measúnú riosca don athrú aeráide agus próifíl bhonnlíne astaíochtaí Chontae an Chabháin.

Creat na nGníomhartha Aeráide

Tugtar breac-chuntas ar an gCreat do Gníomhú ar son na hAeráide lena n-áirítear Fís, Misean, Spriocanna Straitéiseacha, Cuspóirí agus Gníomhartha an Phlean.

Crios Dícharbónaithe Bhaile an Chabháin

Díríonn sé ar Bhaile an Chabháin mar Chrios Dícharbónaithe roghnaithe (DZ) lena n-áirítear an Fhís don cheantar, réimsí tosaíochta straitéiseacha agus gníomhartha.

Cur i bhFeidhm agus Tuairisciú

Leagann sé amach cur chuige na Comhairle maidir le gníomhartha a chur i bhfeidhm, dul chun cinn a thomhas, úsáid méadracht chomh maith leis an gcaoi a dtuairisceoidh an Chomhairle ar ghníomhartha thar shaolré an phlean.

2

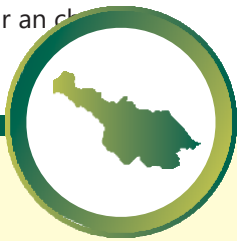
**Gníomhú ar son na
hAeráide atá bunaithe ar**

Cuirtear i láthair sa chuid seo an fhianaise oiriúnaithe agus maolaithe araon atá mar bhonn le LA-CAP an Chabháin: leochaileacht aeráide agus measúnú riosca an Chontae agus an fardal astaíochtaí gás ceaptha teasa. Cuimsíonn sé freisin faisnéis maidir le rannpháirtíocht páirtithe leasmhara a chuidigh le bonn eolais a chur faoin bplean agus é a mhúnlú.

2.1 Comhthéacs an Chabháin maidir le gníomhú ar son na haeráide

Tá Comhairle Contae an Chabháin suite laistigh de Réigiún Gníomhaithe ar son na hAeráide an Oirthir agus Lár na Tíre (CARO). Tá thart ar 1,932km² i gContae an Chabháin, rud a fhágann gurb é an 19ú contae is mó de dhá chontae is tríocha na hÉireann é. Tá teorainn ag an gCabán le sé chontae Muineacháin, Liatroim, An Mhí, An Iarmhí, an Longfort agus Fear Manach.

Tá 81,201 duine ina gcónaí i gContae an Chabháin (CSO, 2022) arb ionann é agus méadú 7% i gcomparáid le 2016. Is contae tuaithe den chuid is mó é Contae an Chabháin, is é talmhaíocht an phríomhúsáid a bhaintear as an talamh agus tá sé fós ina chuid ríthábhachtach de gheilleagar an chontae.

Is éard atá i gceist le Contae an Chabháin ná tírdhreach droimnín atá breac le go leor lochanna agus cnoic bheaga, cé go bhfuil an t-iarthuaisceart den Chontae sléibhtiúil le roinnt ceantar ardscéimhe. Tá roinnt áiteanna sainithe laistigh den chontae agus is iad na trí Limistéar faoi Chosaint Speisialta (SPAs) ná Loch Uachtair, Loch Cinnéile agus Loch Dhoire Each, agus Loch Síleann. Éiríonn Abhainn na Sionainne in Iarthar an Chabháin ag an Log na Sionna.

Léiriú ar nádúr tuaithe agus treochoí stairiúla eacnamaíochta an chontae, tá tionscal “talmhaíochta, foraoiseachta agus iascaireachta” thar a bheith láidir, ag fostú 11% den daonra oibre i gContae an Chabháin, i gcomparáid le meán náisiúnta 4%. I measc na bpríomhghníomhaíochtaí tá déiríocht, tógáil eallaigh, táirgeadh muc, fás muisiriún agus táirgeadh éanlaithe. C.7,000 úinéir tréada ag feirmeoireacht 50 acra ar an meán. Tá beagnach 57% d'fheirmeacha suite ar ithreacha droimnín fliuch. Tá achar feirmeoireachta iomlán de 144,269 heicteár sa chontae.

Tá láimhdeachas comhcheangailte de níos mó ná €300 milliún in aghaidh na bliana ag próiseáil talmhaíochta (feoil, bainne, agus grísce). Is ionann sin agus 40% den fhostaíocht déantúsaíochta iomlán laistigh den Chontae. Is ionann táirgeadh muc agus €52 milliún in aghaidh na bliana i ndíolacháin feirme. Is ionann an t-ollioncam airmheánach teaghlaigh do Chontae an Chabháin agus €38,889 (CSO, 2022). I measc na bpríomhthionscal fostaíochta laistigh den réigiún tá Seirbhísí Gairmiúla (21%), Tráchtáil & Trádáil (19%), Tionscail Déantúsaíochta (16.65%), agus Talmhaíocht/ Foraoiseacht/ Iascaireacht (11.32%) (CSO, 2016).

Deir réamh-mheastacháin daonra 2031 mar a sholáthraíonn Treochlár Forfheidhmithe NPF go bhfuiltear ag súil go dtiocfaidh méadú thart ar 12,000 duine eile ar an daonra do Chontae an Chabháin óna bhonnline 2016. Beidh níos mó tithíochta agus infreastruchtúir ag teastáil ón gContae chun freastal ar an daonra seo atá ag fás.

Tuairtear i Straitéis Tithíochta Chomhairle Contae an Chabháin 2022-2028 méadú daonra de 4,730 i gContae an Chabháin. Léiríonn sé seo daonra iomlán réamh-mheasta 85,900 in 2028 agus riachtanas tithíochta measta iomlán 3,996 aonad don Chabhán thar thréimhse an phlean 2022-2028, arb ionann é agus 666 aonad in aghaidh na bliana.

Aithníonn Comhairle Contae an Chabháin go gcaithfidh éilimh an gheilleagair áitiúil agus an phróifíl dhéimeagrafach atá ag fás ailíniú le riachtanais chun pleanáil inbhuanaithe a dhéanamh trí straitéisí forbartha inbhuanaithe a chur i bhfeidhm agus pleanáil ghníomhach a dhéanamh don aistriú chuig sochaí agus geilleagar ísealcharbóin atá athléimneach ó thaobh na haeráide de agus infheistíocht a dhéanamh ann.

2.2 Measúnú Riosca ar an Athrú Aeráide

Gné amháin de ghníomhú ar son na haeráide ná nach mór dúinn oibriú chun astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú chun tionchar na dteochtaí domhanda téimh a theorannú. Is é an dara gné ná nach mór dúinn a bheith mar aidhm againn oiriúnú d'athrú aeráide dosheachanta. Áirítear leis seo rioscaí agus deiseanna a thuiscint ó athrú aeráide do ghnó, bonneagar, tithíocht, agus an timpeallacht nádúrtha. Tá géarghá le seirbhísí na Comhairle a ullmhú chun freastal ar riachtanais an phobail de réir mar a athraíonn patrúin aimsire.

Is é aidhm na pleanála oiriúnaithe na rioscaí a bhaineann le hathrú aeráide do Chontae an Chabháin a laghdú agus a athléimneacht a mhéadú. Sainnithnítear i Measúnuithe Riosca ar an Athrú Aeráide (CCRA) an dóchúlacht go mbeidh guaiseacha aeráide ann amach anseo agus na tionchair a d'fhéadfadh a bheith acu. Beidh sé seo mar bhonn eolais ag tosaíocht do ghníomhú ar son na haeráide agus d'infeistíocht i ngníomhú ar son na haeráide

Cén chaoi a bhfuiltear ag tuar go n-athróidh Contae an Chabháin?

- **12,000 duine breise** i gContae an Chabháin idir 2016 agus 2031
- **Méadú 30% ar dhaonra** Bhaile an Chabháin idir 2016 agus 2040.
- **3,996 aonad tithíochta nua** ag teastáil faoi 2028.

Cuspóirí RSES: "30% ar a laghad de na tithe nua go léir atá dírithe ar lonnaitheoirí ina bhfuil daonra 1,500 ar a laghad..., laistigh de na loirg atá ann cheana féin."

"20% ar a laghad de gach tithíocht nua i gceantair thuaithe a chur ar fáil ar láithreáin athfhorbraíochta."

Plean Forbartha Chontae an Chabháin (2022-28)

2.2.1 Céim 1: Measúnú ar rioscaí agus tionchair aeráide reatha

Tá tuiscint ar na rioscaí a bhaineann leis an aeráid ag an leibhéal áitiúil ina chéad chéim riachtanach do Chomhairle Contae an Chabháin chun gníomhartha oiriúnaithe éifeachtacha agus éifeachtúla a fhorbairt mar fhreagairt ar athrú aeráide reatha agus réamh-mheasta.

Tugadh faoi CCRA cáilíochtúil mar chuid den LA-CAP seo chun tacú le rioscaí aeráide a d'fhéadfadh a bheith ann amach anseo a shainaithint agus a chur in ord tosaíochta agus chun cabhrú leis na háiteanna a bhféadfadh gá a bheith le gníomhartha oiriúnaithe a shainaithint. Tógadh an cur chuige ar dhá chéim, áit ar measúnaíodh rioscaí agus tionchair reatha agus amach anseo araon. Gabhann CCRA iomlán an Chabháin leis an bplean seo mar Aguisín C. Rinneadh an measúnú faoi threoir ó Threoirilínthe Phlean Gníomhaithe ar son na hAeráide na nÚdarás Áitiúil ó Iarscríbhinn Theicniúil B: Measúnú Riosca um Athrú Aeráide.

Is éard atá i gceist leis an gcéad chéim measúnú a dhéanamh ar rioscaí agus ar thionchair aeráide reatha. Trí imscrúdú a dhéanamh ar dhéine agus ar mhinicíocht imeachtaí aeráide san am a chuaigh thart a chuaigh i bhfeidhm ar an gContae, an gContae, is féidir tuiscint a fháil

Pleanáil le haghaidh oiriúnaithe

Scéimeanna Cosanta Tuilte:

Áirítear ar thionscadail Oifig na nOibreacha Poiblí-Comhairle: Scéim Faoisimh Tuilte Bhaile an Chabháin (meas. infheistíocht €7m+ le 54 teach agus 56 réadmhaoín neamhchónaithe atá i mbaol tuilte a chosaint)

I measc na bpríomhthionscadal náisiúnta bonneagair bóithre tá fócas don chomhairle:

- N3 Seachbhóthar Achadh an Iúir
- N3 Bóthar Bhaile Átha Cliath An Cabhán
- An N55 Killydoon
- Nasc Thiar Thoir

I measc na dtionscnamh suntasach Fuinnimh in-athnuaite tá:

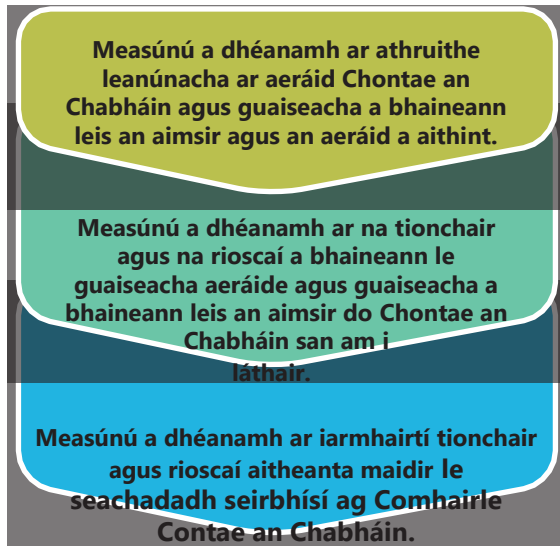
- 11 x Comhphobal Fuinnimh Inbhuanaithe (SEC) (m.sh. Cavan Energy Mile)
- Feirm Ghaoithe na Táchairte
- Iarratais ar Fheirmeacha Gréine (m.sh. Baile Shéamais Dhuibh, Dún an Rí)

Pleanáil le haghaidh Maolaithe

Fíor 2.1 Athruithe Réamh-mheasta ar Chontae an Chabháin

ar raon na nguaiseacha aeráide reatha. Nochtann an chéad chéim seo leochaileachtaí fheidhmeanna an Chontae agus an údaráis áitiúil maidir leis na guaiseacha aitheanta.

2.2.2 Céim 2: Measúnú ar rioscaí agus tionchair aeráide amach anseo

Ag tógáil ar mheasúnú Céim 1, breithnítear i gCéim 2 conas a réamh-mheastar go n-athróidh guaiseacha aeráide agus guaiseacha a bhaineann leis an aimsir atá ann faoi láthair sa todhchá, ag cur san áireamh athruithe réamh-mheasta aeráide agus athrú réamh-mheasta i bhforbairt shocheacnamaíoch (m.sh., méaduithe réamh-mheasta ar an daonra). Ina theannta sin, aithníonn Céim 2 aon riosca nua nó aon riosca nua a bhaineann leis an aeráid agus leis an aimsir do Chontae an Chabháin. Mar shampla, thug réamh-mheastacháin le fios go n-éireodh tonnta teasa níos minice agus níos déine amach anseo rud a chiallaíonn go dtiocfaidh méadú ar riosca a bhaineann le teas amach anseo.

Ag teacht le treochtaí domhanda, tá aeráid na hÉireann agus an Chabháin ag athrú: tá teocht ag méadú, tá leibhéal na farraige ag ardú agus patrúin frasaíochta ag athrú. Táthar ag tuar go leanfaidh na hathruithe seo ar aghaidh agus go ndéineoidh siad le raon leathan tionchair do Chomhairle Contae an Chabháin agus an Chabháin.

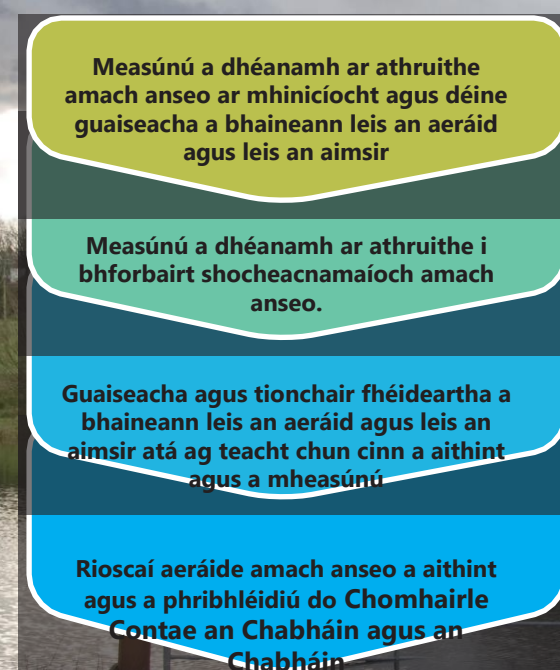
2.2.3 Príomhthorthaí an Mheasúnaithe Riosca ar an Athrú Aeráide (Breathnaithe)

Ag teacht le treochtaí aeráide na hÉireann, tá méadú ag teacht ar theochtaí an Chabháin agus ar phatrúin athraitheacha báistí. Táthar ag tuar go leanfaidh na hathruithe seo ar aghaidh agus go ndéineoidh siad le raon leathan tionchair do Chomhairle Contae an Chabháin agus an Chabháin.

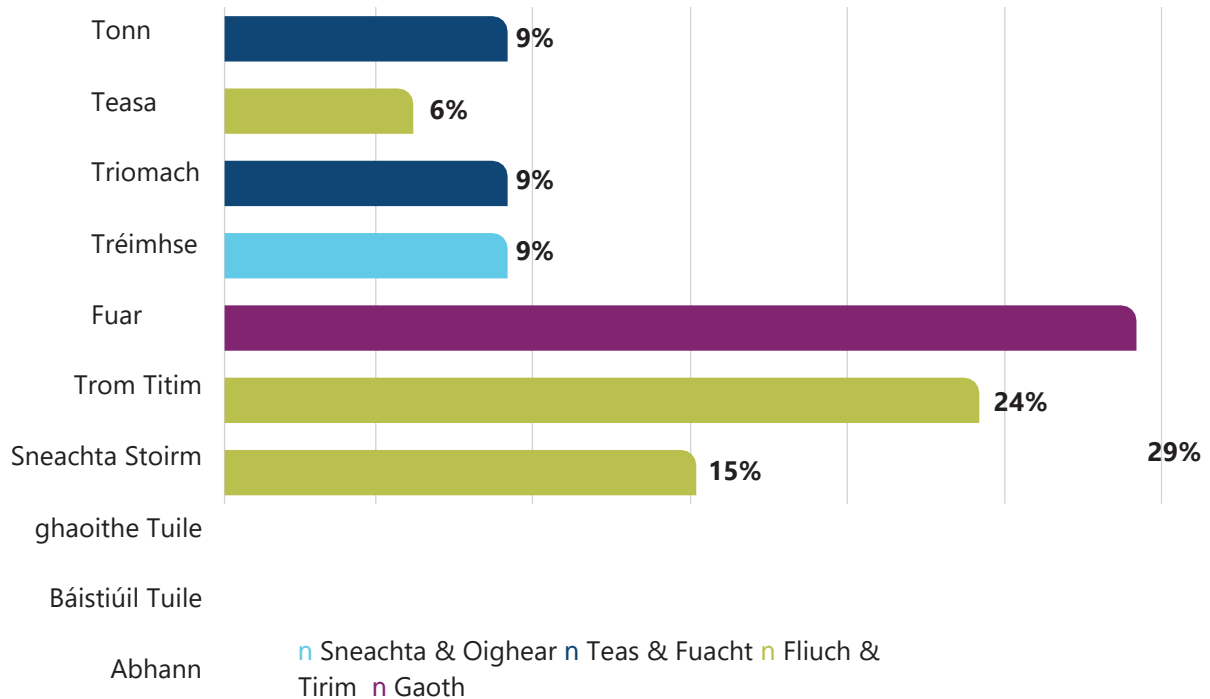
Don tréimhse 1985 go 2022, ba mhínice a bhí tionchar ag stoirmeacha gaoithe tromchúiseacha agus ag teagmhais tuile ar Chontae an Chabháin (tuilte abhann - abhann agus uisce dromchla - báistiúil).

Bhí tionchair shuntasacha ag tonnta teasa ar an gContae freisin le héileamh méadaithe ar sholáthairtí uisce chomh maith leis an tionchar ar shláine dromchlaí bóthair. Mar thoradh ar thitim throm sneachta agus reo, cuireadh isteach ar líonraí iompair, fuinnimh agus soláthair uisce ar fud an chontae.

Taispeántar minicíocht na n-imeachtaí adhairsire a aithníodh i gContae an Chabháin ó 2006-2022 anseo i bhFíor 2.2, chomh maith le hachóimre ar phríomhathruithe agus ar ghuaiseacha a bhaineann leis an aeráid agus leis an aimsir a breathnaíodh cheana i bhFíor 2.3. Cuirtear samplaí de thionchair ó dhrochaimsir i gContae an Chabháin a scrúdaíodh mar chuid den CCRA i láthair i bhFíor 2.4.

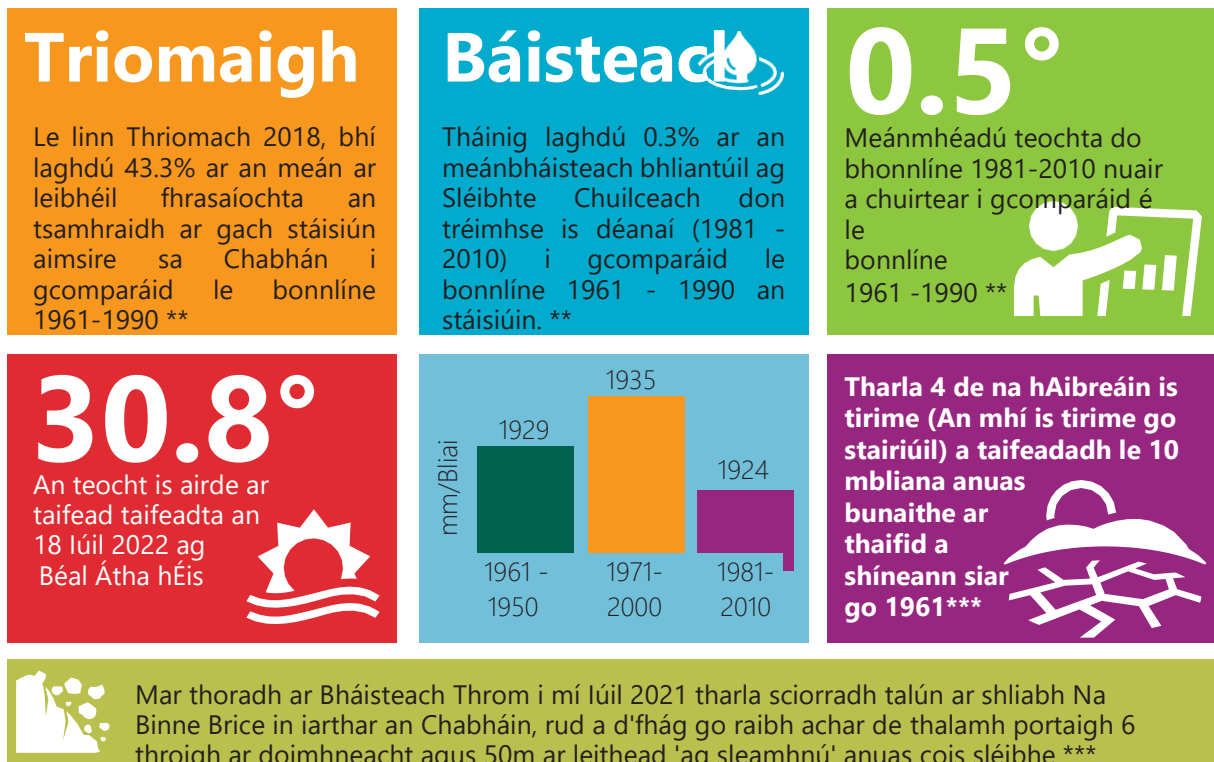

Minicíocht na nImeachtaí Aitheanta de réir Catagóire (2006-2022)

Fíor 2. 2 Minicíocht na n-imeachtaí aitheanta adhamsire i gContae an Chabháin 2006 – 2022 de réir catagóire

Buaicphointí an Athraithe Aeráide Bhreathnaithe d'Éirinn agus don Chabhán

Fíor 2. 3 Buaicphointí na n-imeachtaí aimsire breathnaithe & tionchair don Chabhán

TEAS FOIRCNEACH

(Samhradh 2022):

Taifeadadh teocht 30.80C ag Béal Átha hÉis, Co. an Chabháin i mí Iúil 2022. Mar thoradh ar theochtaí arda rinneadh damáiste logánaithe do dhromchlaí bóthair (tarra agus clocha beaga) ar fud an Chontae. Mar gheall ar theas an-mhór agus bláth algach gaolmhar, fuair 5,000 iasc bás i Loch Bharr na nCnó i mí Iúil 2021. In 2020 d'fhreastail seirbhísí dóiteáin an Chabháin ar 34 loscadh sléibhe agus 6 cinn in 2021.

TUILTE UISCE DROMCHLA

Deireadh Fómhair 2022:

Bhí tuilte ar an N3 lasmuigh de bhaile an Chabháin mar thoradh ar bháisteach throm, rud a chur teorainn le rochtain ar iompar agus bhí gá le hatreoruithe sealadacha agus cuireadh isteach ar thiománaithe. Taifeadadh leibhéil chomhchosúla tuilte i Meán Fómhair 2019 & Meán Fómhair 2020. Mar thoradh ar bháisteach throm i mí Iúil 2021 tharla sciarradh talún ar shliabh Na Binne Brice in Iarthar an Chabháin, rud a d'fhág go raibh achar de thalamh portaigh 6 through ar doimhneacht agus 50m ar leithead 'ag sleamhnú' anuas cois sléibhe.

SNEACHTA & OIGHEAR

(BEAST FROM THE EAST, STOIRM EMMA, MÁRTA 18):

Mar thoradh ar thitim throm sneachta tá bóithre dúnta agus cur isteach ar iompar, rud a d'fhág go raibh ráthanna sneachta suas le 2m i gContae an Chabháin. Bíonn tuilte sócmhainní (m.sh., bóithre agus infreastruchtúr) mar thoradh ar thuilte tar éis titim sneachta throm. Bíonn sreabhadh truailléan thar tír chuig gnáthóga agus éiceachórais a bhfuil éifeachtaí díobhálacha acu mar thoradh ar thuilte tar éis titim sneachta throm.

GAOTH

(STOIRM BARRA NOLL.21)

Taifeadadh 76 km/uair luas gaoithe ag Béal Átha hÉis, Co. an Chabháin. Thuairiscigh BSL gur chaill 3,000 áitreabh i gContae an Chabháin cumhacht. Le linn Stoirm Barra i gContae an Chabháin dúnadh bóithre an R199, R194, R165 agus R188 mar gheall ar chrainn tite.

TUILTE:

Is féidir le sciorthaí talún agus damáiste do ghnáthóga áitiúla tarlú mar thoradh ar thuile báistiúil, mar a tharla i mí Iúil 2022 nuair a sciarr limistéar talamh portaigh 6 troigh ar doimhneacht agus 50m ar leithead anuas sliabh Bheann Breac in Iarthar an Chabháin. I mbaile an Chabháin, meastar go bhfuil 54 teach agus 56 réadmhaoin neamhchónaithe i mbaol tuile faoi láthair. Bhí an R212/N3 soir ó bhaile an Chabháin faoi uisce in 2019 & 2020 nuair a phléasc bruach abhainn an Chabháin.

Fíor 2. 4 Samplaí de thionchair ó imeachtaí adhaimsire i gContae an

2.2.4 Príomhthorthaí an Mheasúnaithe Riosca ar an Athrú Aeráide (Réamh-mheasta)

Ag teacht le réamh-mheastacháin dhomhanda agus náisiúnta ar athrú aeráide, táthar ag tuar go dtiocfaidh athrú ar aeráid Chontae an Chabháin. Táthar ag súil go dtiocfaidh méadú ar mhinicíocht na dtonnta teasa, triomaigh agus tuilte agus léiríonn réamh-mheastacháin laghdú ar mhinicíocht thréimhsí fuara agus sneachta trom.

Mar thoradh ar athrú aeráide, réamh-mheastar go dtiocfaidh athrú ar mhinicíocht na n-imeachtaí adhairsire. Maidir le Contae an Chabháin, ciallaíonn sé seo go bhféadfadh roinnt guaiseacha tarlú níos minice agus go bhféadfadh guaiseacha eile laghdú. Tábla Tá forbhreathnú in 2.1 thíos ar athruithe réamh-mheasta ar mhinicíocht ghuaiseacha aeráide do Chontae an Chabháin faoi 2050.

Tábla 2.1 Athrú réamh-mheasta ar mhinicíocht na nguaiseacha aeráide do Chontae an Chabháin faoi 2050

ATHRÚ RÉAMH-MHEASTA GUAISE I MINICÍOCHT	RÉAMH-MHEASTACHÁIN AERÁIDE
Tonnta teasa <i>Méadú</i> 	Léiríonn réamh-mheastacháin méadú foriomlán ar an meánteocht idir 1.1 agus 1.6° do Chontae an Chabháin Faoi chás astaíochta ard, tugann réamh-mheastacháin le fios go n-éireoidh tonnta teasa níos minice faoi lár an chéid agus ar bhonn beagnach bliantúil do chodanna áirithe de Chontae an Chabháin
Triomaigh <i>Méadú</i> 	Táthar ag súil go laghdóidh báisteach an tSamhraidh amach anseo i gcomparáid leis an tréimhse bonnlíne 1981 go 2000, rud a chuirfidh le méadú féideartha ar mhinicíocht triomach
Tréimhsí Fuara <i>Laghdú</i> 	Mar gheall ar na teochtaí atá ag méadú, tá laghdú ar líon na laethanta seaca, laethanta oighir, agus titim sneachta réamh-mheasta don tréimhse 2041 -2060 i gcomparáid leis an tréimhse bonnlíne 1981 go 2000
Titim Throm Sneachta <i>Laghdú</i> 	Meastar go dtiocfaidh laghdú suntasach ar an titim sneachta bhliantúil sa réigiún faoi lár an chéid
Gaoth Throm-stoirmeacha <i>Gan Athrú</i> 	Tá réamh-mheastacháin stoirmeacha faoi réir leibhéal ard éiginnteachta. Faoi lár an chéid, tugann réamh-mheastacháin le fios go bhfanfaidh meánluas na gaoithe cosúil leo siúd atá ann faoi láthair. Mar sin féin, léiríonn roinnt réamh-mheastacháin méadú ar mhinicíocht na stoirmeacha is déine ar teagmhais neamhchoitianta iad faoi láthair
Tuilte <i>Méadú</i> 	Léiríonn réamh-mheastacháin méadú ar mhinicíocht laethanta báistí (laethanta le frasaíocht >30mm) do Chontae an Chabháin agus réamh-mheastar go dtiocfaidh méadú suntasach ar roinnt ceantar. Is dócha go mbeidh minicíocht mhéadaithe tuilte abhann agus uisce dromchla gaolmhar mar thoradh air seo. Níl réamh-mheastacháin ar athruithe i dtuilte screamhuisce ar fáil faoi láthair, dá bhrí sin tá éiginnteacht ann go n-athróidh sé minicíocht tuilte screamhuisce ar féidir a bheith ag súil leis amach anseo.

2.2.5 Rioscaí Aeráide Amach Anseo

Agus rioscaí aeráide amach anseo á gcinneadh do Chontae an Chabháin, déantar measúnú ar athruithe réamh-mheasta ar mhiniúocht ghuaiseacha aeráide in éineacht le hathruithe réamh-mheasta ar fhorbairt shocheacnamaíoch agus ar athrú daonra.

Táthar ag súil go leanfaidh daonra Chontae an Chabháin ag fás amach anseo. Mar thoradh air sin,

beidh méadú ar an daonra a bheith nochta do ghuaiseacha aeráide as a dtiocfaidh leibhéal tionchair atá ag dul i méid ar Chontae an Chabháin ó thaobh daoine atá buailte agus ó thaobh luach eacnamaíoch na ndamáistí a cruthaíodh.

Mar thoradh air sin, meastar réamh-mheastacháin ar riosca aeráide amach anseo, athruithe réamh-mheasta ar mhiniúocht agus ar dhéine na nguaiseacha aeráide in éineacht le hathruithe réamh-mheasta ar an daonra agus ar fhorbairt shocheacnamaíoch.

Tábla 2.2 Rioscaí Aeráide réamh - mheasta amach anseo i gContae an Chabháin

Rioscaí Aeráide			
Tuilte	Tonn Teasa/ Triomach	Stoirmeacha gaoithe	Fuacht/Sneachta
 <p>Is dócha go dtiocfaidh méadú ar an mbaol guaiseacha atá ann cheana amhail uisce abhainn, dromchla de réir mar a tharlaíonn teagmhais ghuaise níos minice agus de réir mar a mhéadaíonn sé líon na nguaiseacha nochtar sócmhainní do na himeachtaí seo.</p> <p>Níl aon athrú ach oiread ar thionchar agus ar mhiniúocht tuilte screamhuisce sa todhcháí, rud a chiallaíonn go mbeidh an riosca sa todhcháí íseal</p>	 <p>Meastar go dtarlóidh sé níos minice agus go bhféadfadh tionchar níos mó a bheith aige ar Chontae an Chabháin ná mar atá faoi láthair, mar go mbeidh cion méadaitheach den daonra scothaosta, daoine nach bhfuil in ann dul i ngleic le tonnta teasa agus triomaigh.</p>	 <p>Cé go gceaptar nach mbeidh aon athrú ar mhiniúocht agus ar thionchar stoirmeacha gaoithe tromchúiseacha amach anseo, beidh na himeachtaí seo fós ina riosca do Chontae an Chabháin</p>	 <p>Tá tionchar an tsneachta throm agus na dtréimhsí fuara ar Chontae an Chabháin seasmhach i gcónaí, ach mar gheall ar an laghdú féideartha ar mhiniúocht ghuaise, is dócha go laghdófar riosca foriomlán na nguaiseacha seo amach anseo, rud a fhágann go mbeidh níos lú riosca i gceist.</p>

2.2.6 Athléimneacht a Thógáil trí Oiriúnú

Tá raon tionchair aeráide ag Comhairle Contae an Chabháin agus an Chabháin cheana féin, lena n-áirítear tonnta teasa/triomach agus tuilte agus táthar ag súil go n-éireoidh na tionchair seo níos minice agus níos déine. I measc iarmhairtí dóchúlá na dtionchar seo tá ganntanas uisce agus tionchair ar cháilíocht uisce, damáiste do réadmhaoin agus bonneagar agus tionchair ar dhíghrádú ar an gcomhshaol nádúrtha, gnáthoga agus bithéagsúlacht.

Tá tábhacht ar leith ag baint le hathléimneacht a thógáil trí bhearta oiriúnaithe agus gníomh á dhéanamh i gcoinne athrú aeráide amach anseo agus ní mór é a mheas in éineacht le gníomhartha chun astaíochtaí carbóin a laghdú ar fud an chontae.

Is é an aidhm atá againn fócas tosaíochta a thabhairt do bhearta oiriúnaithe cuí a chabhróidh lena chinntiú go bhfanfaidh seirbhísí Chomhairle Contae an Chabháin athléimneach agus gur féidir pobail a chosaint ar thionchair dhiúltacha an athraithe aeráide.

- A chinntiú go soláthraítear seirbhís leanúnach ag feidhmeanna uile na Comhairle, trí chúinsí aeráide agus ullmhacht a ionchorprú i bpleanáil soláthair éigeandála agus seirbhíse.
- A chinntiú go bhfuil na croisheirbhísí uile de chuid na Comhairle inoiriúnaithe d'aeráid atá ag athrú
- A chinntiú go ndéantar oiriúnú don athrú aeráide a phríomhshruthú agus go bhfuil bunús láidir aige i bpolasaithe ar leibhéal áitiúil Chomhairle Contae an Chabháin.
- Riosca tuilte do réadmhaoine agus do bhonneagar timpeall an chontae a bhainistiú agus a laghdú.
- Tuiscint a fháil trí athbhreithniú leanúnach a dhéanamh ar shonraí agus ar fhaisnéis, ar thionchair reatha agus amach anseo teagmhais adhaimsiú agus athrú aeráide.
- Réitigh nádúrtha agus dúlrahunaithe a chur chun cinn chun cabhrú le hathléimneacht a thógáil.
- Tacú le feachtas agus athléimneacht aeráide i bpobail agus i ngnó agus iad a chruthú.

2.3 Próifíl Astaíochtaí Chontae an Chabháin

A mhéid is féidir, tá sé tábhachtach go mbeadh ról ag LA-CAP seo maidir le laghdúithe astaíochtaí a chur chun cinn ar fud limistéar geografach níos leithne Chontae an Chabháin. Chun tionchar éifeachtach a imirt ar mhaolú aeráide, é a chomhordú, a éascú agus a mholadh agus chun tacú le laghdúithe astaíochtaí a sheachadadh ar fud na n-earnálacha éagsúla, tá gá le bonn fianaise éifeachtach. Tugann measúnú maolaithe aeráide ar fud an chontae léargas ar astaíochtaí earnála agus úsáidtear é chun bonn eolais a chur faoi ghníomhartha ar féidir le Comhairle Contae an Chabháin tús áite a thabhairt dóibh chun tacú le daoine eile, chun iad a éascú agus chun cur ar a gcumas a spriocanna astaíochta féin a bhaint amach.

Tugadh faoi mheasúnú 'ón mbun aníos' sraithe 2 chun

tionchar na n-earnálacha a aithníodh mar chuid den Fhardal Náisiúnta Astaíochtaí, i gContae an Chabháin, a fhiosrú. Áiríodh orthu sin;

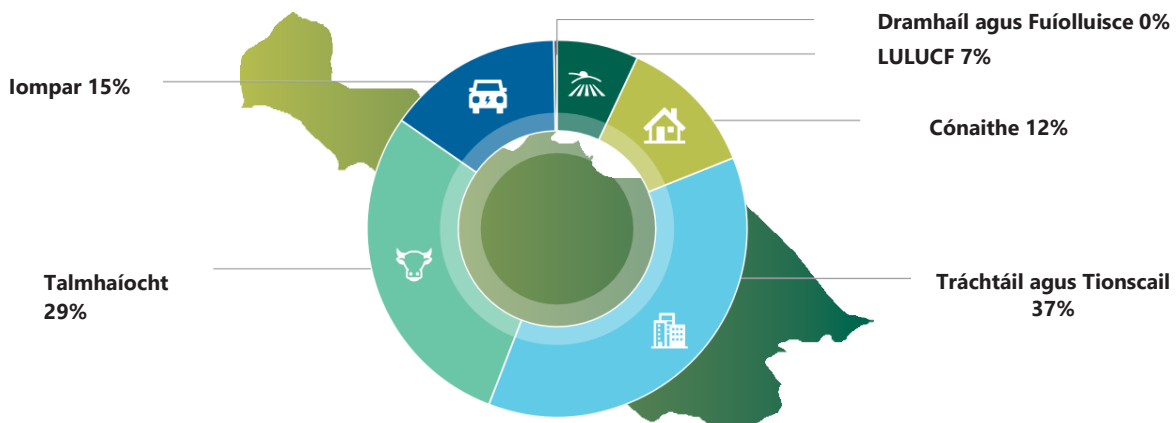
- Cónaithe
- Tráchtáil & Tionscail
- Talmhaíocht
- Iompar
- Úsáid talún, Athrú ar Úsáid Talún, agus Foraoiseacht (LULUCF)
- Dramhaíl agus Fuíolluisce

Féach, le do thoil, ar an measúnú sraithe 2 a ghabhann leis an LA-CAP seo mar Aguisín A don tuarascáil theicniúil iomlán ar an Measúnú Astaíochtaí Bonnline ar Chontae an Chabháin.

Forbraíodh an Fardal Astaíochtaí Bonnline do Chontae an Chabháin ag baint úsáide as an modheolaíocht atá leagtha amach in larscríbhinn Theicniúil C – Measúnú um Maolú Aeráide: Fardal Fuinnimh Bonnline Threoirilínte Phlean Gníomhaithe ar son na hAeráide na nÚdarás Áitiúil 2023. Éilíonn na Treoirilínte go bhforbróidh gach údarás áitiúil fardal astaíochtaí don bhliain bhonnline 2018 mar chaighdeán de réir na bliana bhonnline don chuspóir náisiúnta maidir le hastaíochtaí a laghdú.

2.3.1 Fardal Astaíochtaí Bonnline Chontae an Chabháin – Príomhthorthaí

Cuirtear torthaí fardal astaíochtaí bonnline 2018 don Chontae i láthair go grafach i bhFigiúr 2.5. Ríomhtar na hastaíochtaí iomlána don Chontae in 2018 ag 2,513.590 tona CO₂e. Ba iad na hearnálacha a ghin na hastaíochtaí is airde ná na hearnálacha tráchtála & tionsclaíoch, talmhaíochta agus iompair arb ionann iad agus 37%, 29% agus 15% de tCO₂-eq faoi seach.

Astaíochtaí (tCO₂- eq) i gContae an Chabháin Briste Síos de réir Earnála

Fíor 2. 5 Astaíocht de réir Earnála i gContae an Chabháin

2.3.2 Foinsí astaíochtaí de réir earnála

Tráchtáil agus Tionscail

Tá leibhéal na n-astaíochtaí tráchtála agus tionsclaíocha sách ard i gcomparáid le contaetha eile, lena n-áirítear contaetha níos uirbí amháil Cathair Bhaile Átha Cliath nó Fine Gall. Ó anailís ar úsáidí breathnaítear go bhfuil leibhéal láidir déantúsaíochta bia agus dí, déantúsaíocht ghinearálta, déantúsaíocht nithiúil, iostaí breosla / ola agus trádstóráil sa chontae.

Talmhaíocht

Mar an dara hearnáil is airde d'astaíochtaí sa chontae, is iad na hastaíochtaí ó eallach (mairteoil agus ba déiríochta le chéile) is mó a chuireann leis ó thaobh astuithe a bhaineann le beostoc de go mór fada, arb ionann iad agus 82% d'astaíochtaí ó talmhaíocht sa chontae.

Táirgeann eallach i bhfad níos mó astuithe meatáin ná éanlaith chlóis, agus mar gheall ar acmhainneacht téimh dhomhanda níos airde meatáin, tá a dtionchar i bhfad níos mó ar an gcomhshaol. Tá astaíochtaí a bhaineann le feirmeoireacht caorach agus éanlaithe clóis (3% faoi seach) sách íseal i gcomparáid lena chéile. Tá astuithe ó mhuca ag 12% sách suntasach i bhfianaise líon measartha ard na muc sa chontae i gcomparáid le líon na muc náisiúnta.

Iompar

Mar an tríú astaíre is airde, is féidir os cionn leath d'astaíochtaí iompair a chur i leith úsáid carr príobháideach. Ina dhiaidh sin bhí feithiclí earraí, agus tarracóirí agus innealra. Tarraingíonn na torthaí ón measúnú ar astaíochtaí iompair aird ar an spleáchas ar úsáid an chairr phríobháidigh mar gheall ar an easpa iompair phoiblí, chomh maith le scála an tionscail tarlaithe laistigh den chontae.

Tá earnáil iompair phoiblí réasúnta beag ann mar gheall ar an gcontae a bheith faoin tuath agus daonra tearc, scaipte a bheith ann, i gcomparáid le contaetha a bhfuil dlús daonra níos mó acu agus lonnaíocht níos uirbí.

Cónaithe

Taifeadadh 38,761 teaghais san iomlán i gContae an Chabháin arbh ionann iad agus 12% d'iomlán na n-astaíochtaí sa chontae. Tá iad na cineálacha teaghaise ná scoite (17,772) leathscoite (15,094) sraithe (4,763) agus árasáin (1,132). Léiríonn leitheadúlacht na tithíochta scoite leibhéal na tithíochta aonuaire i gcodanna tuaithe den chontae. Is gnách go mbíonn siad seo níos mó ná gnáth-theaghaisí le leibhéal níos airde de riachtanais téimh spáis agus cailiteanas teasa gaolmhar.

Léiríonn na torthaí:

- Is í ola théite an phríomhfhoinsé de phríomhbhreosla téimh spáis sa chontae ag 65% (gineann ola théite leibhéal níos airde astaíochtaí in aghaidh an aonaid fuinnimh i gcomparáid le dó go leor breoslaí téite eile ar nós gás).
- Úsáideann 9% de na teaghaisí gás mar phríomhbhreosla téite. Léiríonn sé seo go bhfuil rochtain ag codanna den chontae ar ghréasán gáis an phríomhlíonra.
- Is é an leictreachas ag 7% an phríomhfhoinsé de phríomhthéamh spáis sa chontae.
- Is ionann breoslaí soladacha ag 3% agus an úsáid bhreosla is ísle do phríomhthéamh spáis sa chontae.

Úsáid talún, Athrú ar Úsáid Talún agus Foraoiseacht

Úsáid talún, Athrú ar Úsáid Talún agus Foraoiseacht. Is é féarthalamh an phríomhúsáid talún i gContae an Chabháin a chuimsíonn 1567.13 km² ar fud an chontae. Ina dhiaidh sin tá talamh curaíochta ag 261.35km², bogach ag 189.18km² agus ar deireadh foraois ag 90.05km².

Is é talamh féaraigh sa Chabhán an cineál úsáide talún is mó a chuireann le hastaíochtaí ag 222,525tCO₂-eq. Ina dhiaidh sin tá Bogach a bhfuil rannchuidiú astaíochtaí 38,665tCO₂-eq aige. Lonsúnn foraois agus talamh curaíochta araon níos mó CO₂ ná mar a scaoileann siad.

2.3.3 Riachtanais Laghdaithe

Astaíochtaí Ghin na hearnálacha a ndearnadh anailís orthu sa chontae 2,513.590 tCO₂-eq sa bhliain bhonnlíne. Tá miondealú de na hastaíochtaí sin agus na leibhéil spriocdhírthe astaíochtaí do 2030 de réir earnála curtha i láthair sa tábla seo a leanas.

Ba iad na trí earnáil is fearr sa chontae ó thaobh leibhéil astaíochtaí GHG de ná Tráchtála agus Tionsclaíoch, Talmhaíocht agus Iompar, ag táirgeadh 37%, 29% agus 15% de tCO₂-eq faoi seach, de na hastaíochtaí iomlána sa chontae. Ón anailís sin, ba cheart gurb iad na hearnálacha sin príomhspríocanna na dtionscnamh fuinnimh agus astaíochtaí.

Tábla 2.3 Miondealú ar Astaíocht ar fud an Chontae de réir Earnála

EARNÁI	ASTAÍOCHTAÍ 2018	LAGHDÚ SEC DE DHÍTH	SPRIOCASTAÍOCHTAÍ
Cónaithe	305,646.6	40%	183,388
Tráchtáil agus Tionscail	925,934	45%	509,264
Talmhaíocht	725,409.5	25%	544,057
Iompar	366,362.0	50%	183,181
Dramhaíl agus Fuíolluisce	10,795.0	50%	5,398
LULUCF*	179,442.8	-	-
Iomlán	2,513,589.9		1,425,287

Cuirtear achoimre ar na príomhréimsí le haghaidh gníomhaíochta féideartha i láthair go ginearálta mar seo a leanas:

- Forbairt fuinnimh in-athnuaite a chur chun cinn, chun cabhrú le hastaíochtaí CO₂ a bhaineann le húsáid leictreachais a laghdú.
- Astaíochtaí gás ceaptha teasa ó mhonarú bia agus dí (i.e., próiseáil déiríochta agus feola), monarú ginearálta, monarú nithiúil, agus an chatagóir thionsclaíoch 'iosta breosla/ola' a laghdú.
- Astaíochtaí gás ceaptha teasa ó fheirmeoireacht eallaigh agus muc a laghdú.
- Cineálacha eile talmhaíochta nach bhfuil chomh dian ar charbón a chur chun cinn (e.g., barra bithmhaise a fhás don bhithghéilleagar).
- Úsáid breoslaí feithicle seachas díosal a chur chun cinn (e.g. leictreachas do ghluaisteáin phríobháideacha, bithbhreosla d'fheithicilí earraí).
- Seirbhísí iompair phoiblí a chur chun cinn agus a fhorbairt.
- Éifeachtúlacht fuinnimh a mhéadú i dteaghaisí scoite.
- Úsáid ola théite san earnáil chónaithe a athsholáthar.
- Leibhéal na foraoiseachta sa chontae a mhéadú

2.4 Próifil Fuinnimh & Astaíochtaí Chomhairle Contae an Chabháin

Athdhearbháíonn Plean Náisiúnta Gníomhaithe ar son na hAeráide 2023 (CAP 23) conairí astaíochtaí d'Éirinn atá leagtha amach san Acht um Ghníomhú Aeráide agus um Fhorbairt Ísealcharbóin (Leasú) 2021 - chun astaíochtaí na hÉireann a leathnú faoi 2030 agus neodracht carbóin a bhaint amach faoi 2050. I measc na spríocanna ábhartha d'Údaráis Áitiúla tá an méid seo a leanas:

- Ní mór d'Údaráis Áitiúla a n-éifeachtúlacht fuinnimh a fheabhsú 50% faoi 2030, i gcomparáid le bonnlíne de 2009 (nó níos luaithe)
- Ní mór d'údaráis áitiúla freisin a n-astaíochtaí téimh agus iompair a laghdú 51% faoi 2030, i gcomparáid le bonnlíne 2018.
- Go náisiúnta ní mór dúinn astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú 51% faoi 2030 i gcomparáid le bonnlíne 2018 agus ní mór dúinn neodracht aeráide a bhaint amach faoi 2050 - tá sé d'oibleagáid ar Údaráis Áitiúla faoin Acht um Ghníomhú Aeráide agus um Fhorbairt Ísealcharbóin (Leasú) 2021 pleananna a chur le chéile atá comhsheasmhach leis an spríoc seo.

Tábla 2.4 Garspriocbhlianta a úsáidtear in anailís

EOCH AIR-	SUNTASACHT
2001–2005	Bonnbhliain le haghaidh spriocanna éifeachtúlachta fuinnimh na hearnála poiblí (meán na mblianta seo)
2018	Bonnlíne do spriocanna laghdaithe GHG na bliana Ríomhtar astaíochtaí a bhaineann le mórcheantar an Chabháin don bhliain seo freisin
2022	Úsáidtear na sonraí is déanaí ó 2022 san anailís seo, nuair atá siad ar fáil, chun béim a leagan ar stádas reatha Chomhairle Contae an Chabháin agus ar dhul chun cinn i dtreo spriocanna 2030.
2030	Bliain sprioc éifeachtúlachta fuinnimh na hearnála poiblí – laghdú 50% Bliain na sprice náisiúnta maidir le hastaíochtaí a laghdú 51% (i gcomparáid leis an mbliain bonnlíne 2018)
2050	Bliain na sprice náisiúnta d'astaíochtaí glan - nialasacha

2.4.1 Ídiú Fuinnimh

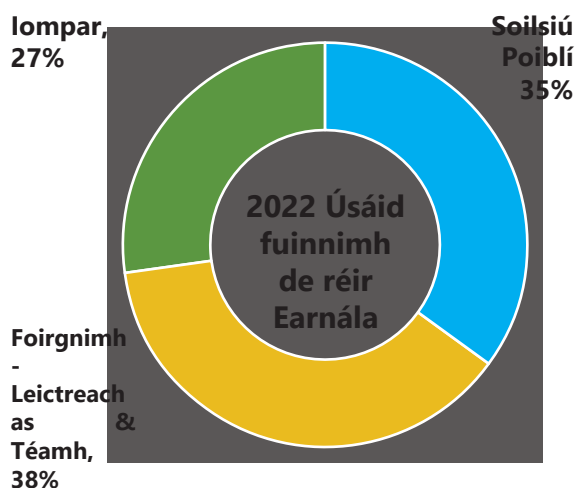
Tá Comhairle Contae an Chabháin freagrach as, agus tá smacht aici ar, na cineálacha fuinnimh a úsáidtear sna foirgnimh a áitítear le haghaidh seachadadh seirbhíse agus comhlíonadh feidhmeanna, flít údaráis áitiúil, chomh maith leis an soilsiú poiblí laistigh den limistéar riaracháin. Leagann an chuid seo béim ar úsáid fuinnimh na Comhairle reatha

agus an dul chun cinn atá déanta ag an gComhairle maidir le feabhsuithe éifeachtúlachta fuinnimh. Tugtar achoimre ar an bhfaisnéis ó Mhonatóireacht agus Tuairisciú Údarás Fuinnimh Inmharthana na hÉireann (SEAI) i bhFíor 2.6. Baineann na sonraí seo a leanas leis an tréimhse is déanaí, 2022 agus léiríonn sé gurb é iompar an tomhaltóir fuinnimh is mó i gComhairle Contae an Chabháin ag (38%). Ina dhiaidh sin tá soilsiú poiblí ag (35%). Tá leictreachas agus téamh foirgneamh freagrach as (27%) dár n-úsáid fuinnimh iomlán.

Tá úsáid leictreachais Chomhairlí Contae an Chabháin den chuid is mó mar gheall ar an méid mór leictreachais a úsáidtear i soilsiú poiblí agus foirgnimh agus áiseanna na Comhairle.

Is ionann úsáid díosail i bhfeithiclí cabhlaigh agus formhór na n-astaíochtaí iompair. Is é

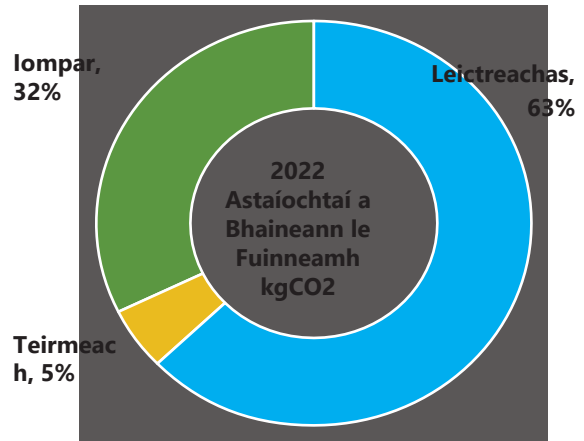
úsáid ola théite le haghaidh téamh spáis i bhfoirgnimh na Comhairle an chúis is mó leis na hastaíochtaí teirmeacha. Trí iliomad tionscnamh agus beart coigilte fuinnimh, tá Comhairle Contae an Chabháin tar éis a tomhaltas fuinnimh foriomlán a laghdú 30.5% den sprioc 50%.

Fíor 2.6 Ídiú Fuinnimh Chomhairle Contae an Chabháin in 2022.

2.4.2 Astaíochtaí Carbóin

Úsáideadh sonraí ón tréimhse 2022 freisin chun astaíochtaí carbóin reatha Chomhairle Contae an Chabháin a leagan amach. I measc astuithe iomlána na Comhairle de 2,305 tona Dé-ocsaíde Carbóin (tCO₂), ba é an leictreachas an t-astaire ba shuntasáí ag 63%. Ina dhiaidh sin bhí iompar agus téamh ag 32% agus 5% faoi seach. Cuirtear léiriú grafach ar na sonraí seo i láthair i bhfigiúr 2.7. Trí go leor beart agus tionscnamh laghdaithe carbóin, tá Comhairle Contae an Chabháin tar éis a cuid astaíochtaí GHG a laghdú 14% den sprioc 51% go dtí seo. Déanfaidh an Chomhairle na bearta is gá chun astuithe ó na foinsí sin a laghdú chun tacú leis an gcuspóir náisiúnta aeráide agus ceannaireacht a thaispeáint laistigh den phobal maidir le gníomhú ar son na haeráide.

Fíor 2.7 Astaíochtaí Carbóin a ghin Comhairle Contae an Chabháin in 2022

2.5 Deiseanna laghdaithe astaíochtaí do Chomhairle Contae an Chabháin

Soláthraíonn an measúnú maolaithe faisnéis luachmhar chun bonn eolais a chur faoi ghníomhartha ábhartha agus spriocdhírithé ag Comhairle Contae an Chabháin chun astaíochtaí a laghdú laistigh den Chomhairle agus ar fud an chontae. Aithnítear gníomhartha féideartha a thacóidh le laghduithe astaíochtaí i dTábla 2.5

Tábla 2.5 Deiseanna Laghdaithe Astaíochtaí

FOIRGNIMH	<ul style="list-style-type: none"> Tacú le hiarfheistiú foirgneamh poiblí agus príobháideach. Athrú chuig foinsí fuinnimh ghlais a spregadh laistigh den stoc tithíochta sóisialta, a bhfuil Comhairle Contae an Chabháin freagrach as. Ról ceannaireachta na Comhairle laistigh den phobal a threisiú chun tionchar a imirt ar chónaitheoirí athrú go foinsí fuinnimh gás ceaptha teasa níos ísle laistigh dá dtithe. Micrea-fhoinsí in-athnuaite a chur chun cinn agus a chumasú, lena n-áirítear glacadh PV Gréine ar an díon Feasacht a ardú i measc an phobail maidir le foinsí fuinnimh níos glaise agus sruthanna maoinithe atá ar fáil.
IOMPAR DE BHÓTHAR	<ul style="list-style-type: none"> Feabhas a chur ar roghanna athrú modha, rud a laghdóidh an méid úsáide gluasteán príobháideach trí fheabhas a chur ar infhaighteacht agus ar rochtain ar roghanna iompair phoiblí. An úsáid a bhaintear as taisteal gníomhach a mhéadú, amhail siúl agus rothaíocht, trí bhonneagar oiriúnach a chur ar fáil. Bonneagar feithiclí leictreacha a theastaíonn chun tacú le leictriú feithiclí a chumasú agus a éascú. Feasacht a ardú agus modhanna malartacha iompair a dhreasú. Moil/ionaid chianoibre a éascú agus a fhorbairt chun patrúin chomaitéireachta a laghdú.
BONNE AGAR GLAS	<ul style="list-style-type: none"> Bithéagsúlacht, éiceachórais agus gnáthóga a fheabhsú. Spásanna glasa ar ardchaighdeán a phleanáil, a dhearadh, a fhorbairt agus a chomhtháthú. Crainn a phlandáil agus a chothabháil i gceantair uirbeacha. Gnáthóga atá saibhir ó thaobh carbóin de a chur chun cinn, a chosaint agus a athbhunú.
AISTRÍ Ú COIR	<ul style="list-style-type: none"> A chinntiú go sroicheann gach gníomhaíocht dícharbónaithe gach cónaitheoir agus gnólacht go cothrom. Leas a bhaint as na comhthairbhí a bhaineann le gníomhaíochtaí dícharbónaithe do phobail. Díriú ar bhochtaineacht fuinnimh mar bhealach chun tionscnaimh um athrú breosla a chur chun cinn. Feasacht a ardú maidir le deontais atá ar fáil, méadrú cliste, bearta coigilte fuinnimh Soláthar a dhéanamh do bhonneagar agus do chórais chuimsitheacha do chách.
GNÍOMHAÍOCHTAÍ NA	<ul style="list-style-type: none"> Sócmhainní agus gníomhaíochtaí Chomhairle Contae an Chabháin féin a dhícharbónú trí iarfheistiú, foinsí téimh breosla iontaise a aistriú go teaschaidéil. Cabhlach Chomhairle Contae an Chabháin féin a dhícharbónú chuig breoslaí leictreacha agus malartacha de réir mar is cuí. Dul i ngleic le digitiú agus le teicneolaíochtaí nua. Oibriú le húdaráis áitiúla chomharsanachta chun tionscadail a chur ar aghaidh chuig maoiniú agus seachadadh. Pleananna agus straitéisí cur chun feidhme a fhorbairt le haghaidh airgeadais.

2.6 Rannpháirtíocht Páirtithe Leasmhara

Is próiseas ríthábhachtach é rannpháirtíocht páirtithe leasmhara chun pleananna éifeachtacha gníomhaíochta ar son na haeráide a fhorbairt. Baineann sé le daoine aonair, grúpaí, eagraíochtaí agus pobail a bhfuil spéis nó cion acu i gcintí a bhaineann leis an aeráid a bheith rannpháirteach go gníomhach ann.

Chomh maith le sonraí agus faisnéis a úsáid maidir le rioscaí aeráide agus measúnuithe maolaithe, lorg Comhairle Contae an Chabháin tuairimí agus rannchuidiú réimse páirtithe leasmhara chun cabhrú leis an LA-CAP a mhúnlú. Seo a leanas forbheathnú ar an bpróiseas rannpháirtíochta páirtithe leasmhara a rinne Comhairle Contae an Chabháin:

- **Aithint:** Páirtithe leasmhara a aithint. Rinne Comhairle Contae an Chabháin cleachtadh aitheantais do pháirtithe leasmhara. Leag an próiseas seo béim ar na páirtithe leasmhara ábhartha go léir lena n-áirítear, ranna éagsúla laistigh den Chomhairle, gníomhaireachtaí rialtais, pobail áitiúla, gnólachtaí, grúpaí comhshaoil, agus daonraí leochaileacha.
- **Cuimsiú:** Chuimsigh Comhairle Contae an Chabháin raon leathan páirtithe leasmhara thar raon earnálacha.
- **Roinnt Faisnéise:** Cuireadh faisnéis shoiléir, inrochtana ar fáil do pháirtithe leasmhara faoi na dúshláin aeráide, réitigh fhéideartha, agus an próiseas pleanála. Thug sé sin cumhacht dóibh ranníocaíochtaí eolasacha a dhéanamh.
- **Comhairliúchán:** Reáchtáladh cruinnithe, ceardlanna, agus cur i láthair chun ionchur agus aiseolas a bhailiú. Spreag Comhairle Contae an Chabháin idirphlé oscailte agus éisteacht ghníomhach chun imní, riachtanais agus tosaíochtaí na bpáirtithe leasmhara a thuiscint.
- **Cinnteoireacht Chomhoibrítheach:** Rannpháirtíocht na bpáirtithe leasmhara sa phróiseas cinnteoireachta. D'fhorbair Comhairle Contae an Chabháin spriocanna, straitéisí agus gníomhartha i gcomhar lena chéile chun úinéireacht agus ailíniú le comhthéacs áitiúil a chinntiú.
- **Lúb Aiseolais:** Bhunaigh Comhairle Contae an Chabháin meicníocht le haghaidh cumarsáid agus aiseolas leanúnach. Tugadh na páirtithe leasmhara cothrom le dáta go rialta maidir le dul chun cinn agus rinneadh a gcuid moltaí agus ábhar imní a ionchorprú in athbhreithnithe.
- **Monatóireacht agus Meastóireacht:** Choinnigh Comhairle Contae an Chabháin páirtithe leasmhara suas chun dáta maidir le monatóireacht agus meastóireacht a dhéanamh ar ghníomhartha aeráide chun cuntasacht agus inoiriúnaitheacht a chinntiú.

Ní hamháin go neartaíonn rannpháirtíocht rathúil páirtithe leasmhara dlísteacht agus éifeachtacht pleananna gníomhaíochta ar son na haeráide ach cothaíonn sé tuiscint ar fhreagracht agus úinéireacht chomhroinnte i measc an phobail, rud a fheabhsóidh an dóchúlacht go gcuirfear chun feidhme go rathúil é.

2.6.1 Rannpháirtíocht Páirtithe Leasmhara Réamhdhréachta

Tharla rannpháirtíocht páirtithe leasmhara réamhdhréachta don LA-CAP idir an 12 Meitheamh agus an 11 Lúnasa, 2023. Bhí sé mar aidhm ag an bpróiseas rannpháirtíochta poiblí seo ionchur agus aiseolas a bhailiú ón bpobal agus ó pháirtithe leasmhara maidir le forbairt an LA-CAP. Bhí sraith imeachtaí agus modhanna rannpháirtíochta ann, lena n-áirítear:

- Cur i láthair don Choiste Stiúrtha um Ghníomhú ar son na hAeráide, do na Coistí Beartais Straitéiseacha, do Chomhaltaí Tofa, d'Fhoireann Shinsearach Bainistíochta Chomhairle Contae an Chabháin, don Líonra Rannpháirtíochta Poiblí (PPN), do bhaill Chlár LEADER an Chabháin, agus d'ionadaithe ó Oifig Fiontair Áitiúil an Chabháin agus ó thionscail áitiúla.
- Taispeántas faisnéise aeráide ag deireadh seachtaine Cavan Calling Festival ón 29 -30 Iúil, 2023.
- Suirbhéanna pobail agus gnó & fiontraíochta ar líne.
- Cruinnithe aonair le príomhpháirtithe leasmhara ón earnáil phoiblí, ón earnáil phríobháideach agus ón earnáil phobail.
- Fógraí ar shuíomh gréasáin na comhairle, ar an nuachtán áitiúil agus ar eagraíochtaí meán sóisialta na comhairle.
- Cruinnithe inmheánacha le baill foirne bainistíochta, ceannairí roinne, agus pearsanra breise a bhaineann go sonrath le tionscadail ó Chomhairle Contae an Chabháin.
- Ceardlann a d'éascaigh Oifig Réigiúnach Gníomhaíochta Aeráide Oirthear Lár na Tíre (CARO) agus a óstálann daoine tras-roinne ó Chomhairle Contae an Chabháin.

Tugadh cuireadh don phobal a dtuairimí a chur in iúl trí pháirt a ghlacadh sna suirbhéanna ar líne nó in aighneacht i scríbhinn tríd an ríomhphost/sa phost. Ghlac 86 duine den phobal páirt sa suirbhé ar líne agus fuarthas 11 aighneacht mhionsonraithe thar an tréimhse chomhairliúcháin. Tiomsaíodh tuarascáil ina dtugtar breac-chuntas ar an aiseolas a fuarthas mar chuid den phróiseas seo agus cuirtear i láthair í in Aguisín D a ghabhann leis an doiciméad seo.

Rinneadh athbhreithniú agus anailís chríochnúil ar gach aighneacht scríofa agus ar fhreagraí suirbhé mar chuid den anailís chomhairliúcháin, mar aon leis na príomhphointí a ardaíodh le linn na gceardlann, na gcruinnithe agus na láithreoireachtaí. Léirigh an anailís roinnt príomhthéamaí a bhaineann le riachtanais eacnamaíochta agus pobail. Rinneadh na smaointe agus na moltaí a chuir an pobal agus páirtithe leasmhara ar fáil a ionchorprú, go díreach agus go hindíreach, i gníomhartha laistigh den LA-CAP.

Fíor 2.8 Cur i láthair do Chomhaltaí Tofa agus do Choistí Beartais Straitéisigh

Fíor 2.9 Ceardlann do bhaill thras-roinne Chomhairle Contae an Chabháin

2.6.2 Preas & na Meáin

Chuir fógra a bhí le feiceáil sa nuachtán Anglo Celt béim ar thábhacht an LACAP do Chontae an Chabháin. Léirigh an fógra seo freisin na príomhchéimeanna a raibh baint acu le forbairt an LACAP. Ina theannta sin, thug sé mionsonraí ar an bpróiseas trínar féidir leis an bpobal i gcoitinne a rannchuidithe a chur faoi bhráid an LA-CAP, mar a tuairiscíodh níos luaithe. Le linn na tréimhse comhairliúcháin phoiblí, scaipeadh poist ar na meáin shóisialta trí roinnt ardán meán sóisialta comhairle, ar nós Facebook agus LinkedIn, ag spreagadh an phobail a dtuairimí a chur in iúl.

Tá Comhairle Contae an Chabháin ag ullmhú Plean Gníomhaithe ar son na hAeráide de chuid na nÚdarás Áitiúil

Táimid ag lorg d'ionchur inár bPlean Gníomhaithe ar son na hAeráide de chuid na nÚdarás Áitiúil (LA-CAP).

Cabhraigh linn gníomhartha cuí a mhúnlú chun gníomhú éifeachtach ar son na haeráide a éascú agus a chumasú ar leibhéal áitiúil agus pobail. Tá ár bPlean faoi dhreach faoi láthair, agus glacfaidh ár gComhaltai Tofa leis an leagan deiridh roimh an 23 Feabhra 2024.

Is príomhspreagthaí iad údarás áitiúla maidir le beartas aeráide a chur chun cinn ar an leibhéal áitiúil agus tá sé mar aidhm ag ár LA-CAP an t-ailiniú idir beartas náisiúnta aeráide agus cúinsí áitiúla a neartú le tosaíocht agus luasghéarú beart fianaisebhunaithe, chun cabhrú le seachadadh an chuspóra aeráide-neodrachta don Chabhán.

Bainfidh Comhairle Contae an Chabháin úsáid as a LA-CAP chun pleanáil a dhéanamh ar conas a laghdóidh sí astaíochtaí gáis tí ghlais ó gach cearn dá sócmhainní agus dá bonneagar féin, agus ag an am céanna glacfaidh sí ról níos leithne chun tionchar a imirt ar gníomhaíochtaí aeráide na bpobal agus na bpáirtithe leasmhara eile, agus iad a éascú agus a chomhordú, agus cad a dhéanfaidh sí chun tacú le gníomhú ar son na haeráide sa Chabhán.

D'fhonn a chinntiú go bhfuil ár LA-CAP dírithe ar thuiscint láidir ar ról agus ar shainchúram Chomhairle Contae an Chabháin maidir le gníomhú ar son na haeráide, tá an Plean a fhorbairt tríd an gceart seo a leanas:

Cuntasacht iomlán: Gníomhartha spriocdhírthe do cheantair ina bhfuil cuntasacht iomlán ag Comhairle Contae an Chabháin as gníomhú ar son na haeráide laistigh dá n-oiriúcháin féin.

Tionchar: Gníomhaíochtaí inar féidir le Comhairle Contae an Chabháin tionchar a imirt ar ghnólaíochtaí, ar phobail agus ar dhaoine aonair maidir le gníomhú áitiúil ar son na haeráide a sheachadadh trí na feidhmeanna agus na seirbhísí a sholáthraíonn siad.

Comhordú: Gníomhaíochtaí inar féidir le Comhairle Contae an Chabháin gníomhaíocht áitiúil agus pobail a chomhordú agus a éascú le páirtithe leasmhara a thabhairt le chéile i gcomhpháirtíocht chun tionscail a bhaineann le gníomhaíocht aeráide a bhaint amach.

Bheith i bhFáil: Gníomhaíochtaí atá ailinithe le ról Chomhairle Contae an Chabháin mar ghairm ar gníomhú ar son na haeráide trí fheasacht a mhúscailt, cumarsáid a dhéanamh, eolas a chur ar fáil, agus dul i mbun idirphlé oscailte ar an ábhar.

Cé go mbeidh an Plean Gníomhaithe ar son na hAeráide uailmhianach chun ról ceannaireachta Chomhairle Contae an Chabháin maidir le gníomhú ar son na haeráide a léiriú, ní áireofar sa Plean gníomhartha trina dtagann a gcur i bhfeidhm agus a ngnóthachtáil lasmúgh dár ról, dár sainchúram agus dár rialachas.

Leanfaidh forbairt an Plean Gníomhaíochta Aeráide roinnt céimeanna mar atá mínithe sa ghreife seo:

Cuspóir an phlean:

- Oibleagáidí náisiúnta a chomhlíonadh chun an Cuspóir Náisiúnta Aeráide a bhaint amach maidir le bheith ina Gheilleagar atá Athléimneach ó thaobh na hAeráide de, Saibhir ó thaobh na Bitheagsúlachta de, Inbhuanaithe ó thaobh Tíre de agus Neodrach ó thaobh Carbóin de faoi dheireadh 2050 ar a dhéanaí.

Gníomhú comtháite bunaithe ar fhianaise a sheachadadh agus a chur chun cinn trí bhearta oiriúnaíthe agus maolaithe, bunaithe ar thuiscint láidir ar ról agus ar shainchúram an údarás áitiúil maidir le gníomhaíocht aeráide.

Oiriúnú Ciallaíonn oiriúnú éifeachtaí díobhálacha an athraithe aeráide a réamh-mheas agus gníomh cuí a dhéanamh chun an damáiste is féidir leo a dhéanamh a chosc nó a íoslaghú, agus/nó leas a bhaint as deiseanna a d'fhéadfadh teacht chun cinn. Samplaí: cosaintí tuilte; bonneagar glas agus seirbhísí éiceachórais; bainistíocht tubaistí agus leanúnachas gnó; úsáid inbhuanaithe talún agus pleanáil uirbeach; bainistíocht bitheagsúlachta; éifeachtúlacht úsáide uisce; bainistíocht acmhainní uisce.

Maolú Ciallaíonn maolú tionchair an athraithe aeráide a athrú ionas nach mbeadh sé chomh dian céanna trí astaíochtaí

gáis cheaptha teasa (GHG) isteach san atmaisféar a laghdú. Samplaí: úsáid fuinnimh & gníomhaíochtaí laghdaithe astaíochtaí GHG; foirgnimh atá tiosach ar fhuinneamh; úsáid foinsí fuinnimh in-athnuaite a mhéadú (grian, gaoth); iompar inbhuanaithe; ceapadh carbóin; gabháil carbóin le húisáid; laghdú dramhaíola.

Athrú Aeráide Tá ár n-aeráid ag athrú ag teacht le treochtaí domhanda. Tá teochtáin níos teo againn le 8 mbliana anuas agus iad ar na cinn is teo ar tafaed. Mar thoradh ar mheanteochtáin níos airde, tá teagmhais aimsire níos déine againn freisin lena n-áirítear triomaigh, stoirmeacha, báisteach throm, agus gaotha níos láidre a bhfuil leochaileacht agus riosca níos airde do thionchair an athraithe aeráide laistigh de limistéar an údarás áitiúil mar thoradh orthu.

Chun dul i ngleic leis an athrú aeráide, ní mór leibhéal na ngás ceaptha teasa a thagann isteach agus atá inár n-atmaisféar cheana féin a laghdú agus a bhaint. Ina theannta sin, ní mór dúinn ár n-athléimneacht i leith tionchair athraithe aeráide atá ann faoi láthair agus a bheidh ann amach anseo a mhéadú.

Mar chuid d'iarrachtaí domhanda agus náisiúnta, ní mór dúinn an Cuspóir Náisiúnta Aeráide 2050 a bhaint amach. Ar n-Gníomhú ar son na hAeráide

Leagfar amach sa phlean an chaoi a bhfuil sé mar aidhm ag an údarás áitiúil a ról a bhaint amach laistigh den Cuspóir Náisiúnta Aeráide sna 5 bliana amach romhainn agus ina dhiaidh sin i dtreo 2050. Feidhmeoidh sé mar phríomhionstraim a neartaíonn na naisc idir beartas aeráide náisiúnta agus idirnáisiúnta agus seachadadh gníomh éifeachtach ar son na haeráide ag leibhéal áitiúla agus pobail, trí gníomhú ar son na haeráide áitbhunaithe.

Áireofar ar théamaí na mbeart gníomhaíochta na nithe seo a leanas, ach gan a bheith teoranta dóibh:

- Timpeallacht Thógtha & Iompar
- Geilleagar Níos Glaise
- Talmhaíocht & úsáid talún
- Baile/fuinneamh
- Réitigh bhithéagsúlachta agus bunaithe ar nádúr
- Bia & dramhaíl
- Siopadóireacht/athchmhainní

Conas aighneacht a dhéanamh

D'fhonn a chinntiú go bhfuil faisnéis bunaithe go háitiúil san áireamh, tá Comhairle Contae an Chabháin ag iarraidh do thuairimí, do bharúlacha agus do mholtaí lena mbreithniú agus an dréachtphlean Gníomhaithe ar son na hAeráide a ullmhú.

Tá trí bhealach ann inar féidir leat do thuairimí a thabhairt chun cabhrú linn na gníomhartha a mhúnlú sa phlean nua um Gníomhú ar son na hAeráide.

1. Comhlánaigh an suirbhé gearr ar líne ar ár Leathanach Gréasáin Aeráide tiomnaithe: www.cavancoco.ie/climate-action
2. Seol d'aighneacht ar ríomhphost chuig climateaction@cavancoco.ie

3. Seol d'aighneacht i scríbhinn sa phost chuig:
Bróna Keating, Comhordaitheoir Gníomhaithe ar son na hAeráide, Seirbhísí Comhshaoil Chomhairle Contae an Chabháin, Sráid Fhearnáin, An Cabhán H12 C9K1

Is féidir suirbhéanna agus aighneachtaí comhlánaithe a dhéanamh suas go dtí 5pm Dé hAoine, an 11 Lúnasa 2023.

Tá fáilte roimh chách aighneacht a dhéanamh (lena n-áirítear grúpaí óige, leanaí agus iad siúd a dhéanann ionadaíocht ar leanaí) ag gach céim chomhairliúcháin phoiblí den LA-CAP.

Conas aighneacht chabhrach a scríobh scríobh

Scríobh aighneachtaí a dhéanann an méid seo a leanas:

- Gearr agus gonta
- Dírithe ar cheann amháin nó níos mó de na príomhthéamaí aeráide ar spéis leat iad
- D'ainm agus do sheoladh a áireamh. (Ní fhoilseofar do shonraí teagmhála).

Féadfar ábhar d'aighneachta a fhoilsiú mar chuid den phróiseas déanta pleananna. Comhlíonfaidh Comhairle Contae an Chabháin reachtaíocht RGCS i gcónaí.

Bí ar an eolas.

Is féidir leat coinneáil cothrom le dáta ar dhul chun cinn an Plean Gníomhaithe ar son na hAeráide trí chuir a thabhairt ar www.cavancoco.ie/gníomhú-ar-son-na-haeráide nó trí @cavancoco a leanúint ar na meáin shóisialta.

Comhairle Contae an Chabháin
Cavan County Council

Fíor 2.10 Comhairliúchán Poiblí Réamhchréachta mar a thaispeántar san Anglo Celt

3

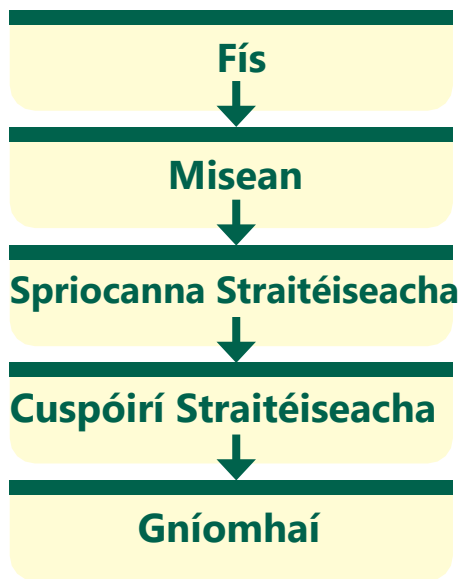

Creat na nGníomhaíochtaí Aeráide

Déanfar gníomhaíochtaí an phlean seo a sheachadadh laistigh de chreat agus mar chuid de chreat lena chinntiú go gcuirfeadh i gcrích go héifeachtach agus go rathúil iad. Oibreoidh gníomhaíochtaí a dtugtar tús áite dóibh mar chuid den chreat seo chun astaíochtaí ó shócmhainní agus oibríochtaí Chomhairle Contae an Chabháin féin a laghdú, tionchar a imirt ar earnálacha maidir lena laghdúithe astaíochtaí féin a sheachadadh, feasacht ar athrú aeráide a ardú agus gníomhú dearfach ar son na haeráide a chur chun cinn ar leibhéal an phobail.

Cumraítear sa chreat socrú na ngníomhartha aeráide laistigh de struchtúr sainithe lena n-áiríthítear ailíniú idir gníomhaíochtaí féideartha ar an talamh agus an fhís uileghabhálach a bhfuil sé mar aidhm leis an bplean a sheachadadh.

Fíor 3.1 Creat ó fhís go gníomhaíochtaí an phlean

3.1 Breithnithe trasghearrthacha

Tá roinnt cúinsí trasghearrthacha tógtha isteach mar chuid de chreat gníomhartha aeráide an phlean seo.

Fócas Gnímh & Tosaíocht

Sainaithníodh gníomhaíochtaí an phlean seo bunaithe ar a gcumas cabhrú le hoibleagáidí aeráide a bhaint amach maidir le hastaíochtaí a laghdú agus athléimneacht a chothú.

Tabharfar tús áite do ghníomhartha & do thionscadail bunaithe ar a dtionchar dearfach ar an aeráid, ar na comhthairbhí iomadúla a fhabhraíonn siad agus ar luach ar airgead sa chomhthéacs sin.

Glacfaidh an Chomhairle cur chuige fianaise-bhunaithe maidir le roghanna agus cinnteoireacht a mheas chun tacú le cur i bhfeidhm gníomhaíochtaí aeráide.

Bainfeadh úsáid as iliomad foinsí maoinithe/deontais chun gníomhaíochtaí agus tionscadail a chur i bhfeidhm.

Comhpháirtíocht & Comhoibriú

Feidhmeoidh an phlean seo ar an tsamhail de ghníomhú comhoibrítheach ar son na haeráide.

Chun gníomhartha an phlean seo a chur i bhfeidhm beidh gá le rannpháirtíocht, comhoibriú agus comhpháirtíocht le raon leathan páirtithe leasmhara ó leibhéal an Rialtais go leibhéal an phobail, chun gníomhú ar son na haeráide a sheachadadh.

Cuirfidh an phlean seo smaointe, eolas agus díograis chomhchoiteann na bpáirtithe leasmhara chun cinn agus bainfidh sé leas astu.

Tacaíonn an phlean seo le comhpháirtíochtaí taighde le coláistí agus ollscoileanna 3ú leibhéal agus le heagraíochtaí taighde náisiúnta agus idirnáisiúnta níos leithne.

Aistriú Cóir & Cothroime

Seasann an phlean seo le prionsabail an cheartais aeráide agus na cothroime aeráide.

Cinnteoídh an phlean seo go ndíreofar ar na daoine is leochaílí i gContae an Chabháin agus a bhfuil an cumas is ísle acu dul i ngleic le gníomhú ar son na haeráide agus go dtacófar leo.

Tá an Chomhairle tiomanta do mhionatáireacht a dhéanamh ar riachtanais agus easpaí pobal agus iad a aithint agus do ghuth agus tacaíocht a thabhairt chun cur ar chumas pobal dul chun cinn a dhéanamh ina dtuiscint agus aghaidh a thabhairt ar na dúshláin.

Iarracht a dhéanamh faisnéis aeráide atá éasca le tuiscint a chur ar fáil, oideachas agus abhcóideacht a chur ar fáil faoin ngá le dul i ngleic le gníomhú ar son na haeráide.

Comhthairbhí a Uasmhéadú

Tá uaillmhian i gcur chuige na Comhairle maidir le neodracht aeráide inbhuanaithe chun comhshochair iolracha a shainaitheint agus a bhaint amach nuair is féidir.

Déanfaidh comhthairbhí a ndírítear orthu iarracht cosaint agus feabhsú na timpeallachta nádúrtha a bharrfheabhsú chun torthaí sláinte agus folláine a fheabhsú chomh maith le tacaíocht do gheilleagar áitiúil glan agus glas.

Tábla 3.1 Breithnithe trasghearrthacha ar chreatghníomhaíochtaí

3.2 Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta agus Measúnacht Chúí

Is próiseas sainordaithe é Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta (SEA) a dhéanann measúnú córasach ar na tionchair shuntasacha comhshaoil a d'fhéadfadh a bheith ag an bPlean Gníomhaíochta nua um Athrú Aeráide a chur i bhfeidhm roimh a chinneadh glactha deiridh. Baineann SEA le pleananna agus le gníomhartha straitéiseacha a mhúnlaíonn agus a fhrámaíonn tionscadail éagsúla. Faoi Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Éin agus Gnáthóga Nádúrtha), 2011, a thrasúíonn Treoir an AE maidir le Gnáthóga (92/43/ CEE) i ndlí na hÉireann, cinneann an measúnú an bhféadfadh an plean difear suntasach a dhéanamh do láithreáin Natura 2000. Cuirtear an SEA a cuireadh i gcrích i gcomhar leis an bplean seo i láthair in Aguisín F.

Chuaigh an LA-CAP faoi phróiseas scagtha chun a thionchar ar láithreáin Natura 2000 a mheas, rud a d'fhág go raibh gá le Measúnacht Chúí Chéim 2 (AA). Cé gur próiseas reachtúil ar leith é AA ó SEA, ritheann siad go comhthreomhar, agus chuir torthaí AA an próiseas SEA a ndearnadh cur síos air níos luaithe ar an eolas. Bhí tionchar ag próisis SEA agus AA araon ar ullmhú pleananna, ag sainiú iógaireachtaí comhshaoil agus ag moladh feabhsuithe chun feidhmíocht chomhshaoil na ngníomhartha beartaithe a fheabhsú. Cuirtear an AA a cuireadh i gcrích i gcomhar leis an bplean seo i láthair in Aguisín G.

Bhí athruithe a moladh san LA-CAP trí Thuarascáil an Phríomhfheidhmeannaigh faoi réir scagthástála le haghaidh SEA agus AA chun éifeachtaí nó tionchair shuntasacha a d'fhéadfadh a bheith ag an gcomhshaoil ar láithreáin Eorpacha a aithint. Mhol an dá phróiseas bearta maolaithe breise don LA-CAP, agus thug an SEA isteach córas monatóireachta, atá comhtháite anois san LA-CAP. Cuirfeadh gach beart maolaithe aitheanta ón SEA agus ó phróisis AA i bhfeidhm le linn thréimhse an phlean.

3.3 Rialachas Comhshaoil

Is é príomhchuspóir an LA-CAP gníomhartha aeráide a mholadh, a chothú agus a fhorghníomhú trí fheabhsuithe ar phróisis, rannpháirtíocht an phobail, forbairt de réir a chéile, agus cuir chuige foghlama comhtháite. Déanfar scagadh leanúnach ar na straitéisí seo ar feadh shaolré an phlean. Tá sé ríthábhachtach a chur i dtábhacht gurb é gné dhílis den LA-CAP sochair chomhthráthacha a ghiniúint don aeráid agus do thosca comhshaoil eile araon.

Chun iad a bhaint amach, ní mór do thionscadail a chuimsítear san LA-CAP nó a fhaigheann tacaíocht ón LA-CAP cloí, nuair is cuí, le

reachtaíocht, beartais, pleananna agus clár éagsúla. Cuimsíonn siad seo ceanglais maidir le Measúnacht Chúí ar leibhéal níos ísle, Measúnacht Tionchair Timpeallachta, agus ceadúnais riachtanacha eile laistigh den chreat reachtúil bunaithe maidir le cinnteoireacht agus toiliú, nach bhfuil an Plean ina chuid de ná ina rannpháirtí iontu.

Baineann na breithnithe sin go háirithe leis an gCreat-Treoir Uisce, creat AE lena mbunítear caighdeáin maidir le cosaint agus bainistiú uisce. Tá ról lárnach ag pleananna bainistíochta abhantraí maidir le cuspóirí na Creat-Treorach Uisce a chomhlíonadh. Cuireann siad straitéisí cuimsitheacha ar fáil chun stádas uisce fabhrach a bhaint amach agus truailliú a chosc ar fud abhantracha ar fad. Éascaíonn na pleananna seo comhoibriú i measc páirtithe leasmhara éagsúla, lena n-áirítear rialtais, pobail, agus tionscail, chun bainistiú comhtháite uisce agus caomhnú an chomhshaoil a bhaint amach, rud a chinntíonn go gcomhlíontar aidhmeanna na Treorach.

Glacann an plean cur chuige comhtháite a shainiú cleachtais inbhuanaithe úsáide talún, a fheabhsaíonn bainistíocht uisce, agus a chaomhnaíonn éiceachórais. Tá sé mar aidhm aige tionchar an athraithe aeráide ar acmhainní uisce a mhaolú agus an comhshaoil agus an tsláinte phoiblí araon a chosaint ag an am céanna. Cuireann an cur chuige comhtháite seo béim ar thiomantas na hÉireann do chuspóirí aeráide a bhaint amach agus ag an am céanna molann sé timpeallacht nádúrtha níos láidre agus níos sláintiúla.

Chomh maith leis na bearta atá dírithe ar an aeráid a shonraítear ar fud an phlean, a thairgeann comhthairbhí comhshaoil, agus nótaí comhshaoil a sholáthraíonn comhthéacs do dhul chun cinn gníomhaíochta, treorídh roinnt príonsabal rialachais comhshaoil tionscnaimh amach anseo, lena n-áirítear cur chuige cothrom agus inbhuanaithe i leith cúrsaí aeráide agus comhshaoil mar a leagtar amach i dtábla 3.2.

Sainmhíodh Prionsabail Rialachais Chomhshaoil chun tacú leis na gníomhartha sainithe aeráide agus iad a chumadh. Is é an t-údarás áitiúil, de réir mar is cuí, a thabharfaidh faoi na gníomhaíochtaí agus na forbairtí uile a fhaigheann tacaíocht ó na gníomhartha sainithe ar son na haeráide nó a imreoidh tionchar orthu de réir na bPrionsabal Rialachais Chomhshaoil seo. Tá maolú bainte amach freisin trí chúinsí comhshaoil a chomhtháthú i ngníomhaíochtaí sainithe aeráide LA-CAP. Rinneadh na bearta maolaithe sin a chomhtháthú go hiomlán sna LACAPanna.

Tábla 3.2 *Prionsabail rialachais chomhshaoil*

TA	GNÍOM
EG1	Tionscadail ghníomhaithe ar son na haeráide a chur chun cinn a thacaíonn le comhthairbhí comhshaoil agus a uasmhéadaíonn iad, amhail cosaint agus feabhsú na bithéagsúlachta; feabhas ar cháilíocht an aeir, an uisce nó na hithreach; nó luach feabhsaithe áineasa, taitneamhachta agus oidhreachta cultúrtha, lena chinntiú go mbaintear tairbhí buana amach.
EG2	Tacú le tionscadail agus tionscnaimh a bhaineann le gníomhú ar son na haeráide nó iad a éascú a fhéachann le feabhsuithe a dhéanamh ar struchtúr, bainistíocht agus sláinte na hithreach trí charbón orgánach na hithreach a mhéadú - rud a chruthóidh na tairbhí comhshaoil a bhaineann le hathléimneacht tuilte a fheabhsú trí acmhainn sealbhaithe uisce ithreacha a fheabhsú agus trí leibhéal an cheaptha GHG a bhaineann le feidhmeanna úsáide talún a mhéadú.
EG3	A chinntiú go ndéantar gach forbairt a bhfuil tacaíocht mar bhonn agus mar thaca aici nó a dtacaíonn gníomhú ar son na haeráide léi a phleanáil agus a chur chun feidhme ar bhealach a bhreithníonn go cuí an fhéidearthacht maidir le comhthairbhí comhshaoil, tionchair fhéideartha chomhshaoil agus ceanglais chosanta comhshaoil. Ní thacófar le haon tionscadal forbartha a bhaineann le gníomhú ar son na haeráide ar dócha go mbeidh tionchar diúltach suntasach aige ar an gcomhshaoil glactha.
EG4	Déanfar tionscadail cosanta i gcoinne tuilte nó oibreacha cothabhála gaolmhara a fhaigheann tacaíocht ó ghníomhaíochtaí plean ar bhealach a chuireann comhthairbhí a bhaineann le gníomhaíocht aeráide chun cinn, agus beidh aird chúí acu ar ghnáthóga agus speicis neamhchoitianta, chosanta nó thábhachtacha a chosaint agus a fheabhsú.
EG5	A chinntiú go ndéantar tionscadail a bhaineann le gníomhú ar son na haeráide ar bhealach a chuireann comhthairbhí oidhreachta cultúrtha gníomhaíochta aeráide chun cinn, agus nach ndéantar damáiste fisiciúil neamhúdairithe do ghnéithe cultúrtha, seandálaíochta nó ailtireachta dá bharr, nó nach ndéantar athrú neamhúdairithe nó míchuí ar chomhthéacs na ngnéithe oidhreachta cultúrtha iogaire.
EG6	A chinntiú go gcuirtear tionscadail a bhaineann le gníomhú ar son na haeráide i gcrích ar bhealach a chuireann comhthairbhí cáilíochta uisce maidir le gníomhú ar son na haeráide chun cinn, agus a thagann le forálacha na Treorach Réime Uisce agus an Phlean Bainistíochta Abhantraí ábhartha.
EG7	Tionscadail ghníomhaithe ar son na haeráide a chur chun cinn a thacaíonn le crainn chosanta, fála sceaigh agus gnáthóga eile amhail bogaigh, criosanna tuile a chuireann le bonneagar glas.
EG8	Tacú le deiseanna chun nascacht éiceolaíoch gnáthóg agus láithreán neamh-ainmnithe a fheabhsú chun athléimneacht agus feidhmiú foriomlán an éiceachórais a fheabhsú agus tacú le gníomhú ar son na haeráide laistigh den chontae ag an am céanna.
EG9	A chinntiú go bhfuil gach tionscadal a dtacaíonn an chomhairle leo tar éis na réamhchúraimí riachtanacha a ghlacadh chun speicis ionracha a aithint agus a bhainistiú, go háirithe maidir le speicis Sceideal III. Ní thacófar le haon tionscadal forbartha a bhaineann le gníomhú ar son na haeráide ar dóigh dó a bheith ina chúis le leathadh speiceas ionrach atá liostaithe i Sceideal III.
EG10	Tacú le deiseanna chun tacú le hathchóiriú, athshlánú agus cothabháil tailte portaigh agus spriocanna aeráide a bhaint amach ag an am céanna trí na gníomhartha aeráide a chur i bhfeidhm laistigh den phlean.

* Tabhair ar aird go bhfuil EGPanna le comhtháthú i ngach gníomh/gníomhaíocht a eascraíonn as cur chun feidhme an LA-CAP

3.4 Ailíniú le beartas/ gealltanais

Tá an LA-CAP seo, a mhéid is indéanta, ag teacht leis an bPlean Náisiúnta Gníomhaithe ar son na hAeráide agus leis an gCreat Náisiúnta Oiriúnaithe is déanaí a ceadaíodh. Tugadh aird freisin ar na huasteorainneacha astaíochtaí earnála agus ar na buiséid a chabhraíonn le beartas an rialtais maidir le gníomhú ar son na haeráide a mhúnlú agus a threorú sna cúig bliana amach romhainn.

Ina theannta sin, tá an plean seo ailínithe le spriocanna straitéiseacha na straitéise earnála a d'fhoilsigh an rialtas áitiúil i mí Aibreáin 2021 (Gníomhaíocht Éifeachtach ar son na hAeráide 2030 DECA a Sheachadadh). Leagtar amach sa straitéis seo an tiomantas uileghabhálach maidir le ceannaireacht ghníomhaithe ar son na haeráide chun cur chuige comhleanúnach i leith gníomhú ar son na haeráide a chinntiú ar fud struchtúir riaracháin agus pholaitiúla na 31 údarás áitiúil go léir, thar 6 sprioc mar atá leagtha amach thíos.

D'admhaigh Plean Forfheidhmithe Náisiúnta Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe 2022-2024 (SDGanna) go bhfuil "ról ríthábhachtach le himirt ag an rialtas áitiúil maidir le beartais náisiúnta a aistriú ina ngníomhartha praiticiúla inlámhsithe a d'fhéadfadh cabhrú le cuspóirí an SDG a achoimriú in iompraíochtaí agus i spriocanna ár bpobail aonair agus inár bpobail."

- Rialachas, ceannaireacht agus comhpháirtíochtaí le haghaidh gníomhú ar son na haeráide a chothú
- Ár spriocanna maidir le hastaíochtaí carbóin agus éifeachtúlacht fuinnimh a bhaint amach do 2030 agus 2050
- Oiriúnú don aeráid agus athléimneacht aeráide a sheachadadh
- Gníomhú ar son na haeráide a spreagadh i bpobail áitiúla
- Gníomhú ar son na haeráide i bhfiontar a spreagadh agus tacú leis an aistriú chuig geilleagar cuimsitheach, glan-nialasach agus ciorclach
- 'Aistriú Cóir' a bhaint amach go háirithe do phobail a d'fhéadfadh a bheith faoi mhíbhuntáiste eacnamaíoch trí thionscadail a dhícharbónú.

Fíor 3.2 Spriocanna Gníomhaithe Éifeachtacha ar son na hAeráide a Bhaint Amach

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

Fíor 3.3 Clár Oibre 2030: Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe Comhairle Contae an Chabháin Plean Gníomhaithe ar son na hAeráide 2024-2029 39

Tá sé mar aidhm ag Dara Plean Náisiúnta Cur Chun Feidhme de chuid na hÉireann do na Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe ó 2022 go 2024 rannpháirtíocht an rialtais áitiúil in Éirinn a threisiú. Tugtar breac-chuntas ann ar ghníomhaíochtaí sonracha chun é sin a bhaint amach, lena n-áirítear:

- Tionscnaimh atá ann cheana a chur ar taispeáint, a roinnt, agus tógáil orthu.
- Cumas a fheabhsú agus feasacht a mhúscailt.
- Na SDGanna a chomhtháthú i gcreataí rialachais agus tuairiscithe.
- Na SDGanna a chur i bhfeidhm laistigh de struchtúir phleanála áitiúla.
- Rannpháirtíocht an phobail a chothú.

Aithnítear údarais áitiúla mar cheann de naoi "Mórghrúpa" de chuid Chlár 2030 a bhfuil

ról lárnach acu i bhforbairt inbhuanaithe. Leagtar béim go háirithe i gClár Oibre 2030 ar ról uathúil na n-údarás áitiúil agus na bpobal i bhforbairt inbhuanaithe uirbeach. Tá Comhairle Contae an Chabháin ag cur na SDGanna chun cinn go gníomhach trí:

- Na SDGanna a ionchorprú ina bPleananna Forbartha Corparáideacha agus Contae.
- Páirt a ghlacadh i gcomhpháirtíochtaí áitiúla agus idirnáisiúnta nó iad a bhunú.
- Uirlis mhapála a chruthú chun gníomhartha a bhaineann le SDG a leagan amach laistigh de limistéar na Comhairle a thacóidh le cumarsáid a dhéanamh faoin gcaoi ar féidir leis an bPlean Gníomhaithe ar son na hAeráide buntáistí a sholáthar thar ghníomhú ar son na haeráide lena n-áirítear, mar shampla, tairbhí do shlíte beatha, fás eacnamaíoch, cothromas inscne, agus sláinte agus folláine.

3.5 Fís & Misean an Phlean

3.5.1 Fís an Phlean

Léiríonn Fís an phlean an dearcadh comhroinnte a bhaineann le todhchaí atá athléimneach ó thaobh na haeráide de agus atá neodrach ó thaobh na haeráide de do Chontae an Chabháin:

Go mbeidh Comhairle Contae an Chabháin ina heagraíocht atá seasmhach ó thaobh na haeráide agus ísealcharbóin a spreagann, a threoraíonn agus a thacaíonn le gníomhaíocht uaimhianach chun Geilleagar Áitiúil Aeráid-neodrach a bhaint amach

3.5.2 Misean an Phlean

Cé go sainíonn Ráiteas Físe Chomhairle Contae an Chabháin cá háit ar mhaith léi an Contae a threorú, labhraíonn a ráiteas misin lena chuspóir bunaithe maidir le gníomhú éifeachtach ar son na haeráide a sheachadadh agus a phríomhshruthú ar fud na seirbhísí agus na bhfeidhmeanna go léir. Cuidíonn an ráiteas misin seo atá dírithe ar ghníomhaíocht le hionadaithe agus páirtithe leasmhara Chomhairle Contae an Chabháin a threorú chun a gcuid oibre a chomhordú i dtreo na Físe sainithe. Is é Misean Chomhairle Contae an Chabháin maidir le gníomhú ar son na haeráide:

Misean an Phlean

Treorú trí shampla, tacú le gníomhú ar son na haeráide ar fud ár gcontae agus é a spreagadh lena chinntiú go bhfanfaidh an Cabhán ina áit tharraingteach, iomaíoch agus inbhuanaithe le cónaí inti, le cuairt a thabhairt uirthi agus le gnó a dhéanamh inti.

Gheobhaidh gach roinn de chuid na Comhairle eolas agus rannpháirtíocht chuí maidir leis na freagrachtaí a shanntar dóibh laistigh den Phlean seo. Cinntíonn an cur chuige seo freagairt atá dea-chomhordaithe agus uilechuimsitheach ar thionscnaimh a bhaineann leis an aeráid.

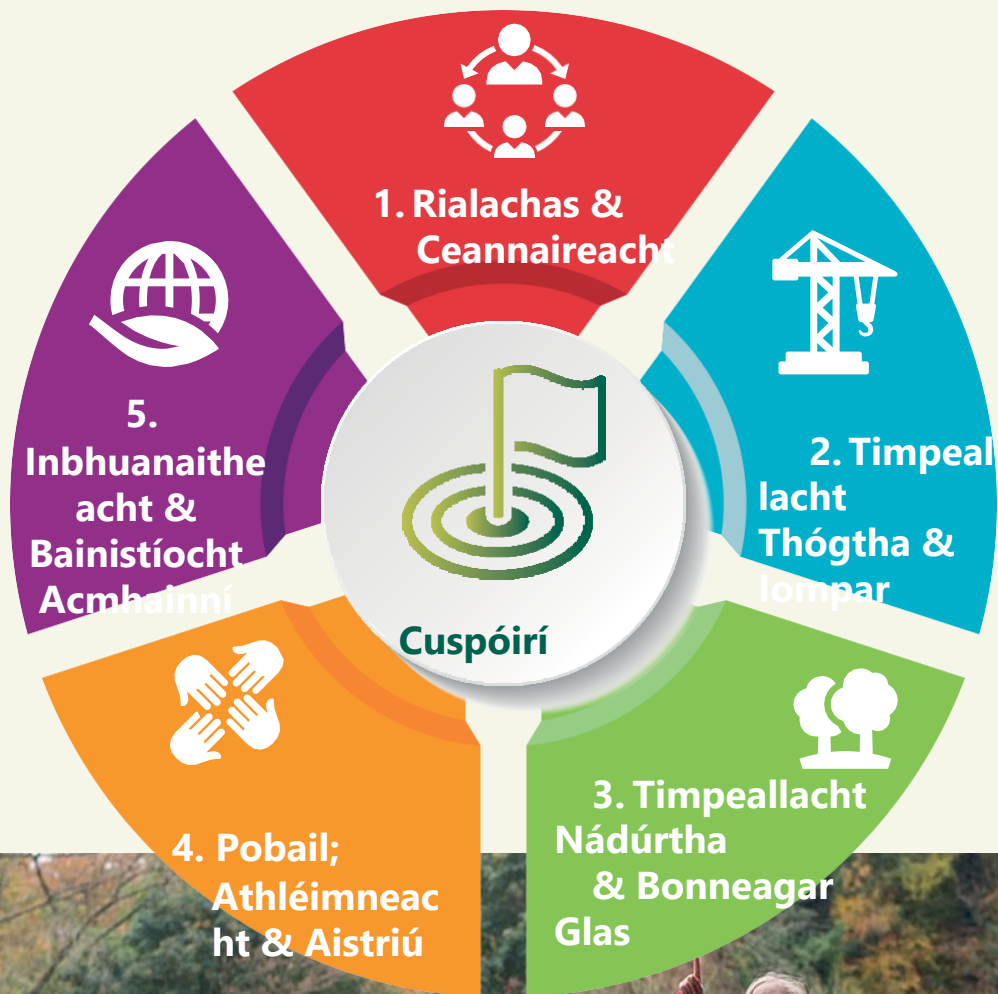

Déanfaidh an Chomhairle idirghníomhú gníomhach le saoránaigh, le gnólachtaí agus le pobail chun tuiscint ar athrú aeráide a fheabhsú, litearthacht aeráide a chur chun cinn, agus na hathruithe iompair is gá a éascú.

3.5.3 Spriocanna Straitéiseacha

Leagann spriocanna straitéiseacha síos an comhthéacs do ghníomhartha maolaithe agus oiriúnaithe i seirbhís Fhís agus Mhisean aeráide Chomhairle Contae an Chabháin. Le sainaitheint agus forbairt spriocanna den sórt sin, bunaítear cur chuige struchtúrtha maidir le socrú na ngníomhartha aeráide a dtabharfar aghaidh orthu. Tá na spriocanna sin bunaithe ar na príomhthéamaí a d'eascair as na saincheisteanna a tiomsaíodh mar chuid den bhonn fianaise agus den rannpháirtíocht le páirtithe leasmhara.

Tá 5 Sprioc Straitéiseacha sa phlean seo:

Spríoc Straitéiseach 1

Rialachas agus ceannaireacht

SG1 Soláthróidh Comhairle Contae an Chabháin ceannaireacht, rialachas agus tiomantas láidir do ghníomhú ar son na haeráide chun ár bhFís, ár Misean agus ár Spriocanna Straitéiseacha a bhaint amach de réir an Bheartais Náisiúnta

3.6 Rialachas & Ceannaireacht

Cuspóirí

- Bearta iomchuí um maolú agus um oiriúnú don ghníomhú ar son na haeráide a chur i bhfeidhm ar fud oibríochtaí uile Comhairle Contae an Chabháin
- A bheith ina eiseamláir i ngníomhú ar son na haeráide chun tionchar a imirt ar dhaoine eile, iad a chomhordú agus a chumasú chun freastal ar a n-oibleagáidí aeráide féin.
- Oibriú agus comhoibriú le hearnálacha agus gníomhaireachtaí eile chun cláir a sholáthar a thacaíonn le gníomhú ar son na haeráide.
- Teicneolaíocht a úsáid chun éifeachtúlacht a fheabhsú agus lorg carbóin ár seirbhísí a laghdú.
- Cur le heolas, feasacht agus inniúlacht fhoireann Chomhairle Contae an Chabháin maidir le hathrú aeráide agus gníomh

Éilíonn méid na dtionscnamh um athrú aeráide rialachas láidir a d'fhéadfadh a bheith in oiriúnú do na deacrachtaí agus na dúshlán atá i gceist. I ndeireadh na dála, is comhfhreagracht í an plean gníomhaíochta a chur i gcrích go héifeachtach a bhaineann le go leor páirtithe leasmhara, a shíneann níos faide ná Comhairle Contae an Chabháin. Mar sin féin, is cinnteoir cinniúnach ratha é tiomantas gan choinne Chomhairle Contae an Chabháin rialachas agus treoir láidir a chur ar fáil maidir leis an bplean seo a bhaint amach.

Sa chomhthéacs sin, déanfaidh Comhairle Contae an Chabháin maoirseacht ar iarrachtaí astaíochtaí gás ceaptha teasa a chiorrú ar fud a sócmhainní agus a bonneagair agus athléimneacht a threisiú ag an am céanna chun seachadadh seirbhíse gan bhriseadh a chinntiú. Ina theannta sin, tá sé mar aidhm ag an gcomhairle tionchar a imirt ar dhaoine eile agus cabhrú leo lena ngealltanais aeráide a chomhlíonadh. Déanfaidh gníomhaíochtaí a leagtar amach faoi spríoc straitéiseach an Rialachais agus na Ceannaireachta Comhairle Contae an Chabháin a spreagadh chun dul i mbun gníomh aeráide a mbeidh tionchar aige:

- **Acmhainneachtaí Gníomhaithe ar son na hAeráide:** Na hacmhainní agus na struchtúir rialachais riachtanacha a bhunú chun cinnteoireacht fhónta a éascú agus chun tacú le cur i bhfeidhm LA-CAP.

- **Comhordú Tras-Rannach:** Foireann na n-údarás áitiúil um ghníomhú ar son na haeráide a ghníomhachtú chun comhoibriú a chothú i measc ranna éagsúla, rud a chumasóidh gníomhartha a bhaint amach ar fud sheirbhísí uile na comhairle.
- **Comhoibriú:** Dul i dteagmháil le ranna rialtais, gníomhaireachtaí agus páirtithe leasmhara ábhartha, comhpháirtíochtaí a chruthú chun réitigh a aimsiú le haghaidh cur i bhfeidhm gníomhaíochta.
- **Príomhshruthú:** A chinntiú go bhfuil straitéisí, beartais, pleananna agus tionscadail uile na comhairle ag teacht leis an LA-CAP agus maoiniú a fháil do ghníomhartha tosaíochta.
- **Feasacht an Phobail:** Feasacht an phobail a ardú chun tacaíocht a fháil do chur i bhfeidhm LA-CAP.
- **Monatóireacht agus Tuairisciú:** Córas a bhunú chun monatóireacht a dhéanamh ar dhul chun cinn i dtreo gnóthachtáil gníomhaíochta agus tuairisciú trédhearcach a chinntiú.

Go hachomair, tá rialachas láidir agus ceannaireacht diongbháilte lárnach i dtiomantas Chomhairle Contae an Chabháin gníomhú fiúntach ar son na haeráide a chur chun cinn i gcomhar le páirtithe leasmhara éagsúla.

Tábla 3.3 Ailíniú Beartais Rialachais & Ceannaireachta & Comhthairbhí

Ailíniú Beartais	Comhthairbhí
<p>Spríocanna Forbartha Inbhuanaithé</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>11 SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>13 CLIMATE ACTION</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>16 PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS</p> </div> </div> <p>Gníomhú Éifeachtach ar son na hAeráide a Sheachadadh</p>	<div style="display: flex; flex-wrap: wrap; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center; margin: 10px;"> <p>Rialachas Feabhsaithe</p> </div> <div style="text-align: center; margin: 10px;"> <p>Rannpháirtíocht Chathartha</p> </div> <div style="text-align: center; margin: 10px;"> <p>Rannpháirtíocht Foirne</p> </div> <div style="text-align: center; margin: 10px;"> <p>Feabhsaithe Seachadadh Seirbhíse</p> </div> </div>

Tábla 3.4 Gníomhartha Rialachais & Ceannaireachta

Rialachas & Ceannaireacht						
Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhpháirtithe	Tréimhse Ama
Cuspóir: Bearta iomchuí um maolú agus um oiriúnú don ghníomhú ar son na haeráide a chur i bhfeidhm ar fud oibríochtaí uile Chomhairle Contae an Chabháin						
G1	Straitéis um Sholáthar Poiblí Glas (GPP) a thabhairt chun críche, a ghlacadh agus a chur i bhfeidhm ar aon dul le beartais náisiúnta. Tá straitéis GPP le cur i bhfeidhm ar fud na seirbhísí agus na bhfeidhmeanna go léir agus le húsáid chun seirbhísí agus ábhair a sholáthar.	Comhcheangailte	Straitéis a thabhairt chun críche agus a ghlacadh. Straitéis a chur i bhfeidhm.	Soláthar/ SMT	Gach Roinn	2024
G2	Uirlis mhionatóireachta agus tuairiscithe a fhorbairt lena chinntiú go bhfuil GPP leabaithe i ngach soláthar.	Maolú	Uirlis faireacháin a fhorbairt.	Soláthar/ Corparáideach / AD	Gach Roinn	2024
G3	A chinntiú go dtugtar faoi Monatóireacht & Tuairisciú GPP lena chinntiú go gcuirtear Critéir Ghlasa san áireamh i gconarthaí.	Maolú	Líon na gconarthaí a ndearnadh measúnú orthu le haghaidh cuimsiú GPP	Foireann Soláthair/ Gníomhaithe ar son na hAeráide	Gach Roinn	Leanúnach
G4	Beartas um Gníomhú ar son na hAeráide a phríomhshruthú mar chuid lárnach de chuspóirí an Phlean Chorparáidigh lena chinntiú go dtugtar aird chuí ar ghníomhaíochtaí na n-údarás áitiúil agus ar sheachadadh feidhmeanna agus seirbhísí.	Comhcheangailte	Gach cuspóir a bhaineann leis an bplean a ailíniú leis an mBeartas um Gníomhú ar son na hAeráide	SMT	Gach Roinn de Chomhairle Contae an Chabháin	2024
G5	Cuidiú le hathbheithniú meántearma 2024 ar Phlean Forbartha Geopháirc Chabháin Chuilcí chun leanúnachas cuspóirí atá dírithe ar an aeráid a chinntiú leis an bPlean Gníomhaithe ar son na hAeráide	Comhcheangailte	Ailíniú cuspóirí uile an phlean	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	Oifigeach Forbartha na Geopháirce	2024

Rialachas & Ceannaireacht

Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhpháir tithe	Tréimhse Ama
Cuspóir: Bearta iomchuí um maolú agus um oiriúnú don ghníomhú ar son na haeráide a chur i bhfeidhm ar fud oibríochtaí uile Chomhairle Contae an Chabháin						
G6	A chinntiú go bhfuil na leaganacha is déanaí de phleananna, de bheartais agus de straitéisí an Chabháin ag teacht go hiomlán le Plean Gníomhaithe ar son na hAeráide an Chabháin.	Comhcheangailte	Athbhreithniú ar phleananna agus ar bheartais reatha.	SMT	Corparáideach/ AD	Gach bliain
G7	Tá gach rannóg i gceannas ar an bhFoireann um Gníomhú ar son na hAeráide a nuashonrú go leanúnach le sonraí tionscadail nua chun breithnithe um Gníomhú ar son na hAeráide a chinntiú	Comhcheangailte	Athbhreithniú ráithiúil le heisiúint chuig an bhFoireann Gníomhaithe ar son na hAeráide	SMT	Gach Roinn de Chomhairle Contae an Chabháin	2024
G8	Gníomhú ar son na hAeráide a chur san áireamh ar chlár oibre chruinnithe uile na Comhairle lena gcinntítear go bhfuil EManna cothrom le dáta leis an eolas agus an fhaisnéis is gá chun tacú le cur i bhfeidhm CAP.	Comhcheangailte	Gníomhú ar son na hAeráide a chuimsiú ar gach clár oibre cruinnithe	Corparáideach	SMT, An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2024
G9	Déanfar Gníomhú ar son na hAeráide a ionchorprú sa phróiseas PMDS.	Comhcheangailte	Ionchorprú in PMDS	Corparáideach/ AD	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2025
Cuspóir: Bearta iomchuí um maolú agus um oiriúnú don ghníomhú ar son na haeráide a chur i bhfeidhm ar fud oibríochtaí uile Chomhairle Contae an Chabháin						
G10	A chinntiú go ndéanann gach rannóg ionadaíocht ar an gCoiste um Gníomhú ar son na hAeráide chun na gníomhartha atá leagtha amach sa Phlean Gníomhaithe ar son na hAeráide a chur chun cinn.	Comhcheangailte	Measúnú ar choiste Eintitis ábhartha a chur in ionad ball den choiste de réir mar is gá	SMT	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2024
G11	Buiséid leordhóthanacha a sholáthar do chodanna cuí chun gníomhaíochtaí CAP a chur i bhfeidhm agus chun deiseanna maoinithe a aimsiú chun tacú le straitéisí infheistíochta níos fadtéarmaí.	Comhcheangailte	Buiséid a sholáthar. Caingne a chríochnú.	SMT	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	Gach bliain
G12	Scrúdú ar chumraíocht reatha oibre sa bhaile chomh maith le cleachtas oibre níos cliste chun an t-am taistil nó an fad a thaistealaítear a laghdú d'fhostaithe. Athbhreithniú a dhéanamh ar pholasaí cianoibre le comhairliúchán leis an bhfoireann go léir.	Oiriúnú	Athbhreithniú beartais a chur i gcrích. Am taistil nó Km a chainníochtú. Laghdú ar KManna nó am taistil.	AD	SMT	2025

Rialachas & Ceannaireacht

Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhpháirtithe	Tréimhse Ama
Cuspóir: A bheith ina eiseamláir i ngníomhú ar son na haeráide ionas go mbeidh tionchar, comhordú agus cur ar chumas daoine eile a n-oibleagáidí a chomhlíonadh						
G13	Lá Bliantúil um Ghníomhú ar son na hAeráide a reáchtáil, a chur chun cinn agus tacú leis laistigh de Chomhairle Contae an Chabháin	Comhcheangailte	Rannpháirtíocht in imeachtaí	Corparáid each/ AD	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeráide	Gach bliain
G14	Post mar Oifigeach Bithéagsúlachta a chur i bhfeidhm laistigh de Chomhairle Contae an Chabháin.	Maolú	Oifigeach Bithéagsúlachta a Chur i bhFeidhm	Corparáid each/ AD	SMT	2024
G15	Oifigeach ainmnithe ar na meáin shóisialta a chur i bhfeidhm chun Comhairle Contae an Chabháin a chur chun cinn mar ambasadóir don athrú aeráide. Beidh an t-oifigeach freagrach as aird a tharraingt ar an athrú aeráide, as é a chur chun cinn agus as feachtas a chruthú ina leith trí láithreán gréasáin Chomhairle Contae an Chabháin.	Comhcheangailte	Oifigeach na meán sóisialta a chur i bhfeidhm	Corparáid each/ AD	SMT	2025
G16	Post mar bhainisteoir áiseanna/réadmhaoine/sócmhainne a chur i bhfeidhm i gComhairle Contae an Chabháin.	Comhcheangailte	Oifigeach bainistíochta saoráidí/réadmhaoine/sócmhainní a chur i bhfeidhm	Corparáid each/ AD	SMT	2024
Cuspóir: A bheith ina eiseamláir i ngníomhú ar son na haeráide ionas go mbeidh tionchar, comhordú agus cur ar chumas daoine eile a n-oibleagáidí a chomhlíonadh						
G17	Stoc oideachais leabharlainne a nuashonrú le heolas reatha maidir le gníomhú ar son na haeráide nuair atá sé ar fáil. Lean ar aghaidh le hábhar a nuashonrú de réir mar is gá.	Maolú	Méid an inneachair ionadaithe	Leabharlann	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeráide	2024
G18	Athbhreithniú a dhéanamh ar chomórtas eastáit na nÚdarás Áitiúil d'fhonn saincheisteanna ar nós athrú aeráide a ionchorprú nuair is féidir.	Comhcheangailte	Líon na gcomórtas a reáchtáladh	Tithíocht	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeráide	2024
G19	Tithe comhairle nua-athchóirithe agus tógtha a chur chun cinn mar shamplaí dea-chleachtas de chaomhnú fuinnimh agus tábhacht an chreasa dícharbónaithe ó chonraitheoirí áitiúla agus ón bpobal araon.	Comhcheangailte	Líon na ngníomhaíochtaí promóisin ar tugadh fúthu.	Tithíocht	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeráide	2025
G20	Feabhas a chur ar an mbéim ar thithíocht shóisialta a fhorbairt ar láithreáin in aice le lár na mbailte agus áiseanna áitiúla. A chinntiú go ndéantar aon fhorbairt a dtacaítear léi a phleanáil ar bhealach a thugann aird chuí ar íogaireachtaí comhshaoil amháil an t-uisce glactha, an comhshaoil, cáilíocht aeir áitiúil, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha agus oidhreacht chultúrtha.	Maolú	Líon na bhforbairtí nua i ngar do lár na mbailte	Tithíocht	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeráide	2025

Rialachas & Ceannaireacht

Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhpháirtithe	Tréimhse Ama
Cuspóir: Oibriú agus comhoibriú le hearnálacha agus gníomhaireachtaí eile chun cláir a sholáthar a thacaíonn le gníomhú ar son na haeráide						
G21	Tionscal, Gnó agus Fiontar a chur ar an eolas faoi na foinsí cistiúcháin is infheidhme atá ar fáil dóibh chun cabhrú le laghdú nó cur chun feidhme gás ceaptha teasa ar uasghrádú fuinnimh, ag féachaint go cuí d'íogaireachtaí comhshaoil amhail gabhdóirí áitiúla daonna, láithreáin Eorpacha agus bithéagsúlacht, agus an gá le struchtúir chosanta a chosaint agus a chaomhnú go hiomchuí i gcomhréir leis na rialacháin ábhartha um struchtúir chosanta.	Maolú	Líon na n-imeachtaí faisnéise a tionóladh	LEO	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2024
G22	Athbhreithniú feidhmíochta fuinnimh a dhéanamh ar bhonn ráithiúil. Aireofar san athbhreithniú sonraí faoi fhuinneamh agus dul chun cinn laghdaithe GHG ó bhonnlínte.	Comhcheangailte	Dul chun cinn maidir le laghdú GHG	Oifigeach Fuinnimh, Bainisteoir an Fhlít	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2024
G23	Ionchur a dhéanamh i measúnú féidearthachta chun a fháil amach an féidir coirp uisce a shainaitheint atá an-leochaileach d'fhíorthéagmhais uisce a bhaineann leis an athrú aeráide, agus atá i mbaol gan ceanglais Chreat-Treoir Uisce an AE a chomhlíonadh le fócas ar obair leantach agus ar ghníomh cosanta/feabhais.	Comhcheangailte	Féidearthacht i gcrích	Comhshaol	Uisce Éireann/ LAWPRO/ Seirbhísí Uisce	De réir mar is gá
G24	Páirt ghníomhach a ghlacadh agus féachaint le moltaí a ghlacadh a thagann ón Oifig Réigiúnach um Gníomhú ar son na hAeráide (CARO) AGUS ó Réigiún Gníomhaithe ar son na hAeráide an Tuaiscirt agus an Iarthair.	Comhcheangailte	Líon na moltaí a glacadh	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	LEO	2024
G25	Gach cuspóir a bhaint amach laistigh de Straitéis dhigiteach ICT Chomhairle Contae an Chabháin.	Oiriúnú	Líon na gculpóirí a baineadh amach	TF	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2024

Rialachas & Ceannaireacht

Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhpháirtithe	Tréimhse Ama
Cuspóir: Teicneolaíocht a úsáid chun éifeachtúlacht a fheabhsú agus lorg carbóin ár seirbhísí a laghdú.						
G26	Cur chuige a chur in oiriúint do néaltheicneolaíocht den chéad uair chun an méid fuinnimh a úsáideann freastalaithe fisiceacha agus bonneagar coimhdeach amhail córais fuaraithe a laghdú. Glacfar céimeanna chun a chinntiú go bhfuil spriocanna inbhuanaitheachta agus carbóin ag an soláthraí néalríomhaireachta a roghnófar a thagann le cuspóir foriomlán an phlean seo.	Oiriúnú	Laghdú ar líon na bhfreastalaithe fisiceacha	TF	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2026
G27	Athsholáthar teicneolaíochta i seomra na comhairle chun cruinnithe hibrideacha a éascú amach anseo agus ag an am céanna a chinntiú go ndéantar bainistíocht chuí ar WEEE a ghintear mar thoradh ar an ngníomh seo.	Oiriúnú	Teicneolaíocht nua a chur chun feidhme	TF	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2025
G28	Leanúint ar aghaidh ag laghdú printéirí ar fud na heagraíochta agus ag an am céanna ag cinntiú go ndéantar bainistíocht chuí ar WEEE a ghintear mar thoradh ar an ngníomh seo.	Oiriúnú	Líon na bprintéirí a baineadh	TF	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2029
G29	Córas M&R a úsáid chun faisnéis a fháil faoi astaíochtaí GHG eagraíochtaí chun tuairisciú trédhearcach, cothrom agus cruinn ar dhul chun cinn dícharbónaithe a áirithiú chun páirtithe leasmhara a choinneáil ar an eolas.	Comhcheangailte	Ionchur sa chóras M&R	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	Oifigeach Fuinnimh	2024
Cuspóir: Cur le heolas, feasacht agus inniúlacht fhoireann Chomhairle Contae an Chabháin maidir le hathrú aeráide agus gníomhú ar son na haeráide						
G30	Clár rannpháirtíochta um gníomhú ar son na haeráide a chruthú agus a chur i bhfeidhm laistigh den eagraíocht do gach ball foirne agus do Chomhaltaí Tofa.	Comhcheangailte	Líon na mball foirne agus na gComhaltaí Tofa le hoiliúint a chur i gcrích	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	Corparáideach/ AD	2024
G31	Pacáiste gníomhaíochta ar son na haeráide a fhorbairt mar chuid den phróiseas ionduchtúcháin do gach ball foirne laistigh agus lasmuigh agus do EManna.	Comhcheangailte	Pacáiste Gníomhaíochta ar son na haeráide a fhorbairt	Corparáideach/ AD	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2024
G32	Oiliúint chuí agus leanúnach a chur ar fáil do Bhaill an Choiste um Gníomhú ar son na hAeráide. A chinntiú go bhfuil gach ball foirne ar an eolas faoin gcaoi a dtéann imeachtaí adhaimsire i bhfeidhm ar an gcomhairle ó thaobh seirbhísí agus airgeadas a sholáthar.	Comhcheangailte	Líon na gclár oiliúna i gcrích	Corparáideach/ AD	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide, CARO	Gach bliain
G33	Fóram tras-roinne comhoibrítheach a fhorbairt chun oideachas agus feasacht a mhúscailt i measc na foirne ar ghníomhartha, tionscnaimh agus scéimeanna maoinithe athraithe aeráide atá ar fáil chun cabhrú le cur i bhfeidhm. Úsáid tionscadal eiseamláireach agus láithreán taispeántais a chur san áireamh.	Comhcheangailte	Fóram a fhorbairt	An Fhoireann Comhshaoil / Gníomhaíochta ar son na hAeráide	Pobal & Fiontar	2024

Spríoc Straitéiseach 2

Timpeallacht Thógtha agus Iompar

SG2 Gníomhartha aeráide a shaothrú chun athléimneacht aeráide na timpeallachta tógtha agus an iompair a mhéadú chun ár spriocanna maidir le hastaíochtaí a laghdú a bhaint amach

3.7 Timpeallacht Thógtha & Iompar

Cuspóirí

- Tionchar na comhairle ar an gcomhshaol a laghdú trí bhainistíocht fuinnimh eagraíochtúil agus uasghrádaithe.
- Acmhainní a chaomhnú, astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú, úsáid foinsí fuinnimh in-athnuaite a mhéadú agus éifeachtúlacht fuinnimh a mhéadú ar fud ár dtithíocht, ár n-oifigí agus ár mbonneagar.
- A chinntiú go dtugann córais agus pleananna pleanála éigeandála aghaidh ar ghníomhú ar son na haeráide chun ár sócmhainní agus bonneagar criticiúil a chosaint ó theagmhais adhaimsire agus chun freagairt éigeandála chomhordaithe agus acmhainní a chinntiú do gach éigeandáil agus teagmhas a bhaineann leis an aeráid, lena n-áirítear tuilte.
- Cur chun feidhme agus leathnú sásraí taistil ghníomhaigh a chur chun cinn, tacú leo agus iad a éascú. Déanfar é seo i gcomhar le príomhpháirtithe leasmhara eile, chun nascacht, soghluaisteacht agus athrú modha sa Chabhán a fheabhsú.
- Astuithe iompair na comhairle a laghdú trí éifeachtúlacht breosla a mhéadú, aistriú flít a éascú agus cleachtais oibre reatha a scrúdú.
- Pleananna agus straitéisí a ailíniú, a nuashonrú agus a chur i bhfeidhm de réir mar is gá chun iompar inbhuanaithe agus taisteal gníomhach sa Chabhán a chumasú.

Cuimsíonn an timpeallacht thógtha i gContae an Chabháin cineálacha éagsúla struchtúr, lena n-áirítear foirgnimh chónaithe, phoiblí, thionsclaíocha agus thráchtála, mar aon le bonneagar criticiúil ar nós bóithre, droichid, córais draenála, agus líonraí fuinnimh agus cumarsáide. Cuireann foirgnimh go mór le hastaíochtaí an chontae. Chun dul i ngleic leis sin, ní mór dúinn tosaíocht a thabhairt d'éifeachtúlacht fuinnimh a fheabhsú agus aistriú chuig foinsí téimh ísealcharbóin i bhfoirgnimh. Ina theannta sin, tá sé ríthábhachtach bonneagar fuinnimh in-athnuaite a bhunú chun cur le dícharbónú na heangaí náisiúnta, rud a thairgeann rogha eile éiceabhách seachas breoslaí iontaise.

Is príomhthosaíocht é freisin an timpeallacht thógtha a chaomhnú ó éifeachtaí díobhálacha an athraithe aeráide. Is éard atá i gceist leis seo ná rioscaí a bhaineann leis an aeráid do phríomhbhonneagar amhail foirgnimh faoi úinéireacht na comhairle, bóithre, draenacha uisce stoirme, áiseanna poiblí, agus an eangach fuinnimh a íoslaghdu. Chun é seo a bhaint amach tá gá le mionphleanáil,

ullmhacht agus bainistíocht sócmhainní i gcomhar le príomhpháirtithe leasmhara agus gníomhaireachtaí ar nós Oifig na nOibreacha Poiblí (OPW), go háirithe maidir le riosca tuilte.

Tagann astaíochtaí iompair Chontae an Chabháin go príomha ó spleáchas trom ar ghluaisteacht phríobháideacha. Chun aghaidh a thabhairt air seo, ní mór dúinn úsáid carranna a laghdú, rothaíocht agus siúl a chur chun cinn, roghanna iompair poiblí a fheabhsú, agus glacadh feithiclí astaíochtaí ísle a spreagadh. D'fhéadfadh cáilíocht an aeir, soghluaisteacht mhéadaithe agus sláinte poiblí fheabhsaithe a bheith mar thoradh ar na bearta sin.

Tá an-tóir ar Fheithiclí Leictreacha (EVanna) ar fud na tíre, ag ailíniú leis an aistriú ó feithiclí atá á gcumhachtú le breosla iontaise. Mar thaca leis an treocht sin, tá sé mar aidhm ag an gComhairle an t-aistriú teicneolaíochta a éascú go gníomhach trí chomhoibriú le soláthraithe seirbhíse chun an bonneagar luchtaithe riachtanach a leathnú, ag freastal ar an éileamh méadaitheach ar stáisiúin luchtaithe inrochtana.

Tábla 3.5 Ailíniú Beartais Timpeallachta Tógtha & Iompair & Comhthairbhí

Ailíniú Beartais	Comhthairbhí
<p>Spiocanna Forbartha</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>11 SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>7 AFFORDABLE AND CLEAN ENERGY</p> </div> </div> <p>Gníomhú Éifeachtach ar son na hAeráide a Sheachadadh</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="background-color: #4CAF50; color: white; border-radius: 50%; padding: 10px; text-align: center;">DEC A</div> <div style="background-color: #2E7D32; color: white; border-radius: 50%; padding: 10px; text-align: center;">DEC A</div> <div style="background-color: #00BCD4; color: white; border-radius: 50%; padding: 10px; text-align: center;">DEC A</div> <div style="background-color: #004A80; color: white; border-radius: 50%; padding: 10px; text-align: center;">DEC A</div> </div>	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Cruthú Post</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Forbairt Áitiúil</p> </div> </div> <div style="display: flex; justify-content: space-around; margin-top: 20px;"> <div style="text-align: center;"> <p>Athléimneacht Níos Mó</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Costais Laghdaith</p> </div> </div>

Tábla 3.6 Timpeallacht Thógtha & Iompar Gníomhaíochtaí

Timpeallacht Thógtha						
Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhpháirtithe	Tréimhse Ama
Cuspóir: Tionchar na gcomhairlí ar an gcomhshaol a laghdú trí bhainistíocht fuinnimh eagraíochtúil agus uasghrádaithe						
BE1	Clár beart a ullmhú agus a chur i bhfeidhm d'Fhoirgnimh/ Áiseanna na Comhairle chun cabhrú le laghdú 51% ar astaíochtaí gás ceaptha teasa (GHG) nach mbaineann le leictreachas a bhaint amach faoi 2030 agus chun oiriúnú don athrú aeráide a fheabhsú.	Maolú	Clár a ullmhú. Clár a chur i ngníomh.	Áiseanna/Bainistíocht Sócmhainní/ Comhshaol/ Tithíocht	Gach Roinn	2030
BE2	Foirgnimh Phoiblí - Soilsiú braiteora a chur i bhfeidhm i ngach áit choiteann agus i ngach conair d'fhoirgnimh phoiblí oiriúnacha.	Maolú	Líon na bhfoirgneamh le huasghráduithe soilsiú	Gach Rannóg ar a bhfuil Freagracht as Foirgnimh Phoiblí	Bainisteoir Saoráidí/ Sócmhainní	2025
BE3	Sannfaidh Comhairle Contae an Chabháin eintiteas chun clár sócmhainní/réadmhaoine a thiomsú ina sonrú gach foirgneamh agus talamh faoi úinéireacht na comhairle. Is féidir an clár seo a úsáid ansin chun cabhrú le glan-nialas agus díonadh inbhuanaitheachta ar fhoirgnimh atá faoi úinéireacht na comhairle a bhaint amach. Déanfar an clár a nuashonrú go rialta.	Comhcheangailte	An clár do chríochnú. An Clár a Athbhreithniú	Bainisteoir Saoráidí/ Sócmhainní	SEAI/Tithíocht	2025
BE4	Creat láidir measúnaithe riosca agus bainistíochta a chur i bhfeidhm ar fhoirgnimh agus ar réadmhaoine faoi úinéireacht an Údarás Áitiúil chun na príomhleochaileachtaí do thionchair an athraithe aeráide a aithint agus a chosaint agus chun cur isteach ar an tseirbhís a mhaolú.	Comhcheangailte	Measúnú Riosca a Chur i gCrích	Bainisteoir Saoráidí/ Sócmhainní	Tógáil Tithíochta	2024

Timpeallacht Thógtha

Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhpháir tithe	Tréimhse Ama
Cuspóir: Tionchar na gcomhairlí ar an gcomhshaol a laghdú trí bhainistíocht fuinnimh eagraíochtúil agus uasghrádaithe						
BE5	Clár Pathfinder an Chabháin a sheachadadh faoi 2025 agus foinsí maoinithe náisiúnta agus réigiúnacha eile a shaothrú chun éifeachtúlacht fuinnimh a iarfheistiú agus a fheabhsú agus astaíochtaí a laghdú. Cláir chistiúcháin bhreise den chineál céanna a shaothrú le haghaidh tuilleadh oibreacha laghdaithe astaíochtaí agus tionchar a mholadh agus a fheidhmiú ag an am céanna lena chinntiú go dtabharfaidh gach obair iarfheistithe tús áite d'éifeachtúlachtaí fuinnimh agus do ghiniúint fuinnimh in- thnuaite (PV gréine, geoiteirmeach agus micrea-ghaoth nuair is féidir); ag féachaint go cuí d'íogaireachtaí comhshaoil amhail láithreáin Eorpacha agus bithéagsúlacht.	Maolú	An Clár i gcrích. Laghdú ar úsáid fuinnimh foirgneamh	Oifigeach Comhshaoil / Fuinnimh	SEAI/ Tithíocht/ Áiseanna/ bainisteoir sócmhain ne	2025
BE6	An Tionscadal Éifeachtúlachta Fuinnimh Soilsithe Phoiblí a sheachadadh sa Chabhán mar chuid de Scéim PLEEP chun astaíochtaí GHG agus úsáid fuinnimh Soilsíú Poiblí a laghdú. Gníomhaíochtaí féideartha a chinntiú chun leibhéal lúman agus raon speictreach atá ann cheana a chothabháil/a rialú nó a laghdú chun éifeachtaí ar bhithéagsúlacht a sheachaint.	Maolú	Líon na n-uasghráduithe soilsithe i gcrích. Laghdú ar úsáid fuinnimh	Bóithre	RMO TII	2024
BE7	Straitéis fhoirmiúil iarfheistithe tithíochta a fhorbairt agus a chur i bhfeidhm maidir le héifeachtúlacht fuinnimh dár stoc tithíochta le fócas tosaigh i mBaile an Chabháin mar an DZ ag féachaint go cuí d'íogaireachtaí comhshaoil amhail gabhdóirí áitiúla daonna, láithreáin Eorpacha agus bithéagsúlacht; agus an gá le struchtúir chosanta a chosaint agus a chaomhnú go cuí, le linn aon oibreacha iarfheistithe.	Maolú	Straitéis i gcrích. Líon na dtithe a iarfheistíodh	Tógáil Tithíochta	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeráide	2025
BE8	A chinntiú go dtógtar gach foirgneamh poiblí nua de chuid na comhairle de réir na gCaighdeán Glan-nialasach agus aird chuí á tabhairt ar an ngá atá ann a chinntiú nach mbeidh aon éifeacht dhiúltach shuntasach ar an gcomhshaol ag forbairt fuinnimh in-athnuaite atá mar chuid den tionscadal seo.	Maolú	Líon na dtógálacha nua curtha i gcrích go glan-nialas	Tógáil Tithíochta, Bóithre, C&E agus Pleanáil.	Pleanáil	As seo amach

Timpeallacht Thógtha

Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhph áirithe	Tréimh e Ama
Cuspóir: Acmhainní a chaomhnú, astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú, úsáid teicneolaíochtaí fuinnimh in-athnuaite a mhéadú agus éifeachtúlacht fuinnimh a mhéadú ar fud ár dtithíocht, ár n-oifigí agus ár mbonneagar						
BE9	Úsáid a bhaint as uirlis Bhearna go Sprioc chun bonn eolais a chur faoi chinntí agus leanúint le foirgnimh faoi úinéireacht na comhairle a iarfheistiú chun astaíochtaí amhail Leictreachas, Teirmeach agus lompar a laghdú agus éifeachtúlacht fuinnimh a fheabhsú ag féachaint go cuí d'íogaireachtaí comhshaoil amhail gabhdóirí áitiúla daonna, láithreáin Eorpacha agus bithéagsúlacht; agus an gá le struchtúir chosanta a chosaint agus a chaomhnú go cuí, le linn aon oibreacha iarfheistithe.	Maolú	Sonraí bailíochtaith e maidir le hastaíochtaí. Laghdú % ar astaíochtaí ón mbonnlíne	Oifigeach Fuinnimh/ Tithíocht	An tAonad um Ghníomhú ar son na hAeráide	2029
BE10	Uasghrádú ar réadmhaoin chónaithe agus tráchtála atá folamh agus tréigthe cheana féin i mBaile agus i gContae an Chabháin a éascú agus tacú leis trí scéimeanna ar nós Town Centre First, ag féachaint d'íogaireachtaí comhshaoil amhail gabhdóirí áitiúla daonna, láithreáin Eorpacha agus bithéagsúlacht agus an gá le struchtúir a chosaint agus a chaomhnú go cuí.	Maolú	Líon na dtithe a uasghrádaíodh. Líon na dtithe á n-áitiú	Pleanáil & Tithíocht Foirgníocht	An Roinn Forbartha Tuaithe agus Pobail An Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil & Tithíochta	2029
BE11	Iníúchadh a dhéanamh ar fhéidearthacht PV gréine a chur i bhfeidhm ar charrchlóis atá faoi úinéireacht na comhairle agus imscrúdú a dhéanamh ar indéantacht suiteála ar gach foirgneamh cuí de chuid na Comhairle/na bhFoirgneamh Poiblí. I gcás ina ndeimhnítear trí mheasúnú loinnreach agus dallta nach mbeidh aon tionchar féideartha ag forbairt gréine den sórt sin ar ghabhdóirí íogaire.	Maolú	Líon na suiteálacha gréine	Bainisteoir Áiseanna, Comhshaoil & Bóithre agus Tithíocht.	An Fhoireann Gníomhaithe ar son na hAeráide/pleanáil	2026
BE12	Clár a bhunú chun fardal iomlán Rátála Fuinnimh Foirgnimh (BER) a ullmhú do gach tithíocht shóisialta faoi úinéireacht phoiblí laistigh dá limistéar feidhme, ag brath ar GDPR. Liosta a athbhreithniú agus a nuashonrú gach bliain, ag féachaint go cuí d'íogaireachtaí comhshaoil amhail gabhdóirí áitiúla daonna, láithreáin Eorpacha agus bithéagsúlacht; agus an gá atá le struchtúir chosanta a chosaint agus a chaomhnú go cuí, le linn aon oibreacha iarfheistithe.	Maolú	Clár a chur i gcrích le frámaí ama gaolmhara. Líon na BER i gcrích. Athbhreithniú ar liosta	Bainisteoir Saoráidí/Socmhainní	Tógáil Tithíochta	2024

Timpeallacht Thógtha

Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhpháir tithe	Tréimhse Ama
Cuspóir: Cinntiú go dtugann córais agus pleananna pleanála éigeandála aghaidh ar ghníomhú ar son na haeráide chun bonneagar criticiúil a chosaint ó theagmhais adhamsire agus chun freagairt éigeandála chomhordaithe agus acmhainní a chinntiú ar gach éigeandáil agus teagmhas a bhaineann leis an aeráid, lena n-áirítear tuilte						
BE13	A chinntiú go gcuirtear bearta éifeachtúlachta agus caomhnaithe uisce i bhfeidhm i bhfoirgnimh agus i dtithíocht nua LA, trí theicneolaíochtaí coigilte uisce a chur san áireamh i dtithíocht phoiblí agus i bhfoirgnimh phoiblí, trí oiliúint a chur ar phluiméirí agus trí chonraitheoirí a thógáil i mbearta éifeachtúlachta uisce, agus lena n-áirítear beart éifeachtúlachta uisce i Soláthar Glas. Le linn aon oibreacha, tabharfar aird chuí ar íogaireachtaí comhshaoil amhail gabhdóirí áitiúla daonna, láithreáin Eorpacha agus bithéagsúlacht; agus ar an ngá atá le struchtúir chosanta a chosaint agus a chaomhnú go cuí.	Maolú	Líon na bhfoirgneamh nua i gcrích. Laghdú ar úsáid uisce i Lítear	Bainisteoir Saoráidí/ Sócmhainní	Tógáil Tithíochta	2026
BE14	A chinntiú go gcomhlíonann gach tithíocht shóisialta nua a thógann Comhairle Contae an Chabháin íoschaighdeán Rátála Fuinnimh Foirgnimh A2 chun astaíochtaí GHG agus ídiú Fuinnimh a laghdú; ag féachaint go cuí don ghá atá ann a chinntiú nach mbeidh aon éifeacht dhiúltach shuntasach ar an gcomhshaoil ag forbairt fuinnimh in-athnuaite atá mar chuid den tionscadal seo.	Maolú	Líon na bhfoirgneamh rátáilte A2. BER i gcrích. BER nuashonraithe mar is gá	Tógáil Tithíochta	Comhairleoirí Fuinnimh	2029
BE15	Leanúint ar aghaidh ag iarfhéistiú agus ag uasghrádú oibreacha na n-aonad tithíochta sóisialta atá ann cheana go rátáil BER B2 chun astaíochtaí GHG, ídiú fuinnimh a laghdú ag féachaint d'íogaireachtaí comhshaoil amhail gabhdóirí áitiúla daonna, láithreáin Eorpacha agus bithéagsúlacht.	Maolú	Líon na dtithe uasghrádaithe go BER B2. Líon na dtithe atá beartaithe lena n-uasghrádú go B2	Tógáil Tithíochta	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeráide	2029
BE16	Coiste stiúrtha drochairsire trasearnálach a chur ar bun chun déileáil le teagmhais drochairsire amhail tuilte, pleanáil a dhéanamh lena nglacadh agus iad a mhaolú. Comhoibriú agus páirt a ghlacadh le SWFLM.	Maolú	Coiste bunaithe	MDanna	Gach Roinn	2024
BE17	Réiteach a dhéanamh ar shaincheisteanna tuilte áitiúla ag baint úsáide as maoiniú OPW agus na Roinne Iompair (Clár Draenála, Oibreacha Oiriúnaithe Aeráide agus Athléimneachta, Scéim Mionoibreacha OWP ag féachaint go cuí do chosaint bithéagsúlachta agus láithreán Eorpach agus ilroinnt gnáthóg a sheachaint.	Oiriúnú	Rannpháirtíocht agus críochnú scéim mhionoibreacha an OPW	Bóithre/MDanna	OPW	2029

Timpeallacht Thógtha

Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhpháirtithe	Tréimhse Ama
Cuspóir: Cinntiú go dtugann córais agus pleananna pleanála éigeandála aghaidh ar ghníomhú ar son na haeráide chun bonneagar criticiúil a chosaint ó theagmhais adhaimsire agus chun freagairt éigeandála chomhordaithe agus acmhainní a chinntiú ar gach éigeandáil agus teagmhas a bhaineann leis an aeráid, lena n-áirítear tuilte						
BE18	A chinntiú go bhfaighfear/ginfear eolas féideartha faoi thuilte amach anseo trí Mheasúnú Riosca i gcás Tuilte (FRA) agus go n-úsáidfear é chun bonn eolais a chur faoi riachtanais oiriúnúcháin oiriúnacha laistigh den phróiseas Bainistíochta Forbartha agus chun Plean Forbartha an Chontae a ullmhú, de réir na dTreoirínte d'Údaráis Phleanála maidir le Bainistiú Riosca i gcás Tuilte (DoECLG & OPW, 2009).	Oiriúnú	Measúnú riosca i gcrích. Bearta oiriúnaithe leagtha amach agus in úsáid chun pleananna eile a threorú	Bóithre/Manna	DoECLG / OOP	2024
BE19	Foireann Pleanála Práinnfhreagartha trasearnála a chur i bhfeidhm.	Maolú	Foireann Curtha i bhFeidhm. Gnáthchruinnithe tionólta agus taifeadta	SMT/ Seirbhís Dóiteáin	Gach Roinn	2024
BE20	Athbhreithnithe bliantúla a dhéanamh ar ár bPlean Práinnfhreagartha chun cuntas a thabhairt ar imeachtaí athraithe aeráide níos minice. A chinntiú go ndéantar athbhreithniú bliantúil ar phleananna práinnfhreagartha lena chinntiú go bhfuil an acmhainn chúil acmhainní i bhfeidhm chun freagairt éifeachtach éigeandála a sholáthar, ar shaincheisteanna atá ag méadú mar thoradh ar athrú aeráide lena n-áirítear tuilte agus loscadh sléibhe.	Maolú	Athbhreithniú ar an bplean reatha. Nuashonrú bliantúil ar an bplean.	Seirbhísí Dóiteáin	Bóithre/Manna	2029
BE21	Gnáthphlean foirmiúil cothabhála agus glantacháin gáitéar a fhorbairt chun a chinntiú go bhfuil clár i bhfeidhm i ngach baile agus sráidbhaile atá i mbaol tuilte agus go nglanfar gach gáitéar roimh shéasúir an fhómhair agus an gheimhridh.	Maolú	Forbairt plean. Plean i ngníomh. Tuilte laghdaithe i gceantair i mbaol	Bóithre/Manna	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2024
BE22	Úsáid an Chláir Tionchair Aimsire a chur i bhfeidhm ar fud na gCeantar Bardasach go léir chun tionchair iarbhír na n-imeachtaí drochaimsire go léir ar an ardán náisiúnta a thaifeadadh agus a chomhthiomsú.	Maolú	Clár i bhfeidhm	Bóithre/Manna	Met Éireann / FSS	2025
BE23	Measúnú Riosca a dhéanamh ar bhonneagar bóithre chun déine na rioscaí athraithe aeráide ar a bhfeidhm agus ar a riocht a aithint. Ba cheart foráil a dhéanamh sa mheasúnú riosca do thuiscint agus cainníochtú na rioscaí a bhaineann leis. Ba cheart na torthaí a chomhtháthú i bpróisis cinnteoireachta, i gclár bhonneagair bóithre agus i straitéisí infheistíochta.	Maolú	Measúnú riosca i gcrích	Bóithre	TFI	2025

Timpeallacht Thógtha

Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhph áirtithe	Tréimhse Ama
Cuspóir: Cinntiú go dtugann córais agus pleananna pleanála éigeandála aghaidh ar ghníomhú ar son na haeráide chun bonneagar criticiúil a chosaint ó theagmhais adhaimsire agus chun freagairt éigeandála chomhordaithe agus acmhainní a chinntiú ar gach éigeandáil agus teagmhas a bhaineann leis an aeráid, lena n-áirítear tuilte						
BE24	Iniúchadh a dhéanamh ar bhealaí chun an méadú ionchasach ar riachtanais chothabhála agus ar chostais ar bhonneagar bóithre ó strus aeráide a íoslaghdú - Breithnithe maidir le hathrú aeráide a chomhtháthú ag céimeanna dearaidh - Iniúchadh a dhéanamh ar athléimneacht aeráide na n-ábhar a úsáidtear i dtógáil agus i gcothabháil bóithre. Scrúdaigh roghanna chun lonnaíocht ar bhóithre a laghdú mar gheall ar dhrochaimsir.	Maolú	Roghanna malartacha agus laghduithe costais a chur i bhfeidhm	Bóithre	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2025
BE25	Measúnú riosca a dhéanamh ar struchtúir oidhreachta, chultúrtha agus chosanta agus sheandálaíochta chun measúnú a dhéanamh ar leochaileacht i leith thionchair an athraithe aeráide agus chun athléimneacht a chothú do na sócmhainní sin.	Comhcheangailte	Measúnú Riosca a Chur i gCrích	Oifigeach Oidhreachta	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2024
BE26	Athbhreithniú a dhéanamh ar an bPlean Oidhreachta a chuimsíonn an Plean Bithéagsúlachta. Cuirfidh na gníomhartha laistigh den phlean seo dea-chleachtas chun cinn maidir le drochthionchair an athraithe aeráide ar struchtúir atá tábhachtach ó thaobh na staire de agus ar an gcomhshaol nádúrtha.	Comhcheangailte	An tAthbhreithniú a Chur i gCrích	Oifigeach Oidhreachta	Oifigeach Bithéagsúlachta/Foireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2024

Iompar

Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhpháirtithe	Tréimhse Ama
Cuspóir: Cur chun feidhme agus leathnú sásraí taistil ghníomhaigh a chur chun cinn, tacú leo agus iad a éascú. Déanfar é seo i gcomhar le príomhpháirtithe leasmhara eile, chun nascacht, soghluaisteacht agus athrú modha sa Chabhán a fheabhsú						
TR1	Leanúint ar aghaidh ag rolladh amach Bonneagar Taistil Ghníomhach ag uasmhéadú an mhaoinithe atá ar fáil ón Údarás Náisiúnta Iompair (NTA). I measc na dtionscadal tosaíochta tá lána rothaíochta ó Ospidéal an Chabháin go Stáisiún Bus an Chabháin, droichead coise Achadh an Lúir, Feabhsúcháin Sábháilteachta do choisithe/rothaithe Bhóthar an Stáisiúin, Muinchille, agus aird chuí á tabhairt ar íogaireachtaí comhshaoil amhail láithreáin Eorpacha agus bithéagsúlacht.	Comhcheangailte	Tionscadail Taistil Ghníomhacha i gCrích	Bóithre/Taistéal Ghníomhach	NTA, Pleanáil	2026
TR2	Leanúint ar aghaidh ag cur chun cinn úsáid agus forbairt modhanna iompair soghluaisteachta inbhuanaithe laistigh den chontae. Teagmháil le háisitheoirí ilmhódacha maidir le hoiriúnacht agus cur chun feidhme tionscnamh den sórt sin i mbailte cuí.	Comhcheangailte	Líon na bhfeachtas promóisin. Méadú ar chineálacha éagsúla modhanna iompair	An tAonad um Ghníomhú ar son na hAeráide/Oifigeach na Meán Sóisialta	Bóithre	2026
TR3	I measc na dtionscadal tosaíochta atá á gcur ar fáil ag an nGréasán Náisiúnta Rothaíochta faoi láthair tá: Glasbhealach 40km (An Cabhán go Béal Átha Conaill, An Cabhán go Canáil Uladh) agus Glasbhealach Uirbeach Bhaile an Chabháin Céim 2. Céim 2 de ghlasbhealach lánscartha Bhaile an Chabháin a chur i bhfeidhm go hiomlán agus aird chuí á tabhairt ar dheiseanna chun luach turasóireachta, áineasa agus oidhreacht cultúrtha a bhaineann leis an mbealach a fheabhsú, agus íogaireachtaí comhshaoil amhail an timpeallacht uisce glactha, cáilíocht aeir áitiúil, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha, agus íogaireachtaí oidhreacht cultúrtha gaolmhara.	Comhcheangailte	Líon na dtionscadal i gcrích. Líon na nglasbhealaí i gcrích Km.	Bóithre/Taistéal Ghníomhach	BIÉ, Pleanáil	2026

Iompar

Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhpháir títhe	Tréimhse Ama
Cuspóir: Cur chun feidhme agus leathnú sásraí taistil ghníomhaigh a chur chun cinn, tacú leo agus iad a éascú. Déanfar é seo i gcomhar le príomhpháirtithe leasmhara eile, chun nascacht, soghluaisteacht agus athrú modha sa Chabhán a fheabhsú						
TR4	<p>"Oibriú leis an Údarás Náisiúnta Iompair, Nasc Tuaithe, Aonad Comhordaithe Iompair Bhus Éireann agus an Chabhán agus tacú leo chun tionscnaimh iompair phoiblí an chontae a sheachadadh agus a leathnú. Lena n-áirítear Bealaí agus láithreacha bailithe agus tionchar á mholadh agus á fheidhmiú ag an am céanna chun a chinntiú go gcuirfidh tionscadail den sórt sin comhthairbhí chun cinn maidir le gníomhú ar son na haeráide agus nach sáróidh siad critéir ábhartha maidir le cosaint an chomhshaoil ná nach gcruthóidh siad éifeachtaí diúltacha suntasacha ar an gcomhshaoil."</p>	Comhcheangailte	Líon na mbealaí breise agus na láithreacha bailithe	Bóithre/Taist eal Gníomha ch	NTA, Nasc Tuaithe, Bus Éireann, Cavan Transportation Aonad Comhordait he	2026
TR5	Líon na scéimeanna bealaí sábháilte chun na scoile sa chontae a mhéadú. Scéimeanna a chur chun cinn agus teagmháil le Boird Bhainistíochta ag féachaint go cuí d'íogaireachtaí comhshaoil amhail an timpeallacht uisce glactha, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha cáilíocht aeir áitiúil, oidhreacht chultúrtha srl.	Comhcheangailte	Líon na scéimeanna bealaí sábháilte chun na scoile i bhfeidhm. Líon na scoileanna a ghlacann páirt sa scéim	Bóithre/Taist eal Gníomha ch	NTA/Scoil eanna Glasa	2024
TR6	Aistriú modha a chur chun cinn agus a spreagadh trí fheasacht a mhúscailt ar Bhonneagar Taistil Gníomhaigh ar fud an Chabháin. Feachtas amháin ar na meáin shóisialta a reáchtáil in aghaidh na bliana.	Maolú	Feachtas i gcrích. Méadú ar úsáid an bhonneagair taistil ghníomhaigh	Bóithre/Taist eal Gníomha ch	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2029
TR7	Bheith i do chomhpháirtí don Údarás Náisiúnta Iompair atá á riaradh ag an gClár Taistil Níos Cliste agus páirt a ghlacadh le tionscnaimh ghaolmhara ar nós an Mharc Taistil Níos Cliste; ag féachaint go cuí d'íogaireachtaí comhshaoil amhail an timpeallacht uisce glactha, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha cáilíocht aeir áitiúil, oidhreacht chultúrtha srl.	Maolú	Líon na dtionscnaimh ar tugadh fúthu	Bóithre/Taist eal Gníomha ch	NTA/TFI	2024

Iompar						
Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhphá irtithe	Tréimhse Ama
Cuspóir: Astaíochtaí iompair na gcomhairlí a laghdú trí éifeachtúlacht breosla a mhéadú, aistriú flít a éascú agus cleachtais oibre reatha a scrúdú						
TR8	Straitéis EV a fhorbairt do Chontae an Chabháin agus gníomhaíochtaí/ moladh a chur i bhfeidhm mar a aithníodh agus aird chúil á tabhairt ar rochtain do dhaoine faoi mhíchumas ar luchtú EV a chinntiú, agus íogaireachtaí comhshaoil amhail an timpeallacht uisce glactha, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha, cáilíocht aeir áitiúil, oidhreacht chultúrtha.	Maolú	Forbairt Straitéise	Bóithre	Oifigeach Fuinnimh/F oireann Gníomhaith e ar son na hAeráide	2024
TR9	Straitéis bainistithe flít a fhorbairt lena n-áiritheofar ailíniú le CAP agus ag an am céanna a chinntiú go bhfaighfear fuinneamh/breosla a úsáidtear chun feithiclí údaráis áitiúil a chumhachtú go hinbhuanaithe, agus go mbeidh cleachtais bhainistíochta ag deireadh a ré iomchuí i bhfeidhm d'Fheithiclí Leictreacha.	Maolú	Forbairt Straitéise	Bóithre	Oifigeach Fuinnimh/F oireann Gníomhaith e ar son na hAeráide	2025
TR10	Gnáthanáilís staitistiúil ar úsáid breosla feithiclí flít a chur i bhfeidhm d'fhonn oibriú ar úsáid a laghdú bliain i ndiaidh bliana.	Maolú	Úsáid breosla	Bóithre	Oifigeach Fuinnimh/F oireann Gníomhaith e ar son na hAeráide	2029
TR11	Straitéis dícharbónaithe a dhéanamh do chabhlach údaráis áitiúil de réir teorach ó CCMA agus SEAI a ghníomhachtaíonn Seachain - Athraigh - Samhail oibriú chun íslithe astaíochtaí 51% a bhaint amach faoi 2030 a fheabhsú. Treochlár a chur i bhfeidhm maidir le dícharbónú don chabhlach LA.	Maolú	Forbairt Straitéise	Bóithre	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeráide	2026
TR12	Gnáthchleachtadh oideachais a dhéanamh le gach Tiománaí Feithicle de chuid an LA trí: 1. Oiliúint CPC bainistíochta cabhlaigh, 2. Éiceathiománaí & oiliúint tiománaithe feithiclí agus an coinníoll seo a áireamh i straitéis dícharbónaithe flít.	Maolú	Oiliúint a chur i gcrích	Bóithre	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeráide	2029
TR13	Fardal fhlít na nÚdarás Áitiúil a ullmhú, lena n-áirítear feithiclí ar léas agus stádas an chéanna i.e. deireadh saoil.	Maolú	Fardal i gcrích	Bóithre	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeráide	2024
TR14	EVanna a cheannach mar fheithiclí cabhlaigh athsholáthair i gcás ina bhfuil siad oiriúnach agus ar fáil ar an margadh i gcomhréir leis an straitéis dícharbónaithe, agus a áirithiú ag an am céanna go bhfuil fuinneamh/breosla a úsáidtear chun feithiclí malartacha na n-údarás áitiúil a chumhachtú foinsithe go hinbhuanaithe, agus go bhfuil cleachtais bhainistíochta iomchuí a bhfuil a ré caite i bhfeidhm le haghaidh Feithiclí Leictreacha.	Maolú	Líon na bhfeithiclí traidisiúnta a bhfuil EV curtha ina n-ionad	Bóithre	Oifigeach Fuinnimh/F oireann Gníomhaith e ar son na hAeráide	2029

Iompar

Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhpháir títhe	Tréimhse Ama
Cuspóir: Astaíochtaí iompair na gcomhairlí a laghdú trí éifeachtúlacht breosla a mhéadú, aistriú flít a éascú agus cleachtais oibre reatha a scrúdú						
TR15	Cineáil breosla le haghaidh flít HGV a athsholáthar le roghanna malartacha amhail HVO nó bithmheatán nuair a bhíonn teicneolaíocht agus táirge ar fáil agus ag an am céanna a áirithiú go bhfaightear fuinneamh/breosla a úsáidtear chun feithiclí údaráis áitiúil a chumhachtú go hinbhuanaithe, agus go bhfuil cleachtais bhainistíochta iomchuí deireadh saoil i bhfeidhm le haghaidh HGVanna.	Maolú	Líon na bhfeithiclí a úsáideann HVO nó breosla ionadúil	Bóithre	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2029
TR16	Imscrúdú a dhéanamh ar an ngá atá le soláthar feithicle/feithiclí roinnte d'úsáid ghnó foirne na nÚdarás Áitiúil (cuairteanna ar an láthair srl) agus an scéim rothaíocht chun na hoibre a chur chun cinn chun úsáid rothar a spreagadh chun taisteal chuig an obair/ón obair. Carr-roinnt a spreagadh.	Maolú	Imscrúdú i gcrích	Bóithre	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2024
TR17	Iniúchadh taistil foirne a dhéanamh chun a fháil amach conas atá baill foirne ag taisteal chuig an obair agus ón obair agus chun tuiscint a fháil ar na háiseanna nó ar an mbonneagar breise a d'fhéadfadh a bheith ag teastáil chun tacú le modhanna taistil inbhuanaithe malartacha. Is féidir iniúchadh a úsáid freisin chun meastóireacht a dhéanamh ar mhíleáiste bliantúil fhlíth liath an LA agus na hastaíochtaí carbóin a eascraíonn as	Maolú	Iniúchadh i gcrích. KManna bliantúla a chainníochtú.	An Fhoireann Aeráide/ Comhshaol	Gach ball foirne	2024
TR18	Nuair is féidir, cithfholcadáin agus seomraí athraithe a sholáthar chun taisteal gníomhach agus taisteal foirne a éascú trí iompar inbhuanaithe.	Comhcheangailte	Saoráidí a chur chun feidhme	Bainisteoir Saoráidí/S ocmhainní	SMT	2025
TR19	Cruinnithe fíorúla a chur chun cinn thar chruinnithe pearsanta chun taisteal gnó na foirne laistigh agus lasmuigh den chontae a laghdú.	Oiriúnú	Laghdú ar KM thaisteal gnó	Corparáideach	SMT	2024

Iompar						
Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhpháir títhe	Tréimhse Ama
Cuspóir: Pleananna agus straitéisí a ailíniú, a nuashonrú agus a chur i bhfeidhm de réir mar is gá chun iompar inbhuanaithe agus taisteal gníomhach sa Chabhán a chumasú						
TR20	"Pleananna Iompair Áitiúla a fhorbairt, a ghlacadh agus a chur i bhfeidhm do bhailte breise le béim ar mhodhanna iompair inbhuanaithe agus fead athrú modha a chur chun cinn ag cinntiú go bhfuil na pleananna seo: - Deartha chun tionchair fhéideartha chomhshaoil agus éiceolaíochta a bhaineann le bonneagar taistil ghníomhaigh tacaíthe a mhaolú. - Tacú le feabhsú comhshaoil/bithéagsúlachta le linn an phróisis forbartha taistil ghníomhaigh."	Oiriúnú	Plean a fhorbairt.	Bóithre/MDanna	Pleanáil	2029
TR21	Straitéis rothaíochta do bhaile an Chabháin agus do Chontae an Chabháin ar fad a nuashonrú agus é sin a chur chun cinn. Easnaimh sa líonra do gach baile a aithint; ag féachaint go cuí d'íogaireachtaí comhshaoil amhail an timpeallacht uisce glactha, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha cáilíocht aeir áitiúil, oidhreacht chultúrtha srl.	Maolú	Forbairt Straitéise	Bóithre/Taisteal Gníomhach	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2025
TR22	Plean iompair/soghluasteachta a dhearadh agus a chur i bhfeidhm le haghaidh Achadh an Lúir agus Choill an Chollaigh; ag féachaint go cuí d'íogaireachtaí comhshaoil amhail an timpeallacht uisce glactha, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha cáilíocht aeir áitiúil, oidhreacht chultúrtha srl. Agus tús áite á thabhairt d'iompar inbhuanaithe á áirithiú.	Maolú	Pleananna a fhorbairt	Bóithre/Taisteal Gníomhach	An Fhoireann Pleanála/Gníomhaithe ar son na hAeráide	2025
TR23	Plean iompair úsáide talún do Bhaile an Chabháin a thabhairt chun críche; ag féachaint go cuí d'íogaireachtaí comhshaoil amhail an timpeallacht uisce glactha, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha cáilíocht aeir áitiúil, oidhreacht chultúrtha srl. Agus tús áite á thabhairt d'iompar inbhuanaithe á áirithiú.	Maolú	Pleananna a fhorbairt	Bóithre/Taisteal Gníomhach	An Fhoireann Pleanála/Gníomhaithe ar son na hAeráide	2024

Spríoc Straitéiseach 3

An Comhshaol Nádúrtha & Bonneagar Glas

SG3 Timpeallacht Nádúrtha Chontae an Chabháin a fheabhsú chun tacú le réitigh atá bunaithe ar an dúlra maidir le hathléimneacht aeráide agus laghdú ar astaíochtaí agus bithéagsúlacht shaibhrithe á cur chun cinn ag an am céanna.

3.8 An Timpeallacht Nádúrtha & Bonneagar Glas

Cuspóirí

- Ár gcomhshaol agus a bhithéagsúlacht agus dobharcheantair uisce a chur chun cinn agus a chosaint mar phríomh-chumasóirí d'oiriúnú agus maolú aeráide ar fud an chontae, trí sheirbhísí inbhuanaithe a sheachadadh, lena n-áirítear iad siúd a dhíríonn ar réitigh atá bunaithe ar an dúlra, i gcomhar le hearnálacha agus pobail
- Bonneagar glas a chur chun cinn mar líonra pleanáilte straitéiseach de limistéir nádúrtha agus leathnádúrtha le gnéithe comhshaoil eile, atá deartha agus bainistithe chun raon leathan seirbhísí éiceachórais a sheachadadh, agus ag an am céanna ag cur le bithéagsúlacht
- Tailte portaigh a chosaint ó thuilleadh díghráidithe

Is contae tuaithe é an Cabhán den chuid is mó a bhfuil clú agus cáil air mar gheall ar an líon mór lochanna agus córais chasta abhann. Is í an talmhaíocht an úsáid talún atá i réim agus tá ról tábhachtach aici freisin i bhfás eacnamaíoch agus inbhuanaithe Chontae an Chabháin.

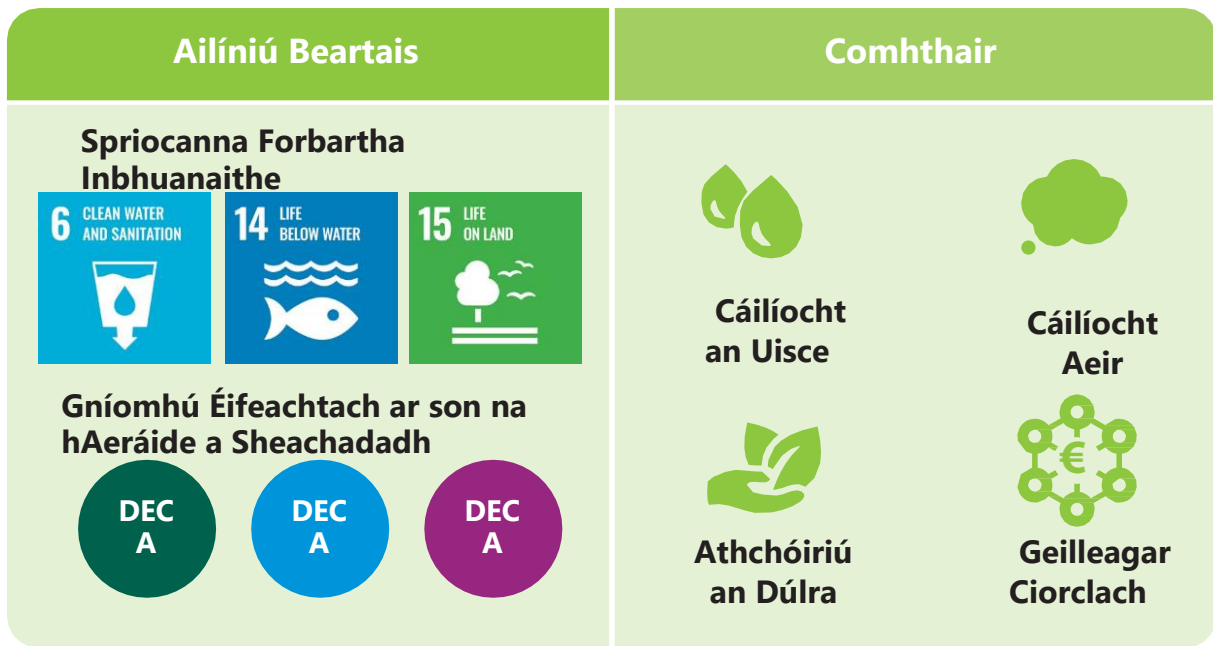
Cruthaíonn athrú aeráide leanúnach agus réamh-mheasta rioscaí suntasacha don chomhshaol nádúrtha. Tá méadú teochta agus imeachtaí adhaimsiore ag ídiú na bithéagsúlachta agus na ngnáthóg. Bíonn tionchar suntasach ag na cleachtais talmhaíochta freisin ar rátaí méadaithe triomaigh nó ar theagmhais ard-déine báistí.

Is í fíis na Comhairle a chinntiú go gcaomhnaítear agus go bhfeabhsaítear timpeallacht nádúrtha Chontae an Chabháin

agus go méadófar an soláthar bonneagair ghlais nuair is féidir. Is sócmhainn luachmhar é bonneagar glas chun tacú leis an mbithéagsúlacht, chun tacú le bainistíocht riosca uisce stoirme agus tuile, chun stóráil carbóin a bharrfheabhsú agus ag an am céanna chun deiseanna a thairiscint do sheirbhísí éiceachórais, do thaisteal gníomhach, do thaitneamhacht agus do chaitheamh aimsire.

Trí infheistíocht a dhéanamh chun an comhshaol nádúrtha a chothabháil agus a fheabhsú, cuirfear réimse sochar ar fáil a chabhróidh le rioscaí an athraithe aeráide a bhainistiú agus a laghdú agus a chabhróidh le hathléimneacht a thógáil trí chreimeadh ithreach a laghdú, sruthlú agus moilliú uisce, fuarú agus scáiliú a sholáthar i gceantair uirbeacha, fiadhúlra agus bithéagsúlacht a mhéadú agus cur le sláinte agus folláine.

Tábla 3.7 An Timpeallacht Nádúrtha & Bonneagar Glas Ailíniú Beartais & Comhthairbhí

Tábla 3.8 An Timpeallacht Nádúrtha & Gníomhartha Bonneagair Ghlais

An Comhshaol Nádúrtha & Bonneagar Glas							
Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhpháirtithe	Tréimhse Ama	
<p>Cuspóir: Ár gcomhshaol agus a bithéagsúlacht agus a dobharcheantair uisce a chur chun cinn agus a chosaint mar phríomhchumasóirí oiriúnaithe agus maolaithe aeráide ar fud an chontae, trí sheirbhísí inbhuanaithe a sheachadadh, lena n-áirítear iad siúd a dhíríonn ar réitigh atá bunaithe ar an dúlra, i gcomhar le hearnálacha agus pobail</p>							
N1	Plean Gníomhaíochta Bithéagsúlachta áitiúil a fhorbairt agus a chur i bhfeidhm chun bithéagsúlacht áitiúil a chosaint agus a fheabhsú, lena n-áirítear bearta atá ábhartha don aeráid.	Comhcheangailte	Forbairt plean. Plean i ngníomh.	Oifigeach Bithéagsúlachta	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2025	
N2	Imeachtaí le téama aeráide a mhéadú agus a chinntiú go ndéanfar inbhuanaitheacht agus gníomhú ar son na haeráide a chomhtháthú i ngach imeacht trí bheartas ar fud na n-údarás áitiúil a fhorbairt maidir le himeachtaí m.sh. Seachtain Oidhreacht/Seachtain Bithéagsúlachta/Seachtain Eolaíochta/Seachtain na bhFálta Sceach.	Comhcheangailte	Líon na n-imeachtaí ar glacadh páirt iontu	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	Oifigeach Comhshaoil/Oifigeach Bithéagsúlachta	2029	
N3	Beartas a fhorbairt agus a chur i bhfeidhm maidir le húsáid lotnaidicídí ceimiceacha agus luibhicídí do limistéir atá á mbainistiú ag Comhairle Contae an Chabháin, ag cinntiú nach n-úsáidtear na substaintí seo ach go pointe nach gcothaíonn éifeachtaí suntasacha ar an timpeallacht ghlactha, amhail an timpeallacht uisce glactha, bithéagsúlacht nó láithreáin Eorpacha.	Maolú	Beartas maidir le lotnaidicídí ceimiceacha a chur chun feidhme	MDanna	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide/Oifigeach Bithéagsúlachta	2024	
N4	Treoirlínte a ullmhú maidir le Bainistiú Speiceas Eachtrannach Ionrach. Déanfaidh foireann inniúil éiceolaíochta na treoirlínte sin a fhorbairt, agus beidh aird chuí acu ar an ngá le leathadh speiceas ionrach a bhainistiú agus a chosc go hiomchuí.	Maolú	Treoirlíne i gcric. Treoirlínte i bhfeidhm	MDanna	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide/Oifigeach Bithéagsúlachta	2024	

An Comhshaol Nádúrtha & Bonneagar Glas

Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhpháirtithe	Tréimhse Amháil
Cuspóir: Ár gcomhshaol agus a bithéagsúlacht agus a dobharcheantair uisce a chur chun cinn agus a chosaint mar phríomhchumasóirí oiriúnaithe agus maolaithe aeráide ar fud an chontae, trí sheirbhísí inbhuanaithe a sheachadadh, lena n-áirítear iad siúd a dhíríonn ar réitigh atá bunaithe ar an dúlra, i gcomhar le hearnálacha agus pobail						
N5	Plean Bonneagair Ghlais a fhorbairt lena n-áirítear líonra bonneagair ghlais don Chontae a chuimsíonn éiceolaíocht, maolú ar an athrú aeráide agus oiriúnú don athrú sin, chun athléimneacht aeráide, comhthairbhí maidir le gníomhú ar son na haeráide agus riachtanais maidir le cosaint an chomhshaoil a mhéadú.	Comhcheangailte	Forbairt plean. Plean i ngníomh.	Bóithre	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide/Oifigeach Bithéagsúlachta/Pleanáil	2025
N6	Iniúchadh a dhéanamh ar thalamh uile na n-údarás áitiúil, suirbhéanna éiceolaíochta/gnáthóige a dhéanamh agus aird a tharraingt ar cheantair atá i mbaol agus orthu siúd atá oiriúnach d'athchóiriú agus do stóráil fheabhsaithe carbóin, agus conairí féideartha fiadhúlra a shainiú lena gcosaint trí phlean reachtúil freisin.	Comhcheangailte	Líon na láithreán a ndearnadh iniúchadh orthu	Oifigeach Bithéagsúlachta	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2025
N7	Suirbhé bogach Contae a dhéanamh agus moltaí a chur i bhfeidhm ó thaobh caomhnú agus athchóiriú bogach.	Comhcheangailte	Suirbhé a chur i gcrích	Oifigeach Bithéagsúlachta	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2024
N8	Cuidiú le measúnú féidearthachta chun a fháil amach an féidir dobharlaigh atá an-leochaileach d'imeachtaí uisce neamhghnácha a bhaineann leis an athrú aeráide a shainiú ag féachaint go cuí d'íogaireachtaí comhshaoil amháil an timpeallacht uisce glactha, cáilíocht aeir áitiúil, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha, agus íogaireachtaí a bhaineann leis an oidhreacht chultúrtha.	Maolú	Líon na ndobharlach atá i mbaol teagmhas adhamsire	Oifigeach Bithéagsúlachta/Comhshaol	LAWPRO	2025
N9	Beartas SUDS a fhorbairt agus a chur i bhfeidhm agus leanúint le tosaíocht a thabhairt do bhearta SUDS i dtionscadail údarais áitiúil lena gcinntítear go gcuirtear réitigh dhúlrahunaithe/ cosaint na bithéagsúlachta agus ilroinnt gnáthóg a sheachaint san áireamh sa phlean.	Maolú	Beartas a fhorbairt. Cur i bhfeidhm Beartais	Bóithre	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2024
N10	Fearas uirlisí bainistíochta fála scean cois bóthair a ullmhú a chuireann baill foirne ar an eolas faoi luach fála scean, go háirithe fála oidhreachta agus a thugann breacchuntas ar an gcleachtas is fearr maidir lena mbainistiú, agus aird chuí á tabhairt ar fhálta scean dúchasacha.	Comhcheangailte	Trealamh uirlisí a chomhlánú	Oifigeach Bithéagsúlachta/Bóithre	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2025

An Comhshaol Nádúrtha & Bonneagar Glas

Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhphá irtithe	Tréimhse Ama
Cuspóir: Ár gcomhshaol agus a bithéagsúlacht agus a dobharcheantair uisce a chur chun cinn agus a chosaint mar phríomhchumasóirí oiriúnaithe agus maolaithe aeráide ar fud an chontae, trí sheirbhísí inbhuanaithe a sheachadadh, lena n-áirítear iad siúd a dhíríonn ar réitigh atá bunaithe ar an dúlra, i gcomhar le hearnálacha agus pobail						
N11	Féachfaidh Comhairle Contae an Chabháin le tosaíocht a thabhairt do sheachadadh scéimeanna tuile aitheanta ag an gClár Measúnaithe agus Bainistíochta Riosca i gcás Tuilte Dobharcheantair (CFRAM) sa chontae agus le réitigh atá bunaithe ar an dúlra agus atá mar chuid lárnach de na scéimeanna seo a chur chun cinn agus aird chuí á tabhairt ar an ngá atá le réitigh atá bunaithe ar an dúlra agus Córais Draenála Inbhuanaithe a chur chun cinn, agus íogaireachtaí comhshaoil ag na láithreacha seo, lena n-áirítear cáilíocht uisce, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha, conairí bruachacha agus éiceolaíocht uisceach, taitneamhacht amhairc agus luach áineasa agus taitneamhachta.	Maolú	Líon na dtionscadal CFRAMS ar tugadh tús áite dóibh. Líon na dtionscadal CFRAMS i gcrích.	Bóithre	OPW	2029
N12	Plean crann agus coillearnáí a fhorbairt chun clúdach crann a mhéadú ar thalamh atá faoi úinéireacht na comhairle, ag baint úsáide as speicis chuí chun carbón a stóráil, tacú leis an dúlra, ithreacha agus cáilíocht an uisce a fheabhsú, agus cabhrú le cosaint tuilte agus dearadh uirbeach. Féachaint le limistéir talún poiblí a mhéadú faoi fhoraoiseacht trí scéimeanna ar nós Cruthú Foraoise ar thailte poiblí.	Maolú	Plean i gcrích/méadú ar fhoraoiseacht	Oifigeach Bithéagsúlachta	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2026
Cuspóir: Bonneagar glas a chur chun cinn mar líonra de limistéir nádúrtha agus leathnádúrtha atá pleanáilte go straitéiseach le gnéithe comhshaoil eile, atá deartha agus bainistithe chun raon leathan seirbhísí éiceachórais a sholáthar, agus bithéagsúlacht a fheabhsú ag an am céanna.						
N13	Dearadh atá cuimsitheach ó thaobh na bithéagsúlachta de a phiolótú le haghaidh eastát tithíochta sóisialta ina bhfuil díonta glasa, ballaí glasa, SUDS bogach & lochán, carrchlós glas, boscaí neadacha in aghaidheanna, féarthailte, agus toir agus crainn atá neamhdhíobhálach don fhiadhúlra i spás oscailte ag féachaint go cuí do chritéir phleanála agus chosanta comhshaoil ábhartha.	Comhcheangailte	Píolótach i gcrích	Tógáil Tithíochta	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2026
N14	Crainn dhúchasacha, fála scean agus fásra a chur i gcrích agus a cheangal go gcuirfear iad ar gach forbairt nua. Ba chóir go mbeadh gach plandú oiriúnach do phailneoirí agus de réir an Phlean Pailneoirí Uile-Éireann agus na dTreoirínte Pailneoirí do Phobail.	Maolú	Líon na bhforbairtí nua	Oidhreacht/ Pleanáil	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2026
N15	Straitéis mhionpháirce a fhorbairt don Chontae. Mionpháirceanna a chur chun cinn i gcomhar le pleanáil uirbeach agus forbairt chónaithe tráchtála agus treisithe. Chun an ceantar a dhéanamh cairdiúil don fhiadhúlra.	Comhcheangailte	Straitéis i gcrích	Oifigeach Bithéagsúlachta/ Pleanáil	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2025

An Comhshaoil Nádúrtha & Bonneagar Glas

Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhpháirtithe	Tréimhse Ama
-----	--------------	----------------	------------	--------------	----------------	--------------

Cuspóir: Bonneagar glas a chur chun cinn mar líonra de limistéir nádúrtha agus leathnádúrtha atá pleanáilte go straitéiseach le gnéithe comhshaoil eile, atá deartha agus bainistithe chun raon leathan seirbhísí éiceachórais a sholáthar, agus bithéagsúlacht a fheabhsú ag an am céanna.

N16	Straitéis maidir le crainn dhúchasacha a fhorbairt chun fis a leagan amach agus pleanáil a dhéanamh maidir le crainn dhúchasacha, fála sceanach agus coille a phleanáil go fadtéarmach, a chosaint agus a chothabháil. Béim a leagan ar an tábhacht a bhaineann le saothrú agus iomadú plandaí atá frithsheasmhach in aghaidh galar m.sh. plandaí atá frithsheasmhach in aghaidh galar ar nós críonadh siar fuinseoige.	Comhcheangailte	Straitéis i gcrích	Oifigeach Bithéagsúlachta/ Pleanáil	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2025
N17	Cláir phlandaithe crann neamhbhrabúis a chur chun cinn le haghaidh feabhsuithe spriocdhírithé éiceolaíocha agus cobhsú talún mar mhodh maolaithe ar an athrú aeráide, agus ceapadh carbóin thar shaolré an speicis phlandaithe.	Comhcheangailte	Líon na gclár a cuireadh i bhfeidhm	Oifigeach Bithéagsúlachta/ Pleanáil	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2025
N18	Pleanáil chomhtháite, dearadh agus seachadadh bonneagair ghlais (lena n-áirítear glasú uirbeach) a chur chun cinn trí fhorálacha iomchuí i mbeartais phleanála, caighdeáin forbartha, tionscadail bhonneagair, réimse poiblí agus pobail, agus aird chuí á tabhairt ar íogaireachtaí comhshaoil amhail Seandálaíocht, láithreáin Eorpacha, bithéagsúlacht agus luach taitneamhachta etc.	Oiriúnú	Foráil chuí san áireamh i mbeartas. Líon na bhforbairtí lena n-ionchorpraíte ar bonneagar glas	Pleanáil	SMT	2025
N19	Tailte barrachais atá faoi úinéireacht an LA a aithint le haghaidh plandú chun ranníocaíochtaí le foraoiseacht agus bithéagsúlacht araon a uasmhéadú	Comhcheangailte	Líon na bpíosáil talún a sainaithníodh	Tithíocht/MD	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide/ Oifigeach Bithéagsúlachta	2025

Cuspóir: Tailte portaigh a chosaint ó thuilleadh díghráidithe

N20	Léarscáileanna ithreach tailte portaigh a chomhtháthú le córais léarscáileanna pleanála na comhairle chun tuilleadh draenála agus díghráidithe a chosc.	Comhcheangailte	Comhtháthú léarscáil na n-ithreacha i gcrích	Oifigeach GIS/ Pleanáil	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2025
N21	Oideachas poiblí a chur chun cinn chun feasacht a mhéadú ar thábhacht na bportach mar linn hidreolaíoch agus charbóin araon, ag míniú a gcumas éifeachtaí rith chun srutha uisce dromchla a laghdú le linn imeachtaí báistí agus a gcumas scaoileadh mall uisce a sholáthar ina dhiaidh sin don timpeallacht glactha. Ba cheart feasacht a mhéadú ar na buntáistí a bhaineann le portaigh a athfhliuchadh agus ar an gcaoi ar féidir le húnéirí talún na gníomhartha seo a dhéanamh	Comhcheangailte	Líon na gclár a seachadadh	Oifigeach Bithéagsúlachta/ Pleanáil	An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2025

Spríoc Straitéiseach 4

Pobail: Athléimneacht & Aistriú

SG4 Tacú le pobail agus iad a chumhachtú chun gníomhú ar son na haeráide a ghníomhachtú le hinbhuanaitheacht agus athléimneacht fheabhsaithe

3.9 Pobail: Athléimneacht & Aistriú

Cuspóirí

- Cumas a fhorbairt, nascacht shóisialta a fheabhsú agus comhar a chothú chun athléimneacht agus aistriú an phobail a mhéadú.
- Gníomhú ar son na haeráide agus litearthacht aeráide a chur chun cinn trí oiliúint agus oideachas i gcomhpháirtíocht le háiseanna oideachais.

Tabharfaidh réitigh innealtóireachta cuid den bhealach muid chun ár ngníomhartha aeráide a bhaint amach. Ina theannta sin, beidh tacaíocht do phobail agus tacaíocht na bpobal ag teastáil chun cur chuige sochaíoch níos leithne a uasmhéadú agus chun a chinntiú go bhfuil gach duine ag imirt a bpáirt i múnú contae atá feasach ar an aeráid do na glúnta atá le teacht.

Tá soláthar faisnéise agus rannpháirtíochta ríthábhachtach chun a chinntiú go mbaintear amach athrú iompair fiúntach agus fadtréimhseach. Tá sé seo tábhachtach in an oiread sin réimsí chun rath a chinntiú, mar shampla, i nglacadh le taisteal gníomhach agus úsáid iompair phoiblí, athrú go foinsí teasa/breosla ísealcharbóin, an timpeallacht nádúrtha a fheabhsú agus feasacht ghinearálta a choinneáil ar athrú aeráide, ar a thionchair agus ar a dheiseanna freisin.

Tá sé tábhachtach idirphlé leanúnach a spreagadh leis an réimse éagsúil pobal chun éisteacht, freagairt agus oibriú i gcomhpháirtíocht chun aghaidh a thabhairt ar na bearta a theastaíonn le chéile.

Tá go leor grúpaí pobail gníomhacha ann cheana féin a bhfuil baint acu leis an gcomhshaol a chosaint agus a fheabhsú agus a bheith ag obair chun oibleagáidí aeráide a chomhlíonadh i gContae an Chabháin chun réitigh áitiúla atá fíor-inbhuanaithe a chruthú a oibríonn. Tá an Chomhairle tiomanta d'oibriú leis na grúpaí seo chun cur ar a gcumas a n-uaimhianta a chomhlíonadh.

Is é an aidhm atá againn ná eolas a thabhairt do chónaitheoirí agus do gach cineál pobail maidir le réitigh áitiúla a aithint agus a sheachadadh chun uaimhianta aeráide a bhaint amach, páirt a ghlacadh iontu agus iad a chur chun cinn.

Tábla 3.9 Pobail: Ailíniú Beartais Athléimneachta & Aistrithe & Comhthairbhí

Tábla 3.10 Pobail: Athléimneacht & Aistriú

Pobail: Athléimneacht & Aistriú						
Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhpháirtithe	Tréimhse Ama
Cuspóir: Cumas a fhorbairt, nascacht shóisialta a fheabhsú agus comhar a chothú chun athléimneacht agus aistriú a mhéadú.						
C1	Feachtas feasachta a chur i bhfeidhm chun oideachas a chur ar an bpobal maidir le bearta maolaithe agus oiriúnaithe don athrú aeráide lena n-áirítear an geilleagar ciorclach, bithéagsúlacht a chur chun cinn, táirgeadh bia i ngairdíní pobail, caomhnú uisce agus tionscnaimh laghdaithe carbóin. Sruthanna agus deontais éagsúla maoinithe a chur chun cinn chun cabhrú le tithe, pobail agus gnólachtaí gníomhartha dearfacha aeráide a chur i bhfeidhm. Ag féachaint go cuí d'íogaireachtaí comhshaoil amhail speicis faoi chosaint, láithreáin Eorpacha agus bithéagsúlacht.	Comhcheangailte	Líon na bhfeachtais Oideachais & Feasachta	An Fhoireann Comhshaoil/ Gníomhaithe ar son na hAeráide	Pobal & Fiontar/ LEO	2024
C2	Treoirlínte inbhuanaitheachta a fhorbairt d'imeachtaí corparáideacha arna dtacú, arna n-éascú agus arna n-eagrú ag Comhairle Contae an Chabháin.	Comhcheangailte	Treoirlínte a fhorbairt	Corparáideach	Comhshaoil, An Fhoireann um Gníomhú ar son na hAeráide	2025

Pobail: Athléimneacht & Aistriú						
Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhpháirtithe	Tréimhse Ama
Cuspóir: Cumas a fhorbairt, nascacht shóisialta a fheabhsú agus comhar a chothú chun athléimneacht agus aistriú a mhéadú.						
C3	Scóráil 'Inbhuanaitheacht agus Athrú Aeráide' a chur san áireamh ar mheasúnuithe deontais ábhartha lena chinntiú go ndéanann grúpaí/páirtithe leasmhara pobail maolú agus oiriúnú aeráide a mheas agus a ionchorprú ina ngníomhaíochtaí maoinithe deontais go léir.	Comhcheangailte	Líon na bhfoirmeacha iarratais a nuashonraíodh chun an cuspóir seo a chomhlíonadh	SMT/ Pobal & Fiontar	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeráide	2024
C4	Tacú le healaíontóirí, le heagraíochtaí agus le pobail an dea-chleachtas a mheas agus a ghlacadh ina gcuid oibre maidir le dúshláin aeráide amhail uisce, an comhshaol agus bithéagsúlacht.	Comhcheangailte	Líon na dtacaíochtaí sa phobal	Pobal & Fiontar/Na hEalaíona	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeráide	2024
C5	Eagraíochtaí bailte slachtmhara, féilte agus eagraithe imeachtaí a spreagadh agus tacú leo chun gníomhú ar son na haeráide agus inbhuanaitheacht a ionchorprú i ngach imeacht.	Comhcheangailte	Líon na ngrúpaí a dtacaítear leo	Pobal & Fiontar	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeráide	2025
C6	Grúpaí pobail a spreagadh go háirithe grúpaí bailte slachtmhara chun oiriúnú don athrú aeráide a mheas ina bpleananna agus ina gcláir ilbhliantúla chun rioscaí aeráide ina bpobail a laghdú.	Maolú	Líon na ngrúpaí atá ag smaoineamh ar an aeráid i bpleanann a bliantúla	Pobal & Fiontar	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeráide	2024
C7	Feasacht ar thurasóireacht athghiniúnach a mhéadú lena chinntiú go mbeidh tionchar dearfach ag cuairteoirí ar an gcontae mar cheann scríbe turasóireachta. A chinntiú go gcomhtháthaíonn gach forbairt turasóireachta prionsabail turasóireachta inbhuanaithe ina ngníomhaíochtaí, ina bpleananna agus ina dtograí.	Comhcheangailte	Aeráid cuimsithe i ngach beartas turasóireachta	Oifigeach Turasóireacht a/ Pobal & Fiontar	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeráide	2025
C8	Feasacht a ardú ar thionchair an athraithe aeráide agus ar bhealaí do phobail chun freagairt agus athléimneacht ar na tionchair sin a mhéadú.	Maolú	Líon na n-imeachtaí feasachta	Foireann Pobail & Fiontair/Gníomh ar son na hAeráide	PPN	2024

Pobail: Athléimneacht & Aistriú						
Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhpháirt ithe	Tréimhse Ama
Cuspóir: Cumas a fhorbairt, nascacht shóisialta a fheabhsú agus comhar a chothú chun athléimneacht agus aistriú a mhéadú.						
C9	Cistí a fhiosrú agus a úsáid a dhéanann soláthar do bhealaí rothaíochta laistigh de 1.5km ó gach scoil, saoráid phobail, club spóirt agus club óige ag féachaint go cuí d'íogaireachtaí comhshaoil amhail an timpeallacht uisce glactha, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha cáilíocht aeir áitiúil agus oidhreacht chultúrtha.	Oiriúnú	Líon na mbealaí rothaíochta a maoiníodh sa phobal	Taisteal Gníomhach	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeráide	2025
C10	An Ciste um Ghníomhú Pobail ar son na hAeráide do 2023 - 2026 a chur chun cinn agus a chur i bhfeidhm chun pobail a mhealladh i dTionscadail Gníomhaithe áitiúla ar son na hAeráide.	Comhcheangailte	Líon na ndeontas do thionscadail um ghníomhú ar son na haeráide	An Fhoireann Comhshaoil/ Gníomhaithe ar son na hAeráide	Pobal & Fiontar	2026
C11	Fonn a bheith ina bPobail Ghlasa: tacú le grúpaí pobail tionscadail feasachta aeráide a fhorbairt ar nós ceardlanna deisithe rothar, babhtálacha éadaí, gairdíní pobail, féilte glasa.	Maolú	Líon na dtionsc namh / na dtionscadail a tacaíodh leo	Feasacht ar an gComhshaoil	PPN	2024
C12	Tionscadail LEADER maidir le hinbhuanaitheacht a chur chun cinn.	Comhcheangailte	Líon na dtionsc adal LEADER maidir le hinbhuanaitheacht	LEO, Fiontar, Turasóireacht	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeráide	2026
C13	Faisnéis thiomnaithe um Ghníomhú ar son na hAeráide a chur ar fáil ar láithreán gréasáin Chomhairle Contae an Chabháin.	Comhcheangailte	Spás um Ghníomhú ar son na hAeráide curtha ar fáil	TF/An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeráide	TF/Corparáideach	2024

Pobail: Athléimneacht & Aistriú						
Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhpháirt ithe	Tréimhse Ama
Cuspóir: Gníomhú ar son na haeráide agus litearthacht aeráide a chur chun cinn trí oiliúint agus oideachas i gcomhpháirtíocht le háiseanna oideachais						
C14	Dul i dteagmháil le grúpaí óige agus scoileanna chun feasacht a mhúscailt ar shaincheisteanna aeráide agus tionscnaimh dhearfacha maidir le gníomhú ar son na haeráide a chur chun cinn. Comórtais scoile a eagrú chun bithéagsúlacht, maolú aeráide agus oiriúnú a chur chun cinn.	Comhcheangailte	Líon na ngrúpaí óige/scoileanna atá fostaithe	An Fhoireann Comhshaoil/Gníomhaithe ar son na hAeráide	CMET B/LEADER	2024
C15	Comhpháirtíocht le hInstitiúid Oideachais an Chabháin chun tionscadail taighde nuálacha um Oiriúnú agus Maolú ar son na hAeráide a iniúchadh.	Comhcheangailte	Líon na dtionscadal iniúchta leis an Institiúid	An Fhoireann Comhshaoil/Gníomhaithe ar son na hAeráide	CMETB	2024
C16	Clár na gClubanna Glasa a fhostú, a chur chun cinn agus tacú leis i measc chlubanna CLG sa chontae.	Comhcheangailte	Líon na gclubanna atá ag gabháil don Chlár	An Fhoireann Comhshaoil/Gníomhaithe ar son na hAeráide	Pobal & Fiontar, CLG	2024
C17	Idirchaidreamh a dhéanamh agus comhoibriú leis an CARO agus leis an EPA maidir le cur i bhfeidhm an Idirphlé Náisiúnta ar Ghníomhú ar son na hAeráide.	Maolú	Idirphlé maidir le gníomhú ar son na hAeráide a chur i bhfeidhm i CC an Chabháin.	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeráide	EPA/CARO	2024
C18	Tacú leis an gclár Scoileanna Glasa agus Oidhreachta i Scoileanna chun saincheisteanna bithéagsúlachta agus aeráide a chur chun cinn do scoileanna.	Comhcheangailte	Líon na Rannpháirtíochtaí Scoile	An Fhoireann Comhshaoil/Gníomhaithe ar son na hAeráide	CMETB	2025
C19	Teagmháil a dhéanamh le scoileanna agus An Taisce agus acmhainní & maoiniú a chur ar fáil chun bratacha glasa a sheachadadh agus stádas scoileanna glasa a bhaint amach.	Comhcheangailte	Líon na scoileanna rannpháirteach	An Fhoireann Comhshaoil/Gníomhaithe ar son na hAeráide	CMETB/An Taisce	2025

Spríoc Straitéiseach 5

Inbhuanaitheacht & Bainistíocht Acmhainní

SG5 Cultúr inbhuanaithe agus tuisceanach ar acmhainní a chruthú laistigh de Chontae an Chabháin agus tionchar a imirt air.

3.10 Inbhuanaitheacht & Bainistíocht Acmhainní

Cuspóirí

- Tacú le tionscnaimh agus bonneagar an gheilleagair chiorclaigh laistigh den Chontae lena n-áirítear cosc, athúsáid, deisiú agus athchúrsáil, éileamh ar acmhainní a íslíú agus tionchair an athraithe aeráide a chomhrac.
- Tacaíocht agus cúnaimh a thabhairt do na hearnálacha Gnó agus Fiontair chun dul glas, geilleagar ísealcharbóin an chontae a mhéadú agus soláthar earraí agus seirbhísí ísealcharbóin a mhéadú.
- Tacú le feirmeoirí éagsúlú go cleachtais talmhaíochta níos ísle carbóin agus táirgeadh inbhuanaithe bia a chur chun cinn laistigh den chontae.

Is deacair fíorthionchar ár lorg ábhair a eascraíonn as ár nósanna tomhaltais a thuiscint. Tá tomhaltas an-éagsúil agus tagann sé ó gach rud a bhaineann lenár n-íompraíochtaí maidir le húsáid fuinnimh agus uisce, ceannacháin éadaí, fearais tí, foinsiú bia agus socruithe taistil. Cuireann monarú agus iompar earraí tomhaltóirí tuilleadh leis an dúshlán aeráide nach mbeadh an tomhaltóir ar an eolas faoi go minic.

Tá ár dtomhaltas ar na hacmhainní nádúrtha a mbraithimid orthu ag bagairt ar chumas na nglún atá le teacht rochtain a fháil ar na hacmhainní nádúrtha sin agus iad a úsáid go hinbhuanaithe. Mar is amhlaidh le dramhaíl a laghdú, áfach, tá roinnt bealaí ann chun aghaidh a thabhairt ar an lorg ábhartha sin, lena n-áirítear; tomhaltas neamhriachtanach a laghdú, earraí atá ann cheana a athúsáid, a dheisiú agus a roinnt; táirgeoirí áitiúla a aimsiú, agus; roghanna níos eiticiúla nó inbhuanaithe a úsáid.

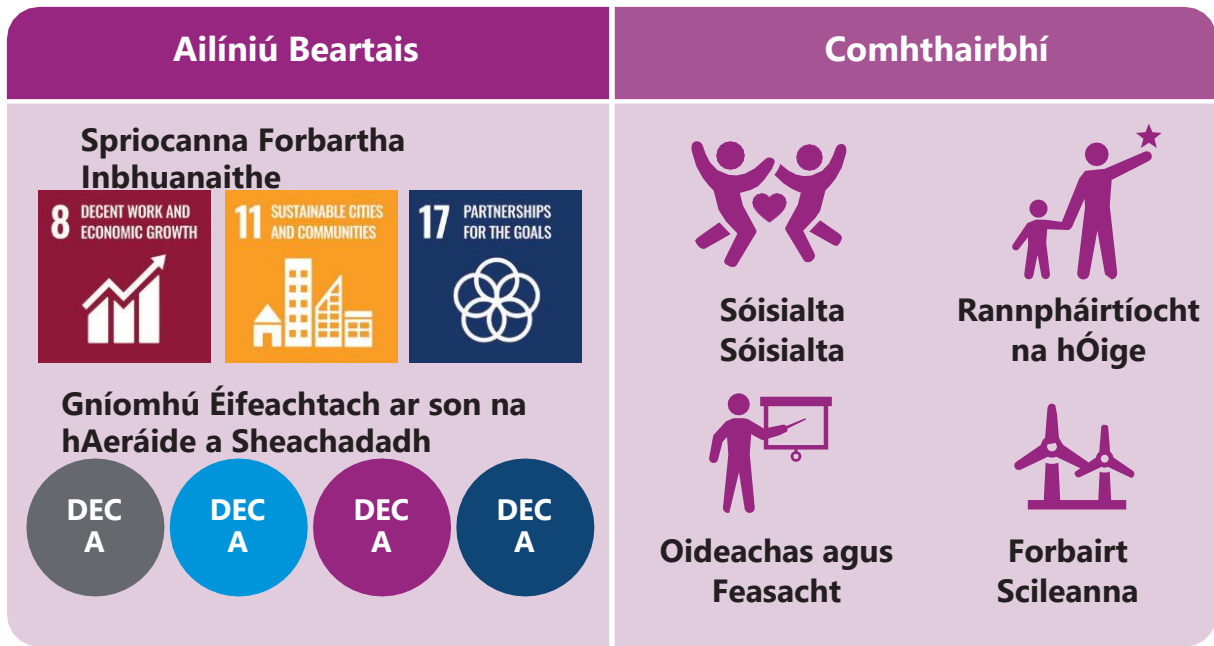
Tá an Chomhairle tiomanta do thacú le leibhéal mhéadaithe inbhuanaitheachta agus le bainistiú acmhainní d'fhonn geilleagar áitiúil agus ciorclach inbhuanaithe bríomhar agus éagsúil a chruthú; ag tógáil eolais, scileanna,

athléimneachta agus acmhainní pobail. Tá sé ríthábhachtach go gcuirtear ar chumas saoránach, pobal, gnó agus eagraíochtaí eile agus go dtugtar cumhacht dóibh dul i bhfeidhm ar athrú dearfach agus cáilíocht na beatha a fheabhsú trína gcumhacht ceannaigh.

I dtaca leis seo díreoidh an Chomhairle ar na deiseanna ar nós:

- Soláthar glas agus slabhraí soláthair a chur chun cinn i bpróisis tairisceana, Cabhrú le gnólachtaí agus le fiontar "A bheidh níos glaise", geilleagar ísealcharbóin an chontae a fhás agus soláthar earraí agus seirbhísí ísealcharbóin a mhéadú
- Ídiú dramhaíola, earraí neamhriachtanacha, táirgí aonúsáide, fuinnimh agus uisce na Comhairle a laghdú.
- Geilleagar ciorclach a chur chun cinn lena n-áirítear úsáid inbhuanaithe agus bainistiú deireadh saoil acmhainní nádúrtha.
- Oibriú le pobail chun dul i ngleic le tomhaltas agus eolas agus feachtas a thógáil maidir le laghdú, athchúrsáil, caomhnú agus deisiú nuair is féidir.

Tábla 3.11 Ailíniú Beartais Inbhuanaitheachta & Bainistíochta Acmhainní & Comhthairbhí

Tábla 3.12 Gníomhartha Bainistíochta Inbhuanaitheachta & Acmhainní

Inbhuanaitheacht & Bainistíocht Acmhainní						
Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhpháirtithe	Tréimhse Ama
Cuspóir: Tacú le tionscnaimh agus bonnagar an gheilleagair chiorclaigh laistigh den Chontae lena n-áirítear cosc, athúsáid, deisiú agus athchúrsáil chun éileamh ar acmhainní a ísliú agus dul i ngleic le tionchair an athraithe aeráide						
S1	Feachtas feasachta comhshaoil bliantúil a fhorbairt agus a chur i bhfeidhm ina gcuimsítear cuspóirí an Phlean Náisiúnta Bainistíochta Dramhaíola do Gheilleagar Ciorclach.	Oiriúnú	Feachtas i gcrích.	Comhshaol	EPA/ WERLA/ My Waste	2029
S2	Líon na n-araidí gréine ar fud an Chontae a mhéadú.	Oiriúnú	Líon na n-araidí gréine suiteáilte	Dramhaíl	EPA/ WERLA/ My Waste	2029
S3	Straitéisí geilleagair chiorclaigh do phobail a chur chun cinn go leanúnach trí theagmháil le líonraí pobail.	Oiriúnú	Tuarascáil ar straitéisí a cuireadh chun cinn do phobail. Líon na gcruinnithe bliantúla le líonraí	C&E, Comhshaol	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeráide	2024
S4	Scéim phíolótach a réachtáil chun scairdeáin uisce nó stáisiúin athlonta uisce a chur i bhfeidhm sna páirceanna laistigh den DZ agus úsáid a thomhas, ag féachaint go cuí d'íogaireachtaí comhshaoil a bhféadfadh aon fhorbairt thógtha amhail an timpeallacht uisce glactha agus cáilíocht an aeir áitiúil dul i bhfeidhm orthu.	Maolú	Scéim píolótach a sheachadadh agus úsáid a thomhas	Comhshaol/ MD/ An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeráide	Uisce Éireann	2025

Inbhuanaitheacht & Bainistíocht Acmhainní

Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comph áirithe	Tréimhse Ama
<p>Cuspóir: Tacú le tionscnaimh agus bonneagar an gheilleagair chiorclaigh laistigh den Chontae lena n-áirítear cosc, athúsáid, deisiú agus athchúrsáil chun éileamh ar acmhainní a ísliú agus dul i ngleic le tionchair an athraithe aeráide</p>						
S5	Na Tosaíochtaí Náisiúnta Forfheidhmithe (NEPanna) a rialáil agus a fhorfheidhmiú a dhíríonn ar thorthaí dearfacha comhshaoil a sheachadadh maidir le cáilíocht an aeir, cáilíocht an uisce agus bainistiú dramhaíola. A chinntiú go n-úsáidtear modhanna iompair inbhuanaithe chun taisteal chuig láithreáin chigireachta agus uathu, nuair is indéanta.	Oiriúnú	% comhlíonadh na spriocanna bliantúla maidir le Critéir Íosta Molta i gcomhair Iníúchtaí ar an gComhshaoil (RMCEI)	Comhshaoil	EPA/ WERLA/ My Waste	2029
S6	Rolladh amach níos leithne de chórais bailithe bruscair dhonn ar fud an Chontae a chur i bhfeidhm chun an acmhainn seo a ghabháil le haghaidh cóireála i ngléasraí Díleá Anaeróbach chun bithmheatán a aisghabháil de réir an Phlean Náisiúnta Bainistíochta Dramhaíola do Gheilleagar Ciorclach. Feachtas Feasachta ar fud na tíre maidir le hAraid Donna a rolladh amach ag baint úsáide as Raidió, Cló agus na Meáin Shóisialta.	Oiriúnú	% Teaghligh ag a bhfuil Rochtain ar Araidí Donn Cois Cosáin acu. Líon na dtithe le hAraidí Donna i bhfeidhm	Dramhaíl	EPA/ WERLA/ My Waste	2025
S7	Úsáid athchúrsála agus aisghabhála a mhéadú le haghaidh earraí tí toirtiúla, dramhaíl ghuaiseach, dramhaíl leictreach agus dramhaíl ghlas.	Oiriúnú	% de mhéadú ar imeachtaí saor in aisce do shealbhóirí tí; Tona méadracha d'earraí tí toirtiúla, dramhaíl ghuaiseach, dramhaíl leictreach agus dramhaíl ghlas athchúrsáilte	Comhshaoil	WERLA/ My Waste	2029
S8	A chinntiú go bhfuil gach conradh dramhaíola de chuid Chomhairle Contae an Chabháin ailínithe le hord na réiteach dramhaíola agus diúscairt agus aisghabháil a íoslaghdú i bhfabhar córas ciorclach agus deireadh a chur le plaistigh aon úsáide	Maolú	% Conarthaí a chuireann Ordthas Dramhaíola i bhFeidhm sa Soláthar	Dramhaíl / Soláthar	EPA/ WERLA/ My Waste	2029

Inbhuanaitheacht & Bainistíocht Acmhainní

Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhpháir tithe	Tréimhse Ama
Cuspóir: Tacú agus cabhrú leis na hearnálacha Gnó agus Fiontair dícharbónú, geilleagar ísealcharbóin na gcontaetha a fhás agus soláthar earra agus seirbhísí ísealcharbóin a mhéadú						
S9	Foireann uirlisí aeráide a fhorbairt do Ghnó chun cabhrú le Gnó agus Fiontar feabhas a chur ar a bpróifíl chomhshaoil, astaíochtaí gás ceaptha teasa agus úsáid fuinnimh a laghdú agus aistriú chuig samhail an gheilleagair Chiorclaigh.	Comhcheangailte	Foireann Uirlisí Aeráide do Ghnó a fhorbairt. Sásra seachadta arna chur chun feidhme agus arna thionscnamh	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeráide	LEO, IDA, EI	2025
S10	Tacú le bunú 'Moil Gheilleagair Chiorclaigh' a fheidhmíonn mar mhoil ábhartha fhisiciúla chun ábhair agus táirgí ó ghníomhaíochtaí tráchtála agus cónaithe araon a fhágáil agus a athchúrsáil.	Comhcheangailte	Líon na mol geilleagair chiorclaigh	Comhshaoil, An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeráide	LEO, IDA, EI	2025
S11	Rannpháirtíocht phobail agus ghnó níos mó a chur chun cinn maidir le gníomhú ar son na haeráide, geilleagar ciorclach, fuinneamh, caomhnú uisce, soghluaisteacht inbhuanaithe agus bithéagsúlacht tríd an Oifigeach Pobail um Ghníomhú ar son na hAeráide, tríd an bhFoireann Aeráide agus trí uirlisí tacaíochta chun an t-athrú iompair riachtanach a chumasú. Cuirfidh an LEO cláir Micrea Ghlas, Gan Saill chun cinn, ar Éifeachtúlacht Fuinnimh agus cláir chaipitiúla a thaispeánfaidh prionsabail an gheilleagair chiorclaigh le fócas ar FBManna.	Comhcheangailte	Líon na rannpháirtíochta dírí.	LEO/PPN/LCDC	LEO, IDA, EI	2024-2029
S12	Tacú le gnó agus iad ag aistriú trí thionscnaimh rialtais m.sh. glas do mhicrea.	Maolú	Líon na ngnólachtaí a bhaineann leas as tionscnaimh faoin scéim	LEO	Fiontar Éireann	2025

Inbhuanaitheacht & Bainistíocht Acmhainní

Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhpháirtithe	Tréimhs e Ama
Cuspóir: Tacú le feirmeoirí éagsúlú chun cleachtais talmhaíochta carbóin a íslíú agus táirgeadh inbhuanaithe bia a chur chun cinn laistigh den chontae						
S13	Foireann uirlisí a fhorbairt agus a chur i bhfeidhm is féidir le baill foirne a úsáid le linn iniúchtaí feirme chun dul i dteagmháil leis na feirmeoirí maidir le gníomhú ar son na haeraide. Oiliúint iomchuí a chur ar fáil don fhoireann maidir le húsáid na foirne uirlisí.	Oiriúnú	Foireann uirlisí a fhorbairt. Líon na bhfeirmeoirí rannpháirteach. Líon na n-imeachtaí oiliúna	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeraide / Comhshaoil	C&E	2025
S14	Ceardlanna a chomhordú agus a éascú agus uirlisí treorach a ullmhú i gcomhar le páirtithe leasmhara eile chun cabhrú le feirmeoirí deiseanna bithéagsúlachta a ghlacadh ar leibhéal na feirme, lena n-áirítear faisnéis maidir le táirgeadh bia, teicnící nó roghanna eile feirmeoireachta orgánaí, inbhuanaithe agus athghiniúna.	Oiriúnú	Forbairt uirlisí treorach. Uirlisí i bhfeidhm. Líon na bhfeirmeacha a chuireann teicnící athghiniúna nó inbhuanaithe chun feidhme	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeraide	Oifigeach Bithéagsúlachta	2024
S15	Éagsúlú i dtáirgeadh bia a chur chun cinn tríd an sainchúram eacnamaíoch agus fiontraíochta. Aird a tharraingt ar na buntáistí dearfacha a bhaineann le Bia a Fhás go háitiúil, agus aird chuí á tabhairt ar íogaíreachtaí comhshaoil a bhféadfadh aon fhorbairt thógtha amhail an timpeallacht uisce glactha agus cáilíocht an aeir áitiúil dul i bhfeidhm orthu.	Oiriúnú	Líon na n-imeachtaí promóisin	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeraide	Created in Cavan	2029
S16	Meitheal talmhaíochta inbhuanaithe a chruthú don Chabhán i gcomhar le heintitis ar nós Teagasc, an Roinn Talmhaíochta agus NPWS chun tacú leis an earnáil talmhaíochta lena gceanglas maidir le hastaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú.	Comhcheangailte	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeraide	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeraide	Teagasc, DAFM, NPWS	2024
S17	Tacú le forbairt margáí tíre agus feirmeoirí mar phríomhlímistéir trádála chun táirgí áitiúla talmhaíochta agus ceardaíochta a dhíol agus chun tacú lena ról.	Maolú	Margadh na bhFeirmeoirí a fhorbairt i bpríomhlímistéar trádála	Pobal & Fiontar	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeraide	2024
S18	Tacú le táirgí bia inbhuanaithe a tháirgtear go háitiúil. Cleachtais feirme inbhuanaithe a chur chun cinn.	Comhcheangailte	Líon na n-imeachtaí	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeraide	C&E	2025
S19	Tacaíochtaí teicniúla a sholáthar d'fhiontair feirmeoireachta i bhforbairt bithmheatáin ó Dhíleá Anaeróbach, lena n-áirítear treoir maidir le riachtanais phleanála agus chosanta comhshaoil, ag féachaint go cuí d'íogaíreachtaí comhshaoil a bhféadfadh aon fhorbairt thógtha amhail an timpeallacht uisce glactha agus cáilíocht an aeir áitiúil dul i bhfeidhm orthu.	Comhcheangailte	Dramhaíl Iomlán Tonnta Cóireáilte ag AD	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeraide / Pleanáil	Earnáil na Talmhaíochta	2024

Inbhuanaitheacht & Bainistíocht Acmhainní

Tag	Gníomhaíocht	Oiriúnú/ Maolú	Rianú/ KPI	Roinn Ceann.	Comhph áirithe	Tréimhse Ama
Cuspóir: Tacú agus cabhrú leis na hearnálacha Gnó agus Fiontair dícharbónú, geilleagar ísealcharbóin na gcontaetha a fhás agus soláthar earra agus seirbhísí ísealcharbóin a mhéadú						
S20	Tacú le Clár Comhairleach Signpost agus é a chur chun cinn chun tacú le gníomhaíochtaí aeráide agus inbhuanaitheachta ar fheirmeacha, agus aird chuí á tabhairt ar íogaireachtaí comhshaoil sa réimse amhail Láithreáin Eorpacha, cáilíocht an uisce, cáilíocht an aeir, agus íogaireachtaí a bhaineann leis an mbithéagsúlacht.	Comhcheangai lte	% Feirmeoirí cláraithe le Clár Signpost	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeraide/ Comhshaoil	DAFM & Teagasc	2029
S21	Tacú le feirmeoirí úsáid leasacháin nítrigine ceimicí a laghdú 20% faoi 2030 agus úsáid úiré chosanta a mhéadú agus méadú ar sciodar astaíochtaí ísle go 90% de na feirmeacha.	Comhcheangai lte	Leasachán Ceimiceac h arna Úsáid sa Chontae (tonaí)	An Fhoireann Comhshaoil/ Ghníomhaithe ar son na hAeraide	DAFM & Teagasc	2029

4

Crios Dícharbónaithe Bhaile an Chabháin

4.1 Léargas Ginearálta

Ba fhreagra é Crios Dícharbónaithe Bhaile an Chabháin a aithint ar Ghníomh 165 laistigh de Phlean Gníomhaithe ar son na hAeráide an Rialtais in 2019. D'éiligh an gníomh seo ar Údarás Áitiúla pleananna a shonrú agus a chur le chéile do Chrios Dícharbónaithe aonair laistigh dá réigiún riaracháin, le haighneachtaí dlíthe don Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreacht (DHLGH) i Ráithe 2 2021, mar a leagtar amach i gCiorclán LGSM01 -2021.

Sainmhínítear Crios Dícharbónaithe (DZ) mar limistéar ainmnithe atá aitheanta ag an údarás áitiúil, ina n-aithnítear bearta agus páirtithe leasmhara éagsúla chun aghaidh a thabhairt ar éifeachtúlacht fuinnimh áitiúil, astaíochtaí gás ceaptha teasa, agus riachtanais a bhaineann leis an aeráid. Is é an aidhm uileghabhálach spriocanna náisiúnta maidir le hastaíochtaí a laghdú a bhaint amach, lena n-áirítear íoslághdú bliantúil 7% ar astaíochtaí carbóin go dtí 2030, as a dtiocfaidh laghdú carnach 51% faoi 2030 agus glanastaíochtaí nialasacha faoi dheireadh 2050 i gcomparáid leis an mbliain bhonnlíne 2018.

Fuair beartas aeráide tuilleadh nirt agus tacaíochta dlí leis an Acht um Ghníomhú Aeráide agus um Fhorbairt Ísealcharbóin (Leasú) 2021, mar aon le foilsíú an Phlean Gníomhaithe ar son na hAeráide 2021. Bhí tionchar ag na forbairtí seo ar athruithe sa chur chuige maidir le Criosanna Dícharbónaithe a sheachadadh, agus bhí an Roinn Comhshaoil, Aeráide agus Cumarsáide (DECC) chun tosaigh ar phleanáil gníomhaíochta aeráide na n-údarás áitiúil agus ar Chriosanna Dícharbónaithe.

Agus aitheantas á thabhairt do thábhacht an LA-CAP maidir le gníomhú ar son na haeráide ar leibhéal an phobail a chur chun cinn, bhí an nasc idir LA CAP agus Criosanna Dícharbónaithe ríthábhachtach chun an dara ceann a chur chun cinn. Chun a chinntiú go n-éireoidh le Criosanna Dícharbónaithe maidir le hiarrachtaí ar athrú aeráide ar leibhéal áitiúil a chur chun cinn, tugadh aitheantas reachtúil dóibh mar chuid den LA-CAP. I mí an Mhárta 2023, d'fhoilsigh DECC treoirlínte do Phleananna Gníomhaithe ar son na hAeráide de chuid na nÚdarás Áitiúil, lena n-áirítear larscríbhinn Theicniúil shonrach D a bhaineann le forbairt pleananna do Chriosanna Dícharbónaithe (DZ), a chuir bonn eolais faoi chruthú na caibidle seo.

4.2 CUSPÓIR AN CHREASA DÍCHARBÓNAITHE

Is ionann Criosanna Dícharbónaithe agus ceantair ainmnithe ina gcomhoibríonn údarás áitiúla agus pobail chun astaíochtaí carbóin a eascraíonn as a ngníomhaíochtaí a laghdú. Feidhmíonn na criosanna seo mar phointí fócais do speictream leathan beart a bhaineann le maolú aeráide, oiriúnú aeráide agus bithéagsúlacht, lena gcuimsítear sainaitheantais tionscadal agus torthaí a chuireann leis an gCuspóir Náisiúnta Aeráide a bhaint amach.

Is é cuspóir crios dícharbónaithe (DZ) dul i ngleic go straitéiseach leis an athrú aeráide ar an leibhéal áitiúil trí bhearta agus beartais spriocdhíritha a chur i bhfeidhm chun astaíochtaí carbóin a laghdú go suntasach. Tá na criosanna seo deartha chun:

- **Astaíochtaí a Laghdú:** Tá sé mar aidhm ag DZanna astaíochtaí gás ceaptha teasa a chiorrú, go háirithe ó earnálacha amhail iompar, tionscal, agus táirgeadh fuinnimh, ag cur le spriocanna áitiúla agus náisiúnta maidir le hastaíochtaí a laghdú.
- **Inbhuanaitheacht a chur chun cinn:** Feidhmíonn siad mar mhoil chun cleachtais inbhuanaithe a ghlacadh, lena n-áirítear úsáid fuinnimh in-athnuaite, feabhsuithe éifeachtúlachta fuinnimh, agus an t-aistriú ar shiúl ó bhreoslaí iontaise.
- **Athléimneacht a Fheabhsú:** Pleanálann DZanna maidir le hathléimneacht aeráide, ag cabhrú le pobail ullmhú do thionchair an athraithe aeráide agus iad a chur in oiriúint dóibh, amhail teagmhais adhaimsire.
- **Tacú le Bithéagsúlacht:** Is minic a chuimsíonn DZanna bearta chun bithéagsúlacht áitiúil a chosaint agus a fheabhsú, éiceachórais agus a gcuid seirbhísí a chosaint.
- **Spriocanna Náisiúnta a bhaint amach:** Trí laghduithe astaíochtaí a bhaint amach de réir spriocanna náisiúnta maidir le gníomhú ar son na haeráide, cuireann DZanna le hiarrachtaí níos leithne chun téamh domhanda a mhaolú.
- **Pobail Rannpháirtíochta:** Spreagann siad rannpháirtíocht agus comhoibriú pobail, ag cinntiú go bhfuil cead cainte ag cónaitheoirí áitiúla i bpleananna gníomhaíochta ar son na haeráide agus ag cothú mothú úinéireachta in iarrachtaí inbhuanaitheachta.
- **Freastal mar Shamhlacha:** Is féidir le DZanna feidhmiú mar eiseamláirí do réigiúin eile, ag taispeáint straitéisí aeráide éifeachtacha is féidir a mhacasamhlú in áiteanna eile.

Go bunúsach, tá ról ríthábhachtach ag criosanna dícharbónaithe maidir le dul i ngleic le hathrú aeráide ar leibhéal an ghnáthphobail, ag ailíniú le hiarrachtaí náisiúnta agus domhanda níos leithne chun bagairt eiseach an téimh dhomhanda a chomhrac agus todhchaí inbhuanaithe ísealcharbóin a chur chun cinn.

4.3 Roghnú na gCriosanna Dícharbónaithe

Bhí roghnú limistéir Crios Dícharbónaithe (DZ) á threorú ag na critéir a leagtar amach i gCiorclán LGSM01-2021, a d'eisigh an Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta (DHLGH) i mí Feabhra 2021.

Ainmníodh Baile an Chabháin mar an DZ do Chomhairle Contae an Chabháin bunaithe ar a shaintréithe socheacnamaíocha agus fisiceacha comhshaoil, a ailíníonn go maith le sraith critéar sainithe DZ. Mar shampla, sonraítear daonra íosta 5,000 duine ar cheann de na critéir, agus sáraíonn limistéar DZ Bhaile an Chabháin an ceanglas seo le thart ar 12,455 cónaitheoir, de réir shonraí na Príomh-Oifige Staidrimh (CSO) 2022. Cuimsíonn nó forluíonn DZ Bhaile an Chabháin le 47 baile fearainn, ag síneadh ó Dhroim an Lao san oirthear go Droim Barr san iarthar agus ó Drumherrish sa tuaisceart go Drumroosk sa deisceart.

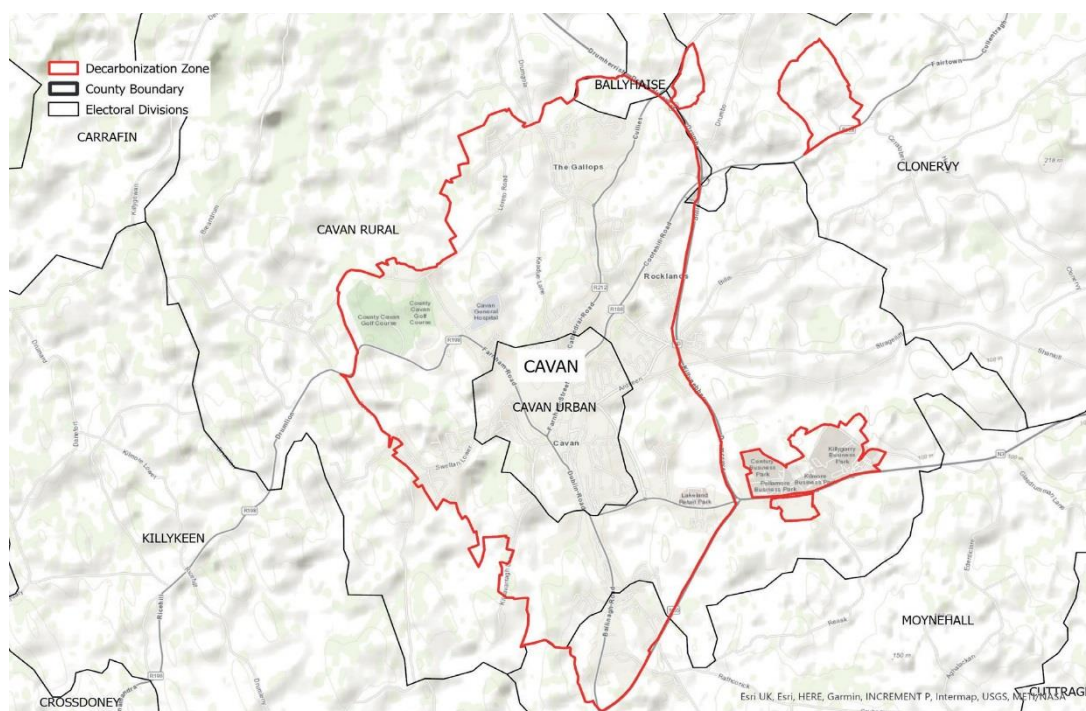
Ina theannta sin, mar Chrios Dícharbónaithe, cuireann Baile an Chabháin iliomad deiseanna ar fáil chun tionscadail aeráide nua agus tionscadail aeráide atá ann cheana a fhorbairt, ag tabhairt aghaidh ar raon leathan dúshlán. I measc na dtionscnamh seo tá feabhas a chur ar cháilíocht an aeir trí úsáid mhéadaithe a bhaint as iompar poiblí, comaitéireacht ghníomhach, agus moil soghluaisteacht a

bhunú. Ina theannta sin, tá imscrúduithe leanúnacha ann maidir le hinbhuanaitheacht fuinnimh a fheabhsú trí bhonneagar nua fuinnimh a chur chun feidhme, amhail uasghrádú ar an líonra leictreachais, agus trí éifeachtúlacht fuinnimh a fheabhsú agus réitigh téimh in-athnuaite a chur chun cinn i bhfoirgnimh chónaithe, phoiblí agus thráchtála. Thairis sin, tá deiseanna ann do thionscadail atá éiceabhách a chuireann an bhithéagsúlacht chun cinn i limistéir talún atá inrochtana go poiblí agus faoi úinéireacht phríobháideach araon.

I ndeireadh na dála, is í an fhís do Chrios Dícharbónaithe Bhaile an Chabháin ná feidhmiú mar shamhail, ag taispeáint féidearthachtaí maidir le hastaíochtaí carbóin a laghdú agus cleachtais mhaireachtála inbhuanaithe a chothú ar fud an chontae.

4.4 Achoimre ar Astaíochtaí ó Chrios Dícharbónaithe Bhaile an Chabháin

Rinneadh Fardal Astaíochtaí Bonníníne (BEI) laistigh de Chrios Dícharbónaithe Bhaile an Chabháin chun forbheathnú a sholáthar ar iomlán na n-astaíochtaí carbóin ag pointe ama ar leith. Feidhmíonn an measúnú seo mar uirlis ríthábhachtach a chuireann ar chumas Chomhairle Contae an Chabháin tionchar na ngníomhartha pleanáilte atá dírithe ar astaíochtaí a laghdú ar fud a cuid oibríochtaí féin agus earnálacha ábhartha den phobal a thomhas. Úsáideann BEI

Fíor 4.1 Crios Dícharbónaithe an Chabháin

cur chuige fianaisebhunaithe, ní hamháin réimsí fócais treoraithe maidir le hastaíochtaí a laghdú ach a fheidhmíonn freisin mar bhealach chun dul chun cinn le himeacht ama a rianú.

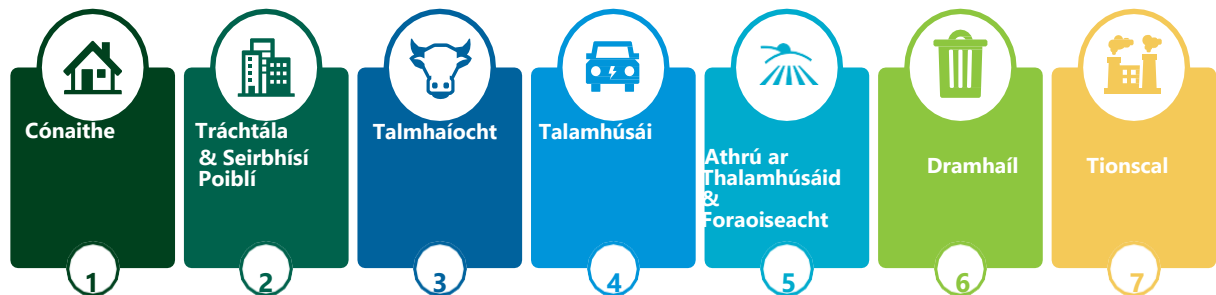
Fuair an BEI do Chrios Dícharbónaithe Bhaile an Chabháin treoir ó dhá dhoiciméad: larscríbhinn Theicniúil C do Mheasúnú ar an Maolú Aeráide agus larscríbhinn Theicniúil D do Chriosanna Dícharbónaithe. Tacaíonn na doiciméid treorach seo le cur chuige láidir maidir le hastaíochtaí fuinnimh agus carbóin bonnlíne a mheasúnú agus a thuairisciú do gach údarás áitiúil. Tugann Measúnú BEI DZ breacchuntas ar trí chur chuige – Sraith 1, Sraith 2, agus Sraith 3 – rud a ligeann d'údaráis áitiúla a bhfuil leibhéil éagsúla taithí acu BEI a fhorbairt. Leanann DZ Comhairle Contae an Chabháin cur chuige Shraith 3, a bhfuil mar shainthréith aige modheolaíocht 'ón mbun aníos, faoi stiúir spásúil'.

Is í 2018 an bhliain tagartha do gach measúnú, ag teacht le spriocanna náisiúnta na hÉireann. Cuimsíonn an BEI astaíochtaí díreacha agus indíreacha araon, ag soláthar léargas ar astaíochtaí carbóin ar fud gach earnáil den gheilleagar laistigh de dhlínse an Údaráis Áitiúil.

Breithníodh astaíochtaí ó earnálacha, mar atá sainmhínithe ag an bhFardal Náisiúnta Astaíochtaí, i Measúnú BEI. Go suntasach, cuireadh earnálacha amháil Próisís Thionsclaíocha, Talamhúsáid, agus Athrú ar Thalamhúsáid & Foraoiseacht (LULUCF) as an áireamh mar gheall ar a láithreach fánach laistigh de limistéar DZ. Scrúdaíodh astaíochtaí a bhaineann le hearnálacha amháil an Earnáil Chónaithe, Tráchtála & Phoiblí, Iompar, Dramhaíl agus Talmhaíocht sa mheasúnú BEI seo, áfach, mar gheall ar a n-ábharthacht i limistéar an DZ.

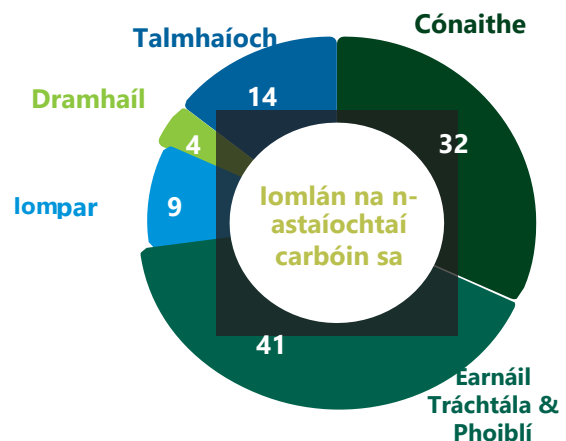
Torthaí an mheasúnaithe 'ón mbun aníos' Leibhéal 3 mar a chuirtear i láthair i bhfigiúr 4.2 thíos. Is ionann astaíochtaí iomlána Carbóin agus thart ar 71,398 tCO₂e. Aistríonn sé seo go 5.85 tCO₂e per capita bunaithe ar shonraí dhaonáireamh 2016. B'ionann astaíochtaí náisiúnta carbóin na hÉireann agus thart ar 12.6 tCO₂e/capita. Cé go bhfuil astaíochtaí carbóin an DZ per capita níos ísle ná an choibhéis náisiúnta, tá Éire níos airde ná meán an AE de 8.2 tCO₂e/capita.

Cuirtear tuarascáil chuimsitheach iomlán ar an Measúnú Astaíochtaí Bonnlíne don Chrios Dícharbónaithe i láthair in Aguisín B.

Fíor 4. 2 Iomlán na n-astaíochtaí Carbóin sa DZ

	Astaíochtaí carbóin (tCO ₂ e)
Cónaithe	22,669
Earnáil Tráchtála & Phoiblí	29,642
Iompar	6,523
Dramhaíl	2,562
Talmhaíocht	10,002
Iomlán na n-astaíochtaí	71,398
Astaíochtaí carbóin iomlána per capita (tCO ₂ e/capita)	5.85

4.4.1 Earnáil Tráchtála & Phoiblí

Is ionann na hearnálacha tráchtála & poiblí agus na hastaíochtaí carbóin DZ is mó ag 41% agus thart ar 29,642 tCO₂e. Is ionann ídiú fuinnimh iomlán na hearnála agus 106,523 MWh. Braitheann na 234 foirgneamh tráchtála, gnó agus foirgnimh eile laistigh den DZ go príomha ar leictreachas mar a bpríomhfhoinsé breosla. Úsáidtear leictreachas chun cumhacht a thabhairt do 51% d'fhoirgnimh tráchtála sa DZ. Tá an líon is mó foirgneamh tráchtála agus earnála poiblí in ED Tuaithe an Chabháin, agus Cabhán Uirbeach ina dhiaidh sin. Déantar cineálacha tógála tráchtála agus earnála poiblí a mhiondealú i dtí chatagóir: 'Gnó', 'Tráchtála' agus 'Eile'.

- Tagraíonn catagóir 'gnó' do chineálacha foirgneamh lena n-áirítear bialanna, ionaid siopadóireachta, agus úsáid mheasctha.
- Tagraíonn catagóir 'tráchtála' do chineálacha foirgneamh lena n-áirítear bainc, pictiúrlanna, monarchana, agus leabharlanna.
- Tagraíonn catagóir 'eile' do chineálacha tógála lena n-áirítear carrchlóis, scoileanna, coláistí, agus stáisiúin leictreachais.

4.4.2 Cónaithe

Tá an earnáil chónaithe cuntasach as 32% d'astaíochtaí carbóin laistigh de limistéar DZ an Chabháin, arb ionann é agus thart ar 22,669 tCO₂e. Is ionann ídiú fuinnimh iomlán na hearnála cónaithe agus 82,307 MWh/bliain.

Is ionann na 4,520 'Teach' laistigh den DZ agus 94% d'ídiú iomlán fuinnimh agus d'astaíochtaí carbóin na hearnála araon agus is ionann 542 'Árasán' laistigh den DZ agus an 6% eile d'astaíochtaí cónaithe agus carbóin iomlána.

Laistigh de limistéar DZ an Chabháin, tá raon cineálacha breosla ann a úsáidtear chun réadmhaoin a théamh. Taispeánann na sonraí gurb í an ola an fhoinsé breosla is suntasaí ag 63%, agus is ionann í agus an méid is mó d'ídiú fuinnimh agus d'astaíochtaí carbóin laistigh de limistéar DZ. Ina dhiaidh sin tá leictreachas, gás nádúrtha agus gual.

4.4.3 Talmhaíocht

Is ionann gníomhaíochtaí talmhaíochta i gceantar DZ an Chabháin agus 14% (10,002 tCO₂e) d'astaíochtaí iomlána carbóin an limistéir DZ, chomh maith le cuid mhór de ghníomhaíochtaí eacnamaíochta. Is iad feirmeoireacht mairteola, déiríochta agus caorach na gníomhaíochtaí feirmeoireachta is coitianta laistigh de limistéar an DZ. Is ionann líon iomlán na mbeostoic laistigh den DZ agus 4,677. Cuimsíonn sé seo eallach mairteola, ba déiríochta agus caoirigh. Tá astaíochtaí meatáin a tháirgtear trí choipeadh eintreach beostoic ar cheann de na rudaí is mó a chuireann le hastaíochtaí iomlána carbóin na talmhaíochta. Tarlaíonn gníomhaíochtaí feirmeoireachta in ED Tuaithe an Chabháin den chuid is mó.

4.4.4 Iompar

Is ionann gluasteáin phríobháideacha agus an cion is airde d'astaíochtaí carbóin laistigh den DZ. Is ionann astaíochtaí iomlána carbóin na hearnála iompair laistigh de limistéar DZ agus 9.14% de na hastaíochtaí iomlána nó 6,523 tCO₂e. Is ionann úsáid phríobháideach gluasteán agus 3,453 tCO₂e (53%) d'astaíochtaí carbóin laistigh de DZ an Chabháin. Is ionann feithiclí lasta bóthair agus feithiclí earraí éadroma agus 2,904 tCO₂e (44%) agus is ionann iompar poiblí agus 166 tCO₂e (3%) a thagann ó iompar poiblí Peitreal agus díosal agus na foinsí breosla is coitianta le haghaidh iompair agus is ionann iad agus 99.95% den bhreosla a úsáidtear. Níl ach 0.05% ag brath ar leictreachas le haghaidh breosla iompair.

4.4.5 Dramhaíl

Is ionann earnáil na dramhaíola agus thart ar 3.59% d'astaíochtaí carbóin DZ an Chabháin. Tá Cavan Waste Disposal Ltd, Líonadh Talún Corranure agus ionad Cóireála Fuíolluisce Uirbigh laistigh de theorainn an DZ. Chun astaíochtaí a bhaineann le dramhaíl ó laistigh den DZ a ríomh, úsáideadh tagarmharc d'astaíochtaí carbóin a bhaineann le dramhaíl de 0.21 tCO₂e/ ceann an daonra. Ar an mbonn sin, is féidir a mheas go bhfuil astaíochtaí carbóin a bhaineann le dramhaíl laistigh de theorainn limistéar DZ thart ar 2,562 tCO₂e.

4.5 Achoimre ar Chlár na nDeiseanna

Aithníonn agus tiomsaíonn clár na ndeiseanna bailiúchán tionscadal, gníomhaíochtaí, teicneolaíochtaí agus beart a chuimsíonn straitéisí maolaithe, oiriúnaithe agus bithéagsúlachta. Is é an cuspóir atá aige ná spriocanna laghdaithe fuinnimh agus astaíochtaí a bhaint amach ar fud an DZ. Cruthaíodh clárann deiseanna ar leith do Bhaile an Chabháin, agus tá acmhainneacht gach deis maidir le laghdú carbóin cainníochaithe i ndáil lena rannchuidiú le hastaíochtaí carbóin a laghdú ar fud an DZ. Rinneadh meastóireacht ar na laghduithe carbóin féideartha seo i gcoinne na sprice náisiúnta maidir le laghdú 51% faoi 2030. Bhí ról ríthábhachtach ag an gclárann deiseanna maidir le forbairt pleananna gníomhaíochta agus cur chun feidhme a mhúnlú. Chun an chlár deiseanna a chruthú do DZ an Chabháin, tá sraith gníomhartha déanta lena n-áirítear ceardlann Crios Dícharbónaithe a chur i gcrích.

Bhí an cheardlann comhdhéanta de bhaill na foirne bainistíochta sinsearaí, ceannairí roinne, agus pearsanra breise a bhaineann go sonrach le tionscadail ó Chomhairle Contae an Chabháin. Cuireadh tús leis an gceardlann le cur i láthair gairid a mhíniú cuspóir agus

méid an Chrios Dícharbónaithe, ag cur béime ar na hionchais éagsúla a bhaineann le gníomhaíochtaí oiriúnaithe agus maolaithe aeráide atá curtha in oiriúint do Chrios Dícharbónaithe Bhaile an Chabháin. Ina dhiaidh sin, ghlac an lucht freastail páirt i bpléghrúpaí a bhí dírithe ar ghníomhartha agus deiseanna féideartha a d'fhéadfadh cur le hastaíochtaí gás ceaptha teasa laistigh den cheantar a laghdú. Baineadh úsáid as torthaí na ngrúpaí díospóireachta ceardlainne ina dhiaidh sin chun Clár Deiseanna agus Gníomhaíochtaí sonracha DZ a chruthú mar a leagtar amach sna rannóga ina dhiaidh sin.

B'ionann Fardal Astaíochtaí Bonnline 2018 do Chrios Dícharbónaithe an Chabháin (DZ) agus 71,398 tCO₂e. Léiríonn an tábla seo a leanas na laghduithe riachtanacha a theastaíonn laistigh de gach earnáil chun an sprioc laghdaithe 51% a bhaint amach, mar aon leis na laghduithe astaíochtaí a bhfuiltear ag súil leo bunaithe ar na deiseanna a shonraítear sa tuarascáil seo. Cuimsíonn na deiseanna seo gníomhartha a thagann faoi scáth díreach Chomhairle Contae an Chabháin agus iad siúd ar féidir leis an gcomhairle tionchar agus tacaíocht ghníomhach a imirt orthu.

Tábla 4.1 Ceanglais Laghdaithe DZ

Earnáil	2018 BEI (tCO ₂ e)	2018 Sprioc Laghdaithe (tCO ₂ e)	2030 Sprioc Laghdaithe (% de 2018 BEI)	Laghdú Réamh-mheasta 2030 (tCO ₂ e)	Laghdú Réamh-mheasta 2030 (% de 2018 BEI)	Bunaithe ar na Deiseanna seo a leanas
Cónaí Príobháideach	18,936	9,657	-51%	9,374	49%	Tá an laghdú seo bunaithe ar BER de 60% de na haonaid tithíochta cónaithe go léir a fheabhsú go B2 (íosmhéid) agus PV Gréine a shuiteáil ar 60% de na réadmhaoine go léir
Tithíocht Shóisialta	3,733	1,904	-51%	1,936	52%	Tá an laghdú seo bunaithe ar BER 57% de na haonaid tithíochta sóisialta a fheabhsú faoi rialú Chomhairle Contae an Chabháin go B2 (íosmhéid) agus PV Gréine a shuiteáil ar 75% de na réadmhaoine
Earnáil Tráchtála & Phoiblí	28,367	14,467	-51%	18,764	66%	Éifeachtúlacht fuinnimh 75% d'fhoirgnimh a fheabhsú, PV gréine a shuiteáil agus 75% d'ídiú breosla iontaise (gás agus ceirisín) a bhabhtáil le haghaidh breosla ísealcharbóin sa DZ
Iompar	6,523	3,327	-51%	3,940	60%	Laghdáíonn deiseanna taistil gníomhacha an km iomlán a thaistealaítear i gcarr príobháideach sa DZ faoi 20%. Leictriú 50% de ghluaisteáin phríobháideacha. Úsáideann 75% de lasta an DZ HVO
Bardasach (soláthar leictreachais*)	1,275	650	-51%	1,275	100%	Déantar soláthar leictreachais do gach foirgneamh LA in DZ a fháil trí fhoinní in-athnuaite. Gach soilsíú poiblí a uasghrádú go LED éifeachtach
Talmhaíocht	10,002	5,101	-51%	2,921	29%	Ceadóidh roghanna éagsúlaithe d'fheirmeoirí agus d'fhoinní breosla malartacha d'innealra feirme (e.g. HVO) laghdú ar astaíochtaí réadaithe talmhaíochta
Dramháil	2,562	1,307	-51%	641	25%	Laghdáíonn rátaí múirínithe feabhsaithe agus rochtain mhéadaithe ar áiseanna athchúrsála astuithe dramháiola
Iomlán	71,398	36,412	-51%	38,851	-55%	<i>Nóta: (Féadfaidh nach suimeoidh iomláin mar gheall ar shlánú.)</i>

Tugann catagóirí DZ seans uathúil do phobail, d'údaráis áitiúla agus don earnáil phoiblí sampla a leagan síos agus caipitliú a dhéanamh ar shócmhainní agus ar sheirbhísí atá ann cheana chun fiontair cheannródaíocha dícharbónaithe agus inbhuanaitheachta a dhícharbónú. Ag baint leasa as a thimpeallacht fhisiciúil agus a shaintréithe socheacnamaíocha, tá bunús láidir acmhainní agus seirbhísí ag DZ Bhaile an Chabháin chun deiseanna dícharbónaithe a chothú. I measc cuid díobh seo tá:

Éifeachtúlacht Fuinnimh a Fheabhsú: Ailíníonn Ráiteas Socheacnamaíoch Chomhairle Contae an Chabháin do 2023 le cuspóirí DZ trí thosaíocht a thabhairt d'inbhuanaitheacht agus trí fhuinneamh in-athnuaite a fhiosrú chun bailte agus ceantair a athnuachan. Go háirithe, tá 4,235 teaghais ina bhfuil daoine ina gcónaí laistigh den DZ, agus thart ar 57% den stoc foirgneamh níos luaithe ná 2000, rud a léiríonn go leor ionchas chun éifeachtúlacht fuinnimh a fheabhsú trí iarfheistiú. Síneann iarfheistiú chuig tithíocht atá ag dul in aois, aonaid tithíochta sóisialta, agus foirgnimh thráchtála, ag tairiscint an fhéidearthacht chun Rátálacha Fuinnimh Foirgnimh (BER) a fheabhsú agus astaíochtaí foriomlána a chiorrú. Tá sé infheidhme freisin teicneolaíochtaí cónaithe amhail teaschaidéil, téamh ceantair agus foinsí fuinnimh in-athnuaite a mhéadú maidir le foirgnimh san earnáil tráchtála agus san earnáil phoiblí, rud atá ríthábhachtach chun spriocanna dícharbónaithe a bhaint amach laistigh den DZ.

Taisteal Gníomhach agus Iompar Inbhuanaithe a Chur Chun Cinn: Tarlaíonn thart ar 71% den chomaitéireacht chuig agus ón DZ i gcarr príobháideach, le 22% ag brath ar iompar poiblí, rothaíocht, nó siúl. Cé go síneann na comaitéirí seo níos faide ná teorainn DZ, cuireann siad béim ar dheiseanna chun iompar a dhícharbónú agus roghanna taistil gníomhacha a chur chun cinn chun astaíochtaí feithiclí a laghdú. Is féidir bealaí rothaíochta sábháilte agus glasbhealaí a bhunú. Feidhmíonn an DZ freisin mar mhol iompair phoiblí, le hiliomad stadanna bus tríd, ag tairiscint deis chun roghanna iompair phoiblí inbhuanaithe agus infheistíochtaí leictirthe a fheabhsú.

Úsáid a bhaint as Spás don Nuálaíocht:

Laidigh den DZ, tá láithreáin níos aibí le haghaidh iarrachtaí dícharbónaithe nuálacha. Mar shampla, astaíonn an Líonadh Talún Corranure, iar-láithreán líonta talún atá ceadúnaithe ag an EPA, agus nach bhfuil i bhfeidhm a thuilleadh, dé-ocsaíd charbóin agus meatán fós mar gheall ar dhianscaoileadh ábhair orgánaigh. Tá acmhainneacht ag an suíomh seo maidir le forbairt fuinnimh in-athnuaite, ar aon dul le hiarrachtaí dícharbónaithe DZ, mar atá leagtha amach i staidéar féidearthachta a rinneadh le déanaí do Chomhairle Contae an Chabháin.

Oidhreacht Nádúrtha agus Chultúrtha a Ghiaráil:

In 2016, cheap Comhairle Contae an Chabháin Plean Forbartha Turasóireachta chun fás a spreagadh agus leas a bhaint as oidhreacht nádúrtha an cheantair. Tá deiseanna ann chun níos mó cuairteoirí a mhealladh chuig an DZ trína shócmhainní nádúrtha saibhre a chur chun cinn, mar shampla droimníní, lochanna, fáлта sceach, agus spásanna glasa. Ina theannta sin, tá sócmhainní oidhreachta tógtha tearcúsáidte a d'fhéadfaí a fhorbairt chun cuairteoirí a tharraingt chuig an DZ.

Feasacht Pobail a Chotheú:

I gContae an Chabháin, tá 11 Phobal Fuinnimh Inmharthana, agus tá ceann amháin lonnaithe laistigh den DZ. Leagann sé seo béim ar spéis an phobail áitiúil i gcur chun cinn na hinbhuanaitheachta agus an dícharbónaithe. Feidhmíonn na pobail seo mar eiseamláirí de dhea-chleachtais agus cuireann siad léargas luachmhara ar fáil do cheantair chónaithe laistigh den DZ. Ina theannta sin, tá deiseanna ann do chomhoibriú méadaithe idir údaráis áitiúla agus an pobal, lena n-áirítear uasciliú cónaitheoirí chun athrú iompraíochta a chur chun cinn, cumas inmheánach a fhorbairt, agus seirbhísí tacaíochta a sholáthar don nuálaíocht agus do chomhroinnt eolais, mar shampla, trí thionscnaimh amhail Clubanna Glasa CLG agus Bailte Slachtmhara.

Tá an tuarascáil chuimsitheach iomlán ar chlár deiseanna agus gníomhartha an DZ san áireamh in Aguisín E.

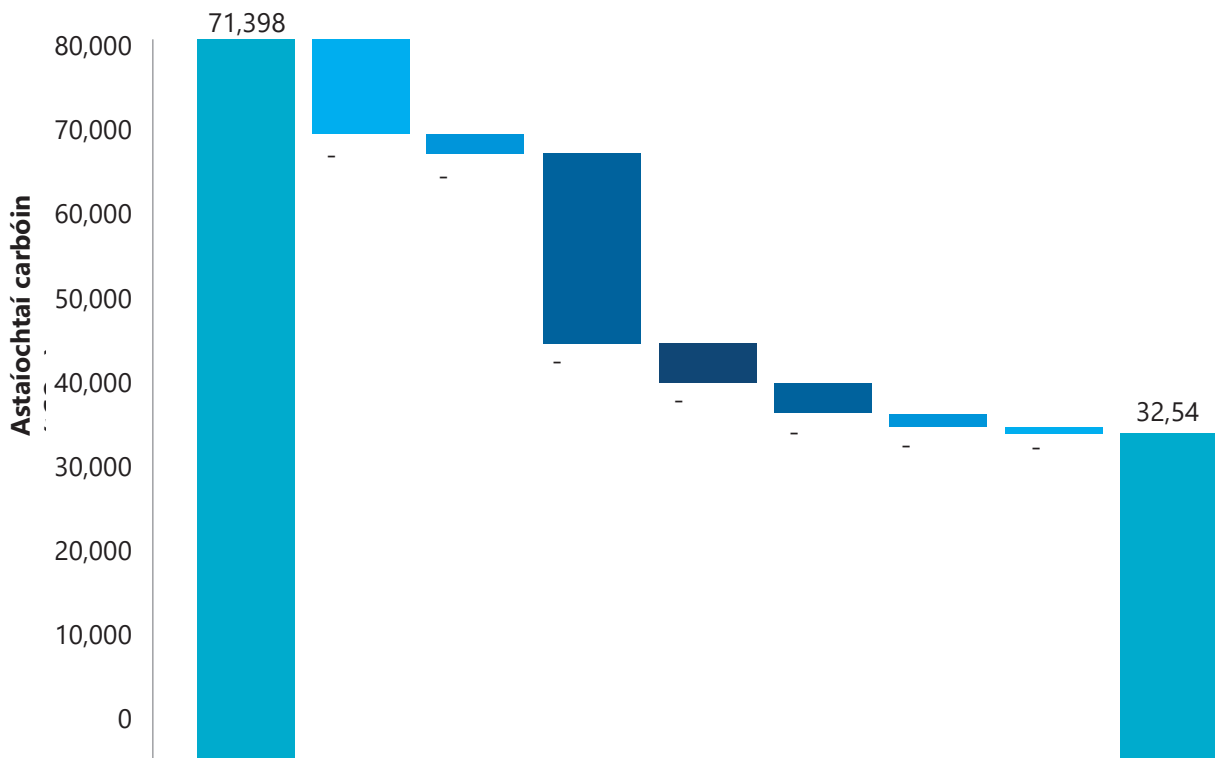
4.6 Deiseanna Cumasúcháin

Mar a léirítear i bhfigiúr 4.3, déantar foráil i gclár na ndeiseanna a forbraíodh do Chrios Dícharbónaithe Bhaile an Chabháin go bhféadfaí an sprioc 51% maidir le hastaíochtaí a laghdú agus go bhféadfaí laghdú foriomlán astaíochtaí ~55% (38,851 tCO₂) a bhaint amach faoi 2030. Chomh maith leis na deiseanna teicniúla a mbeidh tionchar inchainníochtaithe acu ar astaíochtaí carbóin (mar a shaináithnítear i gClár na nDeiseanna), saináithníodh roinnt deiseanna 'cumasaithe' do DZ Bhaile an Chabháin.

Beidh tionchar suntasach ag na deiseanna níos lú inlámhsithe seo a chuireann iarfheistiú baile, taisteal gníomhach agus inbhuanaitheacht chun cinn maidir le dícharbónú DZ Bhaile an Chabháin a chumasú.

- Tacú le **Pobal Fuinnimh Inmharthana SEAI (SEC)** atá i bhfeidhm in DZ Bhaile an Chabháin agus é a chothú. Cuidíonn an SEC seo le feasacht ar éifeachtúlacht fuinnimh agus dícharbónú a mhéadú, máistirphlean fuinnimh pobail a fhorbairt, agus tarraingíonn sé aird ar thacaíochtaí maoinithe.
- Mhéadóidh **Mol / taispeántas Fuinnimh Pobail** feasacht i measc an phobail maidir le héifeachtúlacht fuinnimh, dícharbónú agus tairbhí comhshaoil agus airgeadais gaolmhara.
- Líonra '**níos cliste**' a fhorbairt d'**iompar poiblí a chuirfeadh athrú modha ó iompar** príobháideach go hiompar poiblí chun cinn trí fhaisnéis chuimsitheach agus cothrom le dáta a sholáthar maidir le roghanna iompair poiblí laistigh de Bhaile an Chabháin in éineacht le seirbhísí nuair is gá.
- Dá mbainfí **cupáin chaife indiúscartha agus earraí aonúsáide** as Baile an Chabháin laghdófaí dramhaíl a tháirgtear laistigh den DZ agus soláthrófaí buntáistí don gheilleagar ciorclach.
- Dá mbunófaí **Scéim Bhus Rothaíochta** do scoileanna laghdófaí turais ghluasteáin agus chuirfí comhthairbhí ar fáil maidir le sláinte fheabhsaithe agus cáilíocht aeir fheabhsaithe.
- Cuibhrinn **phobail** a fhorbairt in éineacht le úllóird agus bláthanna fiáine chun eolas agus infheictheacht na bithéagsúlachta feabhsaithe sa bhaile a fheabhsú.

Laghduithe réamh-mheasta astaíochtaí ar fud Dz Bhaile an Chabháin bunaithe ar chlár na ndeiseanna

Fíor 4.3 Laghduithe ar Astaíochtaí Réamh-mheasta ar fud DZ

4.7 Gníomhaíochtaí an Chreasa Dícharbónaithe

Tábla 4.2 Rialachas & Ceannaireacht

Rialachas & Ceannaireacht		Cuspóirí DZ: 1. A chinntiú go bhfuil rialachas oiriúnach ann chun Gníomhartha DZ Bhaile an Chabháin a sheachadadh 2. A chinntiú go bhfuil maoiniú leordhóthanach i bhfeidhm chun Gníomhartha DZ Bhaile an Chabháin a sheachadadh 3. A chinntiú go bhfuil Comhairle Contae an Chabháin chun tosaigh maidir le bearta aeráide agus bithéagsúlachta a chur i bhfeidhm				
Uimh. thag.	Gníomhaíocht	Cineál	KPI	Roinn Ceann.	Compháirtithe Seachtracha	Tréimhse Ama
DZ-G1	Clár monatóireachta agus tuairiscithe a chur i bhfeidhm ar chur i bhfeidhm ghníomhartha DZ Bhaile an Chabháin	Araon	Líon na Rptanna Bliantúla	An tAonad um Ghníomhú ar son na hAeráide	TF	2029
DZ-G2	Roghanna maoinithe féideartha atá ar fáil do na gníomhartha a shainaithnítear i bPlean DZ Bhaile an Chabháin a aithint	Araon	Líon na roghanna a sainaithníodh	An tAonad um Ghníomhú ar son na hAeráide	Gach Limistéar	2024
DZ-G3	An buiséad riachtanach a thiomnú chun na gníomhaíochtaí atá liostaithe i bPlean DZ Bhaile an Chabháin a mhaoiniú	Araon	Caiteachas bliantúil iomlán	SMT	Airgeadas	2029
DZ-G4	Tacú le naisc fhoirmiúla a fhorbairt idir comhlachtaí pobail, gnó agus oideachais (Institiúid an Chabháin) chun gníomhú ar son na haeráide comhoibritheach a éascú	Araon	Líon na Nasc a bunaíodh	An Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeráide, LEO PPN	Foireann an Bhaile, Institiúid an Chabháin, Comhlachas Tráchtála	2025
DZ-G5	A chinntiú go bhfuil caiteachas na comhairle in DZ Bhaile an Chabháin ag teacht go hiomlán le cleachtas soláthair ghlais	Araon	% de Chaiteachas an tSoláthair Phoiblí Ghlais	Airgeadas, Soláthar	Ceann ar bith	2025
DZ-G6	Cás-staidéir dea-chleachtas um ghníomhú ar son na haeráide a chur chun cinn go himheánach	Araon	Líon na gcás-staidéar	An tAonad um Ghníomhú ar son na hAeráide	Ceann ar bith	2029
DZ-G7	Leathanach lamairne tiomnaithe a bhunú chun nuashonruithe, éachtaí agus forbairtí maidir le gníomhú ar son na haeráide laistigh den DZ a fhoilsiú.	Araon	Leathanach lamairne forbartha	Oifigeach na Meán Sóisialta	Gach roinn	2029

Tábla 4.3 *Timpeallacht Thógtha & Iompar*

Timpeallacht Thógtha		Cuspóirí DZ: 1. Foirgnimh údaráis áitiúil a iarfheistiú ar fud Bhaile an Chabháin 2. Iarfheistiú foirgneamh príobháideach ar fud Bhaile an Chabháin a chur chun cinn agus a chinntiú go bhfuil gach foirgneamh neodrach ó thaobh fuinnimh 3. Athléimneacht na timpeallachta tógtha i leith tionchar aeráide a fheabhsú				
Uimh. thag.	Gníomhaíocht	Cineál	KPI	Roinn Cenn.	Compháirtithe Seachtracha	Tréimhse Ama
DZ-BE1	Leanúint ar aghaidh ag iarfheistiú gach foirgnimh tithíochta sóisialta agus údaráis áitiúil i DZ Bhaile an Chabháin chun Rátáil Fuinnimh Foirgnimh íosta B2 a bhaint amach, ag féachaint go cuí d'íogaireachtaí comhshaoil amhail gabhdóirí áitiúla daonna, láithreáin Eorpacha agus bithéagsúlacht; agus an gá atá le struchtúir chosanta a chosaint agus a chaomhnú go cuí, le linn aon oibreacha iarfheistithe.	Maolú	Líon na n-ionad tithíochta sóisialta a bhfuil BER de B2 acu	Tithíocht	Oifigeach Fuinnimh, Airgeadas, SEAI	2029
DZ-BE2	Measúnú a dhéanamh ar an bhféidearthacht agus nuair is féidir é a shuiteáil ar an díon gréine PV ar thithíocht shóisialta agus ar réadmhaoin údaráis áitiúil ar fud DZ Bhaile an Chabháin agus aird chuí á tabhairt ar ghabhdóirí áitiúla daonna, speicis faoi chosaint, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha agus an gá atá le struchtúir chosanta a chaomhnú go cuí.	Maolú	Staidéar déanta	Tithíocht	Oifigeach Fuinnimh, Airgeadas, SEAI	2029
DZ-BE3	Soilsiú braiteora a chur i bhfeidhm i ngach áit choiteann agus i ngach conair d'fhoirgnimh oiriúnacha CCC	Maolú	Céatadán den soilsiú uasghrádaithe	Sócmhainní Corparáideacha	Ceann ar bith	2029
DZ-BE4	Iarfheistiú a chur chun cinn chuig Rátáil Fuinnimh Foirgnimh B2 le haghaidh réadmhaoine príobháideacha agus tráchtála ar fud DZ Bhaile an Chabháin ag féachaint go cuí d'íogaireachtaí comhshaoil amhail gabhdóirí áitiúla daonna, láithreáin Eorpacha agus bithéagsúlacht; agus an gá atá le struchtúir chosanta a chosaint agus a chaomhnú go cuí, le linn aon oibreacha iarfheistithe.	Maolú	Líon na n-imeachtaí rannpháirtíochta a réachtáladh	Pobal, LEO	Oifigeach Fuinnimh, SEAI	2029
DZ-BE5	Staidéar féidearthachta a dhéanamh chun measúnú a dhéanamh ar ráta folúntais teaghaisí cónaithe sa DZ	Maolú	Staidéar féidearthachta déanta	Oifigeach Athghiniún a Bailte	DHLG	2024

Timpealla cht Thógtha		Cuspóirí DZ: 1. Foirgnimh údaráis áitiúil a iarfheistiú ar fud Bhaile an Chabháin 2. Iarfheistiú foirgneamh príobháideach ar fud Bhaile an Chabháin a chur chun cinn agus a chinntiú go bhfuil gach foirgneamh neodrach ó thaobh fuinnimh 3. Athléimneacht na timpeallachta tógtha i leith tionchar aeráide a fheabhsú				
Uimh. tag.	Gníomhaíocht	Cineál	KPI	Roinn Cearn.	Compháirtithe Seachtracha	Tréimhse Ama
DZ-BE6	Tionscadail iarfheistithe eiseamláireacha a fhorbairt chun athúsáid oiriúnaitheach struchtúr stairiúil a chur chun cinn agus aird chuí á tabhairt ar an ngá atá le struchtúir chosanta a chosaint agus a chaomhnú go cuí i gcomhréir le rialacháin ábhartha um struchtúir chosanta, agus ar an ngá gan bac diúltach a chur ar aon speiceas cosanta.	Araon	Líon na dtionscadal eiseamláireacha a seachadadh	Oifigeach Athghiniú na Bailte	An Chomhairle Oidhreachta	2029
DZ-BE7	Soláthar áiseanna comhoibríthe laistigh den DZ a aithint, a dhreasú, agus tacú leo.	Maolú	Saoráid chomhoibríthe a sheachadadh	C&E, LEO, Pleanáil	Ceann ar bith	2026
DZ-BE8	Tús áite a thabhairt do chur i gcrích scéimeanna tuile aitheanta CFRAMS laistigh den DZ chun a chinntiú go n-aithnítear gach priacal tuile atá ann faoi láthair agus a bheidh ann amach anseo.	Oiriúnú	Faireachán agus tuairisciú	Oifig Chaipitil	Ceann ar bith	2029
DZ-BE9	Úsáid a bhaint as an maoiniú atá ar fáil chun oibreacha cosanta ar thuilte a dhéanamh agus aird chuí á tabhairt ar an ngá atá le Réitigh Nadúrbhunaithe agus Córais Draenála Inbhuanaithe a chur chun cinn, agus íogaireachtaí comhshaoil ag na láithreacha seo, lena n-áirítear cáilíocht uisce, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha, conairí bruachánacha agus éiceolaíocht uisceach, taitneamhacht amhairc agus caitheamh aimsire agus luach taitneamhachta.	Oiriúnú	Líon na n-oibreacha cosanta a rinneadh	Oifig Chaipitil	Ceann ar bith	2029

Iompar		Cuspóirí DZ: 1. Aistriú módúil ó iompar príobháideach go hiompar poiblí i mBaile an Chabháin a chur chun cinn 2. Tacú le forbairt bonneagair taistil ghníomhaigh, tionscnaimh rothaíochta agus siúlóide 3. Aistriú feithiclí laistigh de DZ Bhaile an Chabháin chuig roghanna iompair leictreacha nó chuig roghanna iompair ísealcharbóin eile a chur chun cinn agus a chumasú				
Uimh. thag.	Gníomhaíocht	Cineál	KPI	Roinn Ceann.	Comhpháirtithe Seachtracha	Tréimhse Ama
DZ-TR1	Tabhairt faoi staidéar Taisteal Gníomhach chun na bearta is éifeachtaí a aithint agus a chur in ord tosaíochta, ag cinntiú go bhfuil aird chuí ag an staidéar ar chúrsaí pleanála agus cosanta comhshaoil.	Maolú	Staidéar déanta	Taisteal Gníomhach	An tAonad um Ghníomhú ar son na hAeráide	2025
DZ-TR2	Sruthanna maoinithe taistil ghníomhaigh a scrúdú agus a aithint.	Maolú	Líon na gcistí a sainaitníodh	Taisteal Gníomhach	Ceann ar bith	2025
DZ-TR3	Measúnú a dhéanamh ar a indéanta atá scéim rothar ar cíos/rothar leictreach in DZ Bhaile an Chabháin.	Maolú	Staidéar déanta	Bóithre	Ceann ar bith	2025
DZ-TR4	Acmhainneacht a phlé maidir le staidéar féidearthachta ar roghanna iompair phoiblí saor in aisce le hionadaithe iompair phoiblí.	Maolú	Staidéar déanta	Bóithre, Iompar, Taisteal Gníomhach	Ceann ar bith	2025
DZ-TR5	Suíomhanna oiriúnacha a aithint do phointí luchtaithe EV ag ar fud DZ Bhaile an Chabháin agus aird chuí á tabhairt ar íogaireachtaí comhshaoil amhail an timpeallacht uisce glactha, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha, cáilíocht aeir áitiúil, agus oidhreacht chultúrtha.	Maolú	Staidéar déanta	Bóithre	Oifigeach Fuinnimh, Pleanáil, An tAonad um Ghníomhú ar son na hAeráide	2025
DZ-TR6	Oibriú le gnólachtaí chun iompar atá neamhdhíobhálach don aeráid a chur chun cinn, m.sh., seachadadh an chiliméadair dheireanaigh.	Araon	Laghduithe céatadáin ar thrácht ar bhóithre Lár Bhaile an Chabháin	LEO	Pobal agus Fiontar	2029
DZ-TR7	Dul i dteagmháil leis na húdaráis ábhartha chun tacú le Nasc Áitiúil a leictriú agus ag an am céanna tionchar a mholadh agus a fheidhmiú chun tacú le cúrsaí inbhuanaitheachta agus cosanta comhshaoil a bheith leabaithe sa tionscadal	Maolú	Líon na gcruinnithe a tionóladh le TFI	Bóithre	TFI	2029
DZ-TR8	Bealaí sábháilte rothaíochta/siúlóide a chur chun cinn, a thacú agus a dhreasú do scoileanna laistigh de cheantar DZ agus aird chuí á tabhairt ar íogaireachtaí comhshaoil amhail an timpeallacht uisce glactha, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha, cáilíocht aeir áitiúil, agus oidhreacht chultúrtha	Oiriúnú	Líon na mbealaí sábháilte a sainaitníodh	Taisteal Gníomhach, Bóithre	Scoileanna, An Taisce	2025

Iompar		Cuspóirí DZ: 1. Aistriú módúil ó iompar príobháideach go hiompar poiblí i mBaile an Chabháin a chur chun cinn 2. Tacú le forbairt bonneagair taistil ghníomhaigh, tionscnaimh rothaíochta agus siúlóide 3. Aistriú feithiclí laistigh de DZ Bhaile an Chabháin chuig roghanna iompair leictreacha nó chuig roghanna iompair ísealcharbóin eile a chur chun cinn agus a chumasú				
Uimh. thag.	Gníomhaíocht	Cineál	KPI	Roinn Ceann.	Compháirtithe Seachtracha	Tréimhse Ama
DZ-TR9	Méadú ar an spás do choisithe i mBaile an Chabháin agus aird chuí á tabhairt ar íogaireachtaí comhshaoil cosúil le srianta agus gnéithe tráchta agus iompair, an timpeallacht uisce glactha, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha, cáilíocht an aeir áitiúil, agus oidhreacht chultúrtha.	Comhchean gailte	Líon na mbeart taistil ghníomhaigh a cuireadh i bhfeidhm	Pleanáil	Bóithre	2029
DZ-TR10	Céim a dó de ghlabshealach Baile an Chabháin atá deighilte go hiomlán a chur i bhfeidhm agus aird chuí á tabhairt ar chúrsaí pleanála agus comhshaoil.	Comhchean gailte	Líon na gciliméadar de ghlabshealach a seachadadh	Bóithre, Iompar, Taisteal Gníomhach	An Rannóg Pleanála	2029
DZ-TR11	Tacú le soláthraí seirbhíse príobháideach féidearthacht a dhéanamh chun measúnú a dhéanamh ar an bhféidearthacht maidir le saoráid Páirceála agus Taistil laistigh den DZ ag féachaint go cuí do chúrsaí pleanála agus comhshaoil.	Comhchean gailte	Staidéar féidearthachta déanta	Bóithre	Pleanáil	2025
DZ-TR12	I gcás inarb iomchuí, úsáid a bhaint as ábhar pábhála ísealcharbóin laistigh d'oibreacha ar ghréasán bóithre an DZ.	Maolú	Céatadán an ábhair pábhála ísealcharbóin a úsáideadh	Bóithre, Iompar	DoT	2029
DZ-TR13	Treoirthionscadal iomlán do chlár taistil níos cliste a thabhairt chun críche laistigh d'oifigí Chomhairle Contae an Chabháin.	Maolú	Treoirthionscadal críochnaithe	Taisteal Gníomhach	Oifigeach Fuinnimh, TFI, An tAonad um Ghníomhú ar son na hAeráide	2025

Tábla 4.4 An Timpeallacht Nádúrtha & Bonneagar Glas

Bonneagar Glas Nádúrtha						
Uimh. thag.	Gníomhaíocht	Cineál	KPI	Roinn Ceann.	Compháirtithe Seachtracha	Tréimhse Ama
DZ-N1	Máistirphlean bonneagair ghlais a fhorbairt do Bhaile an Chabháin chun pleanáil agus feabhsú an chomhshaoil nádúrtha, na bithéagsúlachta agus na limistéar glas a chomhordú agus aird chuí á tabhairt ar chosaint an chomhshaoil agus aird chuí á tabhairt ar chúinsí cosanta comhshaoil agus deiseanna do chomhleasanna gníomhaíochta aeráide.	Araon	Plean Forbartha	Pleanáil	An Rannóg Comhshaoil, An tAonad um Ghníomhú ar son na hAeráide	2025
DZ-N2	Suirbhé gnáthóige a dhéanamh ar thalamh údaráis áitiúil laistigh den DZ chun limistéir atá i mbaol agus iad siúd atá oiriúnach d'oibreacha athchóirithe a aithint.	Araon	Suirbhé déanta	Bithéagsúlacht	Oidhreacht	2025
DZ-N3	Gnóthachan bithéagsúlachta agus ceapadh carbóin a chur chun cinn i mBaile an Chabháin trí speicis dhúchasacha a chur go straitéiseach do gach forbairt nua.	Araon	Líon na gCrann/Plandaí Dúchasacha Curtha	Bithéagsúlacht	Ceantair Bhardasacha, Gairneoir	2025
DZ-N4	Tacú le cruthú spásanna glasa poiblí agus ceangailte i mBaile an Chabháin chun sláinte agus folláine agus bithéagsúlacht a fheabhsú (m.sh. mionpháirceanna) agus aird chuí á tabhairt ar bheartas pleanála agus forbartha agus ar chúinsí cosanta comhshaoil le linn an mháistirphleanála agus an phróisis forbartha.	Araon	Heicteáir Spás Glas	Bithéagsúlacht, Pleanáil	Ceann ar bith	2026
DZ-N5	Tacú le bonneagar glas agus Réitigh Nádúrbhunaithe amhail Córais Draenála Inbhuanaithe chun athléimneacht aeráide a fheabhsú agus aird chuí á tabhairt ar íogaireachtaí comhshaoil lena n-áirítear cáilíocht uisce, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha, conairí bruachánacha agus éiceolaíocht uisceach, taitneamhacht amhairc agus caitheamh aimsire agus luach taitneamhachta.	Oiriúnú	Céatadán Heicteár a bhfreastalaíonn Scéimeanna Draenála Inbhuanaithe orthu	Pleanáil	An Rannóg Comhshaoil, An tAonad um Ghníomhú ar son na hAeráide	2029

Bonneagar Glas Nádúrtha						
Uimh. thag.	Gníomhaíocht	Cineál	KPI	Roinn Ceann.	Compháirtithe Seachtracha	Tréimhse Ama
DZ-N6	Buaint uisce báistí, athúsáid uisce liath agus díonta agus ballaí glasa a chur chun cinn agus aird chuí á tabhairt ar íogaireachtaí comhshaoil amhail gabhdóirí áitiúla daonna, láithreáin Eorpacha agus bithéagsúlacht; agus an gá atá le struchtúir chosanta a chosaint agus a chaomhnú go cúí, le linn aon oibreacha iarfheistithe.	Oiriúnú	Líon na dtionsc adal	Pleanáil	Ceantair Bhardasach a	2029
DZ-N7	Araidí orgánacha agus athchúrsála a thabhairt isteach ag láithreacha straitéiseacha ar fud an DZ.	Maolú	Líon na n- araidí athchúrsála a suiteáilte	Gníomhú ar son na hAeráide agus Comhshaol	Ceann ar bith	2025
DZ-N8	Tacú le haistriú na hearnála talmhaíochta chuig teicnící feirmeoireachta níos inbhuanaithe trí chlár ar nós clár Signpost Teagasc	Araon	Líon na bhfeirmeacha ar tugadh cúnamh dóibh	Gníomhú ar son na hAeráide agus Comhshaol	Teagasc	2025
DZ-N9	Linn charbóin ardluacha a aithint agus a chaomhnú laistigh den DZ.	Araon	Líon na linnte carbóin a sainaitníodh	Pleanáil	An tAonad um Gníomhú ar son na hAeráide	2025

Tábla 4.5 Pobail: Athléimneacht & Aistriú

Pobail: Athléimneacht & Aistriú						
Uimh. thag.	Gníomhaíocht	Cineál	KPI	Roinn Ceann.	Compháirtithe Seachtracha	Tréimhse Ama
DZ-C1	Plean cumarsáide bliantúil a fhorbairt chun feasacht ar an DZ a ardú agus saoránaigh a mhealladh i ngníomhú ar son na haeráide.	Araon	Plean Forbartha	Pobal agus Fiontar	Seirbhísí Corparáideacha	2029
DZ-C2	Réimse tacaíochtaí eolais aisoiriúnacha a fhorbairt chun eolas a thabhairt do shaoránaigh chun an t-aistriú ina saol féin a thuiscint agus a chur chun feidhme.	Araon	Líon na dtacaíochtaí faisnéise a forbraíodh	Pobal agus Fiontar	Ceann ar bith	2024
DZ-C3	'Cosantóirí Inbhuanaitheachta' a aithint, oiliúint a chur orthu agus a chur ar a gcumas gníomhú mar ghnólachtaí ambasadóra dá n-earnálacha chun cuideachtaí eile laistigh den DZ a spreagadh.	Araon	Líon na gcosantóirí oilte	LEO	An tAonad um Gníomhú ar son na hAeráide	2025
DZ-C4	Dáileadh Pacaí Coigilte Fuinnimh ar an bpobal a éascú trí leabharlanna áitiúla.	Maolú	Líon na bpacaí dailte	Leabharlanna	Ceann ar bith	2029
DZ-C5	Tacú le hobair an Phobail Fuinnimh Inmharthana laistigh de Bhaile an Chabháin.	Maolú	Líon na gcaidreamh a réachtáladh le SEC	Pobal agus Fiontar	Oifigeach Fuinnimh, LEO	2025
DZ-C6	Teicneolaíocht Dhigiteach a úsáid chun aird a tharraingt ar shaincheistanna amhail truailliú aeir agus feasacht a chur chun cinn trí scoileanna agus tionscadail idirghlúine.	Maolú	Clár feasachta seachadta	An tAonad um Gníomhú ar son na hAeráide	An Rannóg Comhshaoil, EPA	2025
DZ-C7	Imeacht ionaid ilfhreastail a réachtáil chun iarfheistiú cuí ar fhoirgnimh phríobháideacha a chur chun cinn agus tuiscint an phobail ar ghníomhú ar son na haeráide a mhéadú.	Araon	Imeacht aonuaire réachtáilte	Leabharlanna	Ceann ar bith	2029

Tábla 4.6 Inbhuanaitheacht & Bainistíocht Acmhainní

Bainistíocht Acmhainní Inbhuanaithe						
Uimh. thag.	Gníomhaíocht	Cineál	KPI	Roinn Ceann.	Comhpháirti the Seachtracha	Tréimhse Ama
DZ-S1	A chinntiú go soláthraíonn CCC leictreachas in-athnuaite 100% nuair is féidir.	Maolú	% den leictreachas in-athnuaite soláthartha	Seirbhísí Corparáideacha	Oifigeach Fuinnimh, Soláthar	2029
DZ-S2	A chinntiú go bhfuil soláthar CCC ailínithe go hiomlán le soláthar poiblí ghas agus geilleagar ciorclach (m.sh., gan aon táirgí aonúsáide).	Maolú	Níor soláthraíodh aon táirge aon úsáide	Soláthar	Seirbhísí Corparáideacha	2024
DZ-S3	Tacaíochtaí faisnéise a fhorbairt chun coincheap na comhroinnte, na hathúsáide agus an deisithe a chur chun cinn i measc pobal.	Araon	Líon na dtacaíochtaí a forbraíodh	An Rannóg Comhshaoil	An tAonad um Ghníomhú ar son na hAeráide	2024
DZ-S4	Tacú le forbairt bonneagair gheilleagair inbhuanaithe agus chiorclaigh agus ag an am céanna a chinntiú go bhfuil an bonneagar sin suite agus deartha go cuí, agus go bhfeidhmíonn sé i gcomhréir le forálacha an Achta um Bainistiú Dramhaíola agus ar bhealach nach bhfuil ina chúis le tionchair dhiúltacha ar an gcomhshaol nó nach n-eascaíonn nús go háitiúil.	Araon	Líon na dtionscandaí a tacaíodh leo	An Rannóg Comhshaoil	An tAonad um Ghníomhú ar son na hAeráide	2029
DZ-S5	Araidí dlúite gréine a shúiteáil le saoráid bailithe cliste.	Maolú	Líon na n-araoidí dlúite gréine suiteáilte	Ceantar Bardasach	An Rannóg Comhshaoil	2029
DZ-S6	Páirt a ghlacadh in aon staidéar féidearthachta den sórt sin ar an bhféidearthacht maidir le téamh ceantair do Bhaile an Chabháin ag cinntiú go bhfuil aird chúí ag an staidéar seo ar chúrsaí pleanála agus ar chúrsaí cosanta comhshaoil.	Maolú	Staidéar féidearthachta déanta	An tAonad um Ghníomhú ar son na hAeráide	Oifigeach Fuinnimh, Sócmhainní Corparáideacha	2024
DZ-S7	Spreagadh a thabhairt do sholáthróirí seirbhísí dramhaíola chun soláthar a dhéanamh do rolladh amach na n-araoidí dramhaíola orgánaí trasna bailiúcháin araidí tí, tráchtála agus poiblí.	Maolú	Céatadán d'úsáid an bhosca bruscair Orgánaigh	An Rannóg Comhshaoil	Ceann ar bith	2024
DZ-S8	Dul i dteagmháil leis an earnáil tionsclaíochta áitiúil maidir leis an tionchar ar cháilíocht an aeir ó astaíochtaí tionsclaíocha.	Maolú	Líon na n-eagraíochtaí fostaithe	An Rannóg Comhshaoil	EPA	2025
DZ-S9	Acmhainneacht forbartha Bunachar Talún Corranure a uasmhéadú mar mhol fuinnimh in-athnuaite, ag cinntiú go ndéanfar cúinsí comhshaoil a chomhtháthú sa chéim deartha d'fhonn torthaí buana a chur chun cinn do ghnéithe amhail bithéagsúlacht.	Maolú	Staidéar féidearthachta déanta	An Rannóg Comhshaoil	Pleanáil	2025

5

**Cur i bhFeidhm
agus Tuairisciú**

5.1 Pleanáil le haghaidh forfheidhmithe

Déanfaidh Comhairle Contae an Chabháin maoirseacht ar fhorghníomhú an réamh-LA-CAP seo. Cé go n-éilíonn an plean cur chuige cuimsitheach ón gcomhairle ar fad, is iad an Stiúrthóireacht Comhshaoil, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Taistil Ghníomhaigh coimeádaithe an LA-CAP.

In 2023, bhunaigh Comhairle Contae an Chabháin Foireann Gníomhaithe ar son na hAeráide ina raibh Comhordaitheoir um Ghníomhú ar son na hAeráide, Oifigeach um Ghníomhú ar son na hAeráide, agus Oifigeach um Ghníomhú ar son na hAeráide Pobail. Is é misean na foirne seo gníomhú ar son na haeráide a chomhtháthú in oibríochtaí na comhairle, maoirseacht a dhéanamh ar chur i bhfeidhm gníomhaíochtaí, agus tuairisciú agus meastóireacht an phlean a chomhordú tar éis do na Comhaltaí Tofa é a ghlacadh. Comhoibríonn an Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeráide le foirne, foghrúpaí agus fochoistí éagsúla um ghníomhú ar son na haeráide ar fud na heagraíochta, gach ceann acu freagrach as gníomhaíochtaí sonracha atá leagtha amach sa Phlean. Cuimsíonn siad seo ranna agus rannóga éagsúla ar nós Bithéagsúlacht & Oidhreacht, Comhshaoil & Uisce, Bóithre & Glasbhealaí, Bainistíocht Flít, Taisteal Ghníomhach, Tithíocht, Corparáideach & Acmhainní Daonna, Soláthar, LEO, Pobal, Fiontar & Turasóireacht, Ealaíon agus Cultúr, agus Pleanáil. Feidhmíonn an Fhoireann um Ghníomhú ar son na hAeráide mar príomhphointe teagmhála don phobal maidir le gníomhú ar son na haeráide sa Chontae freisin.

Comhoibreoidh Comhairle Contae an Chabháin le príomhpháirtithe leasmhara chun tacú le cur i bhfeidhm an Phlean, lena n-áirítear údarás áitiúla chomharsanachta cosúil le

Muineachán, Liatroim, an Mhí, an Longfort agus an Iarmhí, Oifig Réigiúnach Gníomhaithe Aeráide an Oirthir & Lár Tíre, grúpaí oiliúna, tionóil réigiúnacha, gníomhaireachtaí rialtais, líonraí rannpháirtíochta poiblí, comhairlí óige, oifigí fiontar áitiúla, agus go leor eile. Tairgeann na comhpháirtíochtaí seo deiseanna do thionscadail chomhpháirteacha, eolas comhroinnte, cúnamh teicniúil, agus rochtain a fháil ar mhaoiniú le linn chur chun feidhme an phlean.

Ag aithint dóibh go sáraíonn an t-athrú aeráide teorainneacha polaitiúla agus geografacha, chomhaontaigh údarás áitiúla i réigiún CARO an Oirthir agus Lár na Tíre ar chomhar réigiúnach chun comhoibriú go dlúth maidir leis na LA-CAPanna a chur chun feidhme.

Tar éis an Plean a fhaomhadh, forbrófar Plean Forfheidhmithe do na gníomhaíochtaí, ina leagfar amach conas a sheachadfar na gníomhaíochtaí lena n-áirítear, ag tabhairt dá n-aire an Roinn atá freagrach agus na hamscálaí. Déanfaidh Comhairle Contae an Chabháin uainiú na n-eatramh inmheánach tuairiscithe cur chun feidhme a ailíniú le huainiú na gceanglas earála maidir le tuairisciú ar dhul chun cinn.

5.2 Maoiniú agus Comhpháirtíochtaí

D'fhonn treorú trí shampla agus an t-aistriú i dtreo sochaí atá neodrach ó thaobh na haeráide de a thiomáint, ní mór do Chomhairle Contae an Chabháin maoiniú leordhóthanach a fháil do thionscnaimh um ghníomhú ar son na haeráide atá dírithe ar a cuspóirí 2030 agus 2050 a bhaint amach. Tá rochtain ag údarás áitiúla ar fhoinsí maoinithe éagsúla, lena n-áirítear deontais rialtais, maoiniú Eorpach, infheistíochtaí san earnáil phríobháideach, agus cómhaoiniú pobail. Is fiú a thabhairt ar aird, cé go bhféadfadh deiseanna nua maoinithe atá dírithe ar ghníomhú ar son na haeráide teacht chun cinn amach anseo, go bhfuil leithdháileadh cistí á thabhairt isteach nó á mhéadú ag comhlachtaí maoinithe bunaithe cheana féin chun tacú le tionscnaimh ghníomhaithe ar son na haeráide. Saothróidh Comhairle Contae an Chabháin ionchais mhaoinithe nua agus ionchais mhaoinithe atá ann cheana araon go gníomhach ó eintitis Eorpacha agus náisiúnta a thagann lena spriocanna maidir le ghníomhú ar son na haeráide. Tugtar breac-chuntas sa liosta seo a leanas ar thionscadail Chomhairlí Contae an Chabháin a tugadh chun críche le déanaí agus atá gníomhach faoi láthair agus a thagann faoi réim an ghnímh ar son na haeráide:

- Tionscnamh an tionscadail treo-aimsitheora lena mbaineann uasghrádú agus iarfheistiú na gcúig fhoirgneamh úsáide fuinnimh is airde go dtí BER B ar a laghad. Tá an tionscadal seo le cur i gcrích in 2025.
- Scéimeanna timthriallta iomadúla, cosáin, naisc thréscailteachta agus criosanna scoile sábháilte a chur i gcrích.
- Uasghrádú ar go leor láithreán athchúrsála ionad a thabhairt chun críche agus suíomhanna breise a chur i bhfeidhm ar fud an chontae.
- Laethanta bailithe dramaíola saor in aisce agus fóirdheonaithe a sholáthar.
- Araidí cliste dlúite gréine a shuiteáil in áiteanna éagsúla ar fud an chontae.
- Uasghráduithe fuinnimh ar thithíocht shóisialta a chur i gcrích go rátáil BER B2 faoi Chlár Iarfheistithe Fuinnimh na Roinne Tithíochta.

Is gné ríthábhachtach iad comhpháirtíochtaí chun réitigh ísealcharbóin a bhaint amach laistigh den earnáil seo. Tá an earnáil phríobháideach ag cur go gníomhach cheana féin leis an gCuspóir Náisiúnta Aeráide a bhaint amach, agus tá sé de chumas ag comhpháirtíochtaí den sórt sin feabhas suntasach a chur ar chumais na hearnála maidir le laghdúithe gás ceaptha teasa na hÉireann a chur chun cinn 51% faoi 2030 agus neodracht aeráide a bhaint amach faoi 2050 ar deireadh.

Ina theannta sin, cuireann comhpháirtíochtaí leis an earnáil Tríú Leibhéal buntáistí ar fáil d'earnáil an rialtais áitiúil. Is féidir leis an earnáil Tríú Leibhéal saeolas luachmhar taighde agus forbartha a chur ar fáil, ag cabhrú le húdarás áitiúla réitigh nuálacha a chur i bhfeidhm chun astaíochtaí gás ceaptha teasa a chiorrú agus oiriúnú don athrú aeráide. Ina theannta sin, is féidir leis na comhoibrithe seo rochtain na n-údarás áitiúil ar dheiseanna maoinithe do thionscadail agus tionscnaimh ghníomhaithe ar son na haeráide a éascú. Déanfaidh Comhairle Contae an Chabháin comhoibriú leis an earnáil phríobháideach agus leis an earnáil Tríú Leibhéal a chur chun cinn agus a éascú go gníomhach nuair is féidir.

5.3 Spleáchais

Tá sé tábhachtach a thabhairt ar aird go mbeidh seachadadh na ngníomhaíochtaí atá sa phlean seo ag brath ar roinnt tosca lena n-áirítear:

- **Ceannach Isteach Páirtithe Leasmhara:** Is ionann páirtí leasmhara agus duine ar bith a mbíonn tionchar aige nó aici ar ghníomhaíocht, nó a bhfuil tionchar ag ghníomhaíocht air nó uirthi. Chun na gníomhaíochtaí atá sa phlean seo a sheachadadh, beidh ceannach isteach na bpáirtithe leasmhara riachtanach. I measc samplaí de pháirtithe leasmhara tá cónaitheoirí, eagraíochtaí pobail, gnólachtaí, agus comhlachtaí san earnáil phoiblí.
- **Maoiniú atá ar fáil:** Is minic go dteastaíonn maoiniú ó ghníomhaíochtaí lasmuigh de bhuiséid sannta na n-údarás áitiúil agus beidh infhaighteacht maoinithe ó fhoinsí seachtracha rialtais agus neamhrialtasacha ina phríomhdheitéarmanant i seachadadh roinnt gníomhaíochtaí atá sa phlean seo.
- **Acmhainní:** D'fhéadfadh gá a bheith le hacmhainní chun gníomhaíochtaí a chur i bhfeidhm. Is féidir raon na n-acmhainní a theastaíonn le haghaidh gnímh a bheith idir dhaoine agus eolas agus ábhair agus fuinneamh.
- **Gníomhaíochtaí réamhriachtanacha:** Is féidir le gníomhaíochtaí atá sa phlean seo a bheith ag brath ar ghníomhaíochtaí réamhriachtanacha a sheachadadh m.sh., d'fhéadfadh sé go mbeadh gá le staidéar féidearthachta sula suiteálfar teicneolaíochtaí in-athnuaite

5.4 Dul chun cinn na ngníomhaíochtaí aeráide a rianú

Leanfar d'fheidhmíocht Chomhairle Contae an Chabháin maidir le héifeachtúlacht fuinnimh agus laghdúithe astaíochtaí a bhaineann le bonneagar agus sócmhainní na Comhairle a sheachadadh, mar a fhorordaítear le hoibleagáid náisiúnta aeráide, a rianú tríd an gcóras bunaithe Monatóireachta agus Tuairiscithe (M&R) arna bhainistiú ag Údarás Inbhuanaithe na hÉireann (SEAI).

Maidir le gníomhaíochtaí lasmuigh de seo, ceann de na bealaí tuairiscithe a mbaineann Comhairle Contae an Chabháin úsáid astu chun dul chun cinn maidir le seachadadh gníomhartha a chur in iúl is ea trí Phríomhtháscairí Feidhmíochta Earnála (KPlanna). Cuireann sé seo bonn eolais faoi fheidhmíocht earnáil an rialtais áitiúil maidir le gníomhú ar son na haeráide.

Spreag beartas neartaithe um ghníomhú ar son na haeráide ar an leibhéal náisiúnta freagairt agus tiomantas diongbháilte ón rialtas áitiúil, mar earnáil. Tá an tiomantas seo leagtha amach i straitéis foilsithe Chumann Bainistíochta Contae agus Cathrach (CCMA) thar ceann rialtais áitiúil dar teideal *Delivering Effective Climate Action 2030*¹ (DECA 2021).

Príomhbhreithniú d'earnáil an rialtais áitiúil ar an ról neartaithe seo maidir le gníomhú ar son na haeráide is ea cuntasacht, agus go háirithe an cumas rianú, tomhas agus tuairisciú a dhéanamh ar dhul chun cinn maidir le gníomhú éifeachtach ar son na haeráide a sheachadadh ar leibhéal na n-údarás áitiúil agus ar leibhéal na n-earnálacha araon. Maidir leis sin, leanfaidh KPlanna de ról suntasach a bheith acu.

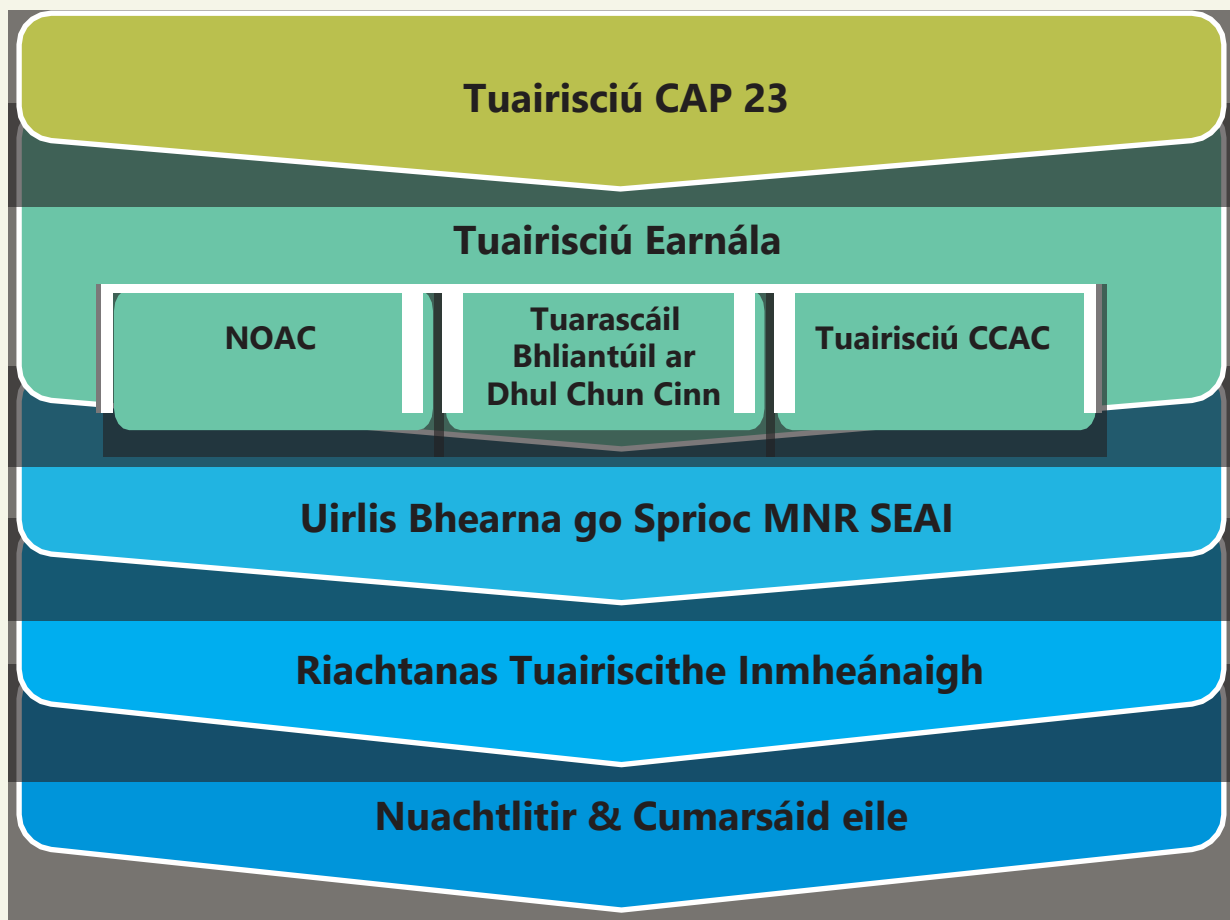
Bailíonn na CAROanna in éineacht leis an nGníomhaireacht Bainistíochta Rialtais Áitiúil (LGMA) sonraí

ar bhonn bliantúil a bhaineann le réimse téamaí lena n-áirítear:

- Acmhainní Gníomhaithe ar son na hAeráide;
- Oiliúint um Ghníomhú son na hAeráide d'fhoireann na n-údarás áitiúil agus do chomhaltaí tofa;
- Gníomhaíochtaí a seachadadh;
- Tacaíocht fiontair maidir le gníomhú ar son na haeráide;
- Éifeachtúlacht fuinnimh;
- Laghduithe ar astaíochtaí;
- Bearta taistil gníomhacha; agus
- Freagairt ar dhrochaimsir.

Leanfaidh an earnáil de KPlanna a chur leis de réir mar is gá agus cuirfidh Comhairle Contae an Chabháin faisnéis ábhartha leis de réir mar is gá, chun cabhrú le haird a tharraingt ar dhul chun cinn na hearnála rialtais áitiúil maidir le gníomhú ar son na haeráide.

5.5 Ceanglais agus Socruithe Tuairiscithe

Fíor 5.1 *Struchtúir Tuairiscithe*

¹ Foilsithe an 14 Aibreán 2021: Cumann Bainistíochta Contae agus Cathrach [CCMA] (2021): Gníomhú Éifeachtach ar son na hAeráide 2030 a Sheachadadh: Straitéis earnála na n-údarás áitiúil chun an Chairt um Ghníomhú ar son na hAeráide agus an LA-CAP a sheachadadh. Baile Átha Cliath: An Gníomhaireacht Bainistíochta Rialtais Áitiúil [LGMA]. Ar fáil ar líne ag: [delivering-effective-climate-action-2030.pdf](https://www.lgma.ie/delivering-effective-climate-action-2030.pdf) (lgma.ie)

5.5.1 Tuairisciú Inmheánach

Lena chinntiú go bhfuil seachadadh tráthúil, déanfar monatóireacht ar chur i bhfeidhm an Phlean trí chóras rianaithe inti. Éascóidh an t-údarás áitiúil tuairisciú do chomhaltaí tofa ar bhonn débhlantúil freisin.

5.5.2 Córas Monatóireachta agus Tuairiscithe (M&R)

Leanfaidh Comhairle Contae an Chabháin ag tuairisciú ar a spriocanna feidhmíochta fuinnimh agus astaíochta ar bhonn bliantúil don SEAI.

5.5.3 Feidhmíocht Earnála

Tuairisceoidh Comhairle Contae an Chabháin gach bliain ar a bhfeidhmíocht maidir le gníomhú ar son na haeráide trí KPlanna (mar a leagtar amach i gCuid 5.4) chun bonn eolais a chur faoi fheidhmíocht earnáil an rialtais áitiúil maidir le gníomhú ar son na haeráide, mar chuid de Straitéis DECA 2030 an rialtais áitiúil.

5.5.4 Plean Gníomhaithe Náisiúnta Áitiúil ar son na hAeráide

De réir chuid 3(w) de Chairt um Gníomhú ar son na hAeráide na nÚdarás Áitiúil, tuairisceoidh Comhairle Contae an Chabháin gach ráithe/gach bliain don Roinn Comhshaoil, Aeráide agus Cumarsáide (DECC) maidir le dul chun cinn ar ghníomhú ar son na haeráide ag an leibhéal áitiúil mar chuid de sheachadadh an chuspóra náisiúnta aeráide. Déanfar dul chun cinn ar gach gníomh a thuairisciú trí uirlis tuairiscithe arna forbairt ag CARO.

5.5.5 Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe

Thug an Plean Náisiúnta Forfheidhmithe um Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe (SDGanna) ó 2018-2020 aitheantas don ról ríthábhachtach atá ag rialtas áitiúil maidir le beartais náisiúnta a aistriú ina ngníomhartha praiticiúla chun cuspóirí SDG a bheartú ar an leibhéal aonair agus ar an leibhéal pobail.

Tógann Dara Plean Forfheidhmithe Náisiúnta na hÉireann do SDGanna ó 2022-2024 ar an ról seo, ag díriú ar thionscnaimh atá ann cheana a chur ar taispeánt, ar fhorbairt acmhainní, ar SDGanna a leabú i rialachas, iad a ionchorprú i bpleanáil áitiúil, agus ar rannpháirtíocht an phobail a chothú.

Ina theannta sin, aithnítear údarais áitiúla mar cheann de na naoi 'Mórghrúpa' de chuid Chlár Oibre 2030, ag cur béime ar a dtábhacht i bhforbairt inbhuanaithe, go háirithe i gcomhthéacsanna uirbeacha. Tá ár gComhairle ag cur SDGanna chun cinn go gníomhach trí iad a ionchorprú i bPleananna Corparáideacha agus Forbartha Contae, comhpháirtíochtaí a chruthú, oiliúint a sholáthar, uirlisí mapála a chruthú

do ghníomhaíochtaí a bhaineann le SDGanna, oiliúint a sholáthar, agus imeachtaí faisnéiseacha a óstáil i gcomhar le grúpaí seachtracha, lena n-áirítear ollscoileanna, PPNanna, Bailte Slachtmhara, agus Éire Ildánach. Tá gach gníomh sa Phlean seo don Chontae nó don Chrios Dícharbónaithe ag teacht le spriocanna agus cuspóirí ábhartha SDG.

5.5.6 Comhoibriú

Mar a luadh sa Phlean seo, is ionann foinsí na n-astaíochtaí gás ceaptha teasa faoi rialú díreach na Comhairle agus 2,305tCO₂ de na hastaíochtaí foriomlána don chontae. Cé go ndéanfaidh an Chomhairle na gníomhaíochtaí is gá chun na hastaíochtaí seo a laghdú, is léir go bhfuil gá le gníomhaíocht phobail chomhoibritheach ó gach saoránach agus eagraíocht laistigh den Chontae chun a chinntiú go ndéantar gníomhaíochtaí an Phlean a sheachadadh chun cabhrú le spriocanna náisiúnta a bhaint amach. Tacóidh an Chomhairle le gach saoránach an Cabhán a aistriú go geilleagar atá athléimneach ó thaobh na haeráide de, atá saibhir ó thaobh na bithéagsúlachta de, inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de agus neodrach ó thaobh na haeráide de.

5.5.7 Maoirseacht

Cé go ndéanfaidh an Chomhairle cur chun feidhme an Phlean a fhorghníomhú agus a mhaoirsiú, beidh ról ag páirtithe éagsúla maidir le monatóireacht a dhéanamh air trí shásraí atá ann cheana, lena n-áirítear:

- SEAI, a leanfaidh ag iarraidh nuashonruithe rialta ar shonraí fuinnimh agus astaíochtaí ón gComhairle le linn chur i bhfeidhm an Phlean.
- Ar an gcaoi chéanna, iarraidh an CARO sonraí agus faisnéis bhliantúil ar an gComhairle chun cur leis an bhfardal náisiúnta astaíochtaí.
- Coinneoidh an DECC maoirseacht ar chur i bhfeidhm an Phlean agus féadfaidh sé treoirínte a eisiúint nach mór don Chomhairle cloí leo.

Gluais Téarmaí - GIORRÚCHÁIN

%	Céatadán
OC	Céim Celsius
BEI	Fardal Astaíochtaí Bonnline
BER	Rátáil Fuinnimh Foirgnimh
C&E	Pobal & Fiontar
CARO	Oifig Réigiúnach um Ghníomhú ar son na hAeráide
CCAC	An Chomhairle Chomhairleach um Athrú Aeráide
CCMA	An Cumann Bainistíochta Contae agus Cathrach
CCRA	Measúnú Riosca ar Athrú Aeráide
CO2	Dé-oscaid Charbóin
CSO	An Phríomh-Oifig Staidrimh
DAFM	An Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara
DECC	An Roinn Comhshaoil, Aeráide agus Cumarsáide
DoECLG	An Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta
DZ	Crios Dícharbónaithe
EManna	Comhaltaí Tofa
EPA	An Ghníomhaireacht um Chaomhnú an Chomhshaoil
EVanna	Feithiclí Leictreacha
FRA	Measúnú Riosca Tuilte
Ft	Troithe (tomhas)
GAA	Cumann Lúthchleas Gael

GH	Gás Ceaptha Teasa
G	Soláthar Poiblí Glas
GP	Acmhainní Daonna
P	Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte
HR	Teicneolaíocht Faisnéise & Cumarsáide
IT	Teicneolaíocht Faisnéise
Km/uair	Ciliméadair san uair
KPI	Príomhtháscairí Feidhmíochta
LA	Údarás Áitiúil
LA-CAP	Plean Gníomhaithe ar son na hAeráide an Údaráis Áitiúil
LEADER	Leading Education and Development in Evolving
Regions LEO	Oifig Fiontair Áitiúil
LGMA	Gníomhaireacht Bainistíochta Rialtais Áitiúil
LULUCF	Talamhúsáid, Athrú ar Thalamhúsáid & Foraoiseacht
M&R	Monatóireacht & Tuairisciú
MD	Ceantar Bardasach
NOAC	An Coimisiún Náisiúnta Maoirseachta agus Iniúchóireachta
OPW	Oifig na nOibreacha Poiblí
PLEEP	Tionscadail Éifeachtúlachta Fuinnimh um Shoilsiú Poiblí
PPN	Líonra Rannpháirtíochta Poiblí
SAC	Limistéar faoi Chaomhnú Speisialta
SDG	Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe
SEA/AA	Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta/Measúnacht Chúí
SEAI	Údarás Fuinnimh Inmharthana na hÉireann
SG	Sprioc Straitéiseach
SMT	Foireann Bainistíochta Sinsearaí
Solar PV	Gréine PV???
SPA	Limistéar faoi Chosaint Speisialta
SuDS	Draenáil Inbhuanaithe
tCO2	Tonnaí Dé-ocsaíde Carbóin
tCO2-eq	Milliún Tonna Dé-ocsaíde Carbóin

Comhairle Contae an Chabháin
Cavan County Council

Cavan County Council Leading on Climate Action

**FOIREANN GNÍOMHAITHE
AR SON NA HAERÁIDE
COMHAIRLE CONTAE AN
CHABHÁIN**

Ríomhphost: climateaction@cavancoco.ie

Feabhra, 2024